

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

**E-nõustamisfoorumite efektiivsus ja nende kasutamise praktikad
eesti noorte seas**

Bakalaureusetöö

Egle Oolo
Juhendaja: Andra Siibak, PhD

Tartu 2010

Sisukord

Sisukord.....	2
Sissejuhatus	3
I TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	5
1.1. Uue meedia mõiste	5
1.1.1. Lapsed ja noored uues meedias	8
1.1.1.1. Eesti noored internetikasutajana.....	11
1.2. Ülevaade internetinõustamise praktikatest.....	15
1.2.1. Internetinõustamisealased uuringud maailmas.....	17
1.2.2. E-nõustamise eelised ja puudused.....	18
1.2.3. Internetinõustamise praktikad noorte seas	21
1.2.3.1 Eesti noorte hoiakud ja praktikad seoses veebipõhise nõustamisega.....	23
1.3. Seminaritöö kokkuvõte	25
1.4. Uurimisküsimused.....	27
II MEETOD JA VALIM	29
2.1. Eksperimendi meetod	29
2.2. Fookusgrupiintervjuu meetod	31
2.3. Fookusgrupiintervjuude valim	34
III TULEMUSED.....	36
3.1. Foorumite efektiivsuseksperimendi tulemused	36
3.1.1. Eksperimendi edukus	36
3.1.2. Eksperiment-muredele saadud vastuste analüüs	37
3.2. Fookusgrupiintervjuude tulemused	40
3.2.1. Eesti noorte mured ja nende lahendamise viisid	40
3.2.1.1 Peamised probleemsed valdkonnad	40
3.2.1.2. Peamised muredele lahenduse otsimise viisid	41
3.2.2. Noorte teadlikkus ning foorumite kasutamise praktikad.....	48
3.2.2.1. Eesti noorte teadlikkus e-nõustamiskeskondadest	48
3.2.2.2. Foorumite kasutamispraktikad	50
3.2.3. Foorumist saadud tagasiside efektiivsus	53
3.2.3.1. Keskmise laekunud vastuste arv	53
3.2.3.2. Peamised vastajad ning professionaalide sekkumise sagedus.....	54
3.2.3.3. Laekunud vastuste iseloom	56
3.2.3.4. Foorumitagasiside kasulikkus	58
3.2.4. Nõustamisfoorumite tõhususe tõstmine	60
IV JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON	65
4.1. Kriitika, meetodi sobivus ja edasised uuringud	77
Kokkuvõte	79
Summary	81
Kasutatud kirjandus.....	83
Lisa 1: Mure 1	88
Lisa 2: Mure 2	89
Lisa 3: Fookusgrupiintervjuu kava.....	90
Lisa 4: Fookusgrupiintervjuu transkriptsioon (13–17a).....	92
Lisa 5: Fookusgrupiintervjuu transkriptsioon (18–22a).....	102

Sissejuhatus

Noorte vaba aja veetmise praktikate ajaline ülevaade annab tunnistust, et internet on muutunud tänapäeva laste igapäevaelu lahutamatuks osaks (Kalmus 2008). Tänu enesekindlusele ja oskustele kasutada internetti laialdasteks otstarveteks peetakse lapsi ja noori kõige asjatundlikumateks küberajastu internetikasutajateks (Livingstone 2004). Kuna teismeiga võib pidada laste elu suurimaks füüsiliste, psühholoogiliste, sotsiaalsete ja elustiililiste muutuste ajaks, on mõisteta, et just sellel perioodil tekib lastel palju küsimusi, millele nad ei kõhkle vastuseid otsida just internetist kui nende jaoks kõige mugavamast ja kodusemast meediumist. Lisaks räägib veebipõhiselt nõuannete ja abi palumise kasuks interneti hea kättesaadavus noortele, selle kiirus ja odavus, konfidentsiaalsus, võimalus jääda anonüümseks ning ajaliste ja geograafiliste piirangute puudumine.

Paljuski just eeltoodu tõttu on internetinõustamine maailmas jõuliselt populaarsust koguv trend, mis on mitmete veebipõhiste nõustamiskeskondade näol jõudnud ka Eestisse. Siiski pole internetinõustamise kasutamise eeliseid, praktikaid, sihtgruppi, efektiivsust ja noorte peamisi muresid seni põhjalikumalt uuritud. Puudub ka e-nõustamiskeskondade sisu ja teenusekasutajate kogemuste üksikasjalikum analüüs, mis aitaks foorumeid noorte seas atraktiivsemaks muuta ning teenust tõhusamaks arendada. Ainsateks katseteks e-nõustamise temaatikast Eestis mingitki pilti saada on Annika Veldre (2002) bakalaureusetöö „Anonüümsus abistamissuhetes: Internetipõhise nõuandmise spetsiifika projekti „X“ põhjal“ ja magistriritöö „Kontrolli ja vastutuse diskursiivne attributeerimine e-kirjade teel toimivas nõustamises“ (2006), Einike Naruski (2009) bakalaureusetöö „Lahendus.net`is esitatavate probleemide ealisest eripärast“ ning Maris Männiste (2010) bakalaureusetöö „Psühholoogilise *online*-nõustamise praktikad Lahendus.net näitel“. Mainitud uuringuid ühendab siiski keskendumine väga kitsale fookusele, kuna kõigi tööde puhul uuritakse vaid ühte, poolprofessionaalset Lahendus.net keskkonda, mille ülevaade aga ei paku laialdasemat pilti e-nõustamise ega internetist mitteformaalselt abi palumise tegelikest mõõtmetest Eestis.

Antud bakalaureusetööle eelnes kontentanalüüsil põhinev seminaritöö „Eesti noorte inimsuhetega seotud probleemid veebipõhiste nõustamislehekülgede näitel“ (Oolo 2010), mis andis esmase ülevaate teenust kasutavast sihtgrupist ning foorumite sisust. Seminaritöö

tulemustele tuginedes otsustasin antud temaatika uurimist jätkata loomuliku eksperimendi ning fookusgrupiintervjuude meetodil.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on uurida eesti noorte online-nõustamislehekülgede kasutamise motiive, praktikaid, anda hinnang foorumite võimekusele noorte probleemide lahendamisel ning pakkuda soovitusi foorumite tõhustamiseks.

Antud bakalaureusetöö koosneb neljast suuremast peatükist. Esimene neist annab mitmekülgse ülevaate e-nõustamise temaatikaga haakuvatest teoreetilistest ja empiirilistest lähtekohtadest, luues uuringu teostamiseks vajaliku raamistiku. Teoreetiline peatükk käsitleb e-nõustamise puhul nii rahvusvahelisi praktikaid kui ka Eesti konteksti.

Uurimistöö teine peatükk kirjeldab kahe rakendatud meetodi valikut ja valimi koostamise põhimõtteid. Kolmandas peatükis antakse ülevaade uuringu tulemustest lähtudes püstitatud uurimisküsimustest ning viimases peatükis püütakse saadud tulemusi võrrelda varasemate uuringutega, põhjendada ja tõlgendada.

Käesoleva töö puhul on oluline esile tõsta ka selle rakenduslikku väärtust: läbi viidud uuringud loovad ülevaatliku pildi noorte foorumite kasutamise praktikatest ning edastavad sihtgrupi hinnangut nõustamiskeskondade efektiivsuse kohta. Samuti loodab autor, et töö lõpus välja toodud soovitusettepanekuid on võimalik rakendada uuritud nõustamisplatvormide täiustamiseks, et seeläbi pakkuda noortele veelgi tõhusamat teenust.

I TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Teoreetilise ülevaate peatükis seletan lahti uue meedia mõiste, tutvustan peamisi laste ja noorte uue meedia kasutusega seotud trende ning vaatlen eesti noori internetikasutajana. Teooria teises osas annan ülevaate e-nõustamise praktikatest noorte seas, e-nõustamise suurimatest eelistest-puudustest ja käsitlen e-nõustamise alaste uuringute tulemusi nii maailmas kui Eestis.

1.1. Uue meedia mõiste

Uue meedia mõistet on püüdnud sõnastada Lievrouw & Livingstone (2002), kes peavad termini all silmas info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaid koos neid ümbritsevate sotsiaalsete kontekstidega. Lievrouw & Livingstone rõhutavad uue meedia puhul kolme olulist koostisosa: esiteks kommuniqueerimist võimaldavaid seadmeid, teiseks nendega kaasnevaid kommunikatsioonikäitumist ja –praktikaid ning kolmandaks sotsiaalseid meetmeid, mis kahe eelneva aspekti ümber tekivad.

Kellneri (2002) sõnul elame me ajaloo kõige dramaatilisemate tehnoloogiliste revolutsioonide keskel, mis põhinevad arvutil, informatsioonil, kommunikatsioonil ja multimeedia tehnoloogiatel. Tema sõnul on revolutsiooniline uus meedia muutmas nii meie töötamise, suhtlemise kui vaba aja veetmise viise.

Seda seisukohta kinnitab Livingstone (2002: 211), kelle arvates on uus meedia kaasa toonud

- personaalse meedia omamise mitmekordistumise ja meediakasutuse aina privaatsemaks muutumise;
- meedia sisu ja vormide mitmekesisustumise;
- meedia-, informatsiooni- ja kommunikatsiooniteenuste kokkusulandumise;
- ühepoolse massikommunikatsiooni ülemineku interaktiivseks kommunikatsiooniks ning kasutajaosaluse kasvu.

Kõneldes uuest meediast räägime niisiis seadmetest, mis on meie igapäevasesse elukeskkonda tulnud üsna hiljuti, kuid on kiiresti ümber kujundanud iidsed personaalse kommunikatsiooni kombed ja meediakasutuse harjumuspärased mustrid (Reia-Bapista 2006) ning muutnud meie arusaama ajast ja ruumist, privaatsuse ja avalikkuse vahelistest piiridest (Carlsson 2006a).

Teoreetikud (vt Lievrouw & Livingstone 2002) kurdavad, et esialgsed uue meedia mõisted on liigselt keskendunud tehnoloogiliste iseärasuste ning unustanud ära sotsiaalse aspekti. Lievrouw & Livingstone (2006) kohaselt ei hõlma uus meedia mitte ainult oma tehnoloogilisi tunnuseid, vaid lisaks seadeldistele mängivad olulist rolli ka nende kasutamise praktikad ja sotsiaalsed vormid, mis läbi nende tekivad.

Teise probleemina näevad teoreetikud (vt Buckingham 2006) seda, et palju pühendatakse füüsilisele uue meedia juurdepääsu uurimisele, kuid küsimus on ka oskustes ja kompetentsis, mis on vajalikud uute tehnoloogiate loominguliseks ja efektiivseks kasutamiseks. Seda seisukohta arendab edasi Carlsson (2006b), kelle arvates ei piisa enam meedia kirjaoskusest (*media literacy*), mis arendati välja peamiselt audiovisuaalset meediat silmas pidades ning mis keskendus kultuurilisele eneseväljendusele.

Uuel meediaajastul rõhutavad teoreetikud sootuks uut tüüpi kirjaoskuse olulisust, mida nad nimetavad informatsiooniliseks (Carlsson 2006b), digitaalseks (Buckingham 2003), elektrooniliseks (Beattie et al 2006) või arvutikirjaoskuseks (Kellner 2002). Teoreetikud on üksmeelel, et uue meedia kirjaoskuse liik peaks sisaldama tehnoloogilisi vilumusi kasutamaks uut meediat uurimuste tegemiseks, informatsiooni kogumiseks ja *online* kultuuri sisseelamiseks ning nii loomingulise teksti tootmise oskust kui uue meedia kriitilist tarbimist (Kellner 2002; Buckingham 2003). Uue meedia kasutamisel vajalikud oskused võtab Kellner (2002) kokku mõistega mitmekülgne kirjaoskus (*multiliteracy*).

Lisaks uut tüüpi oskuste vajalikkusele räägivad uurijad uue meedia puhul ka teisest auditooriumit puudutavast muutusest. Mõiste „auditoorium“ seostus vanasti passiivse vaatamise, kuulamise ja lugemisega, mis Buckinghami (2006) hinnangul enam uue meedia puhul ei kehti. Tema arvates seostub uus meedia pigem kasutamise, tarbimise ja omamisega, seetõttu eelistab ta kasutada terminit „kasutajad“.

Reia-Bapista (2006) järgi astume me tänu uuele meediale uude sotsiaalse ja personaalse kommunikatsiooni paradigmasse, mis Slateri (2002) arvates tähendab seda, et uus meedia pole mitte üksnes meedium, mida kasutatakse olemasolevates suhetes, vaid sotsiaalne ruum, mis moodustab uued inimsuhted ja praktikad.

Uurijate hinnangul (vt Reia-Bapista 2006) tuleb interneti pidada kommunikatsiooni-platvormiks, mis on muutunud nii üldlevinuks, et on asendamas inimeselt-inimesele kommunikatsioonikogemust. Inimene-masin-inimene vahendamine on paljudele saanud osaks igapäevaelust tänu juurdepääsu lihtsusele ja pakutavate kommunikatsiooniteenuste rohkusele (Reia-Bapista 2006).

Lisaks rõhutab Buckingham (2003), et digitaalne meedia, eriti internet, suurendab aktiivse osaluse potentsiaali. Ka Vengerfeldt & Runnel (2004) peavad uue meedia oluliseks tunnuseks interaktiivsust, mis tähendab kasutaja aktiivset kaasatust. „Senine vastuvõtukeskne auditoorium osaleb nüüd aktiivselt sõnumite tootmises“ (Vengerfeldt & Runnel 2004: 240), mis tähendab, et endised passiivsed tarbijad hakkavad ka ise täitma ajakirjanike ja sisutootjate funktsioone. Interaktiivsuse teise olulise nüansina toob Kress (2003) välja võimaluse tekstide autoritele kergesti vastata.

Nii võimaldavad uued tehnoloogiad ligipääsejatel muutuda autoriteks – toota tekste, muuta neid ja vastata kirjutistele, seega pole autorlus enam haruldane (Kress 2003). Kressiga nõustuvad ka Buckingham (2003) ja Palfrey & Gasser (2008), öeldes, et digitaalse meedia arenduste taskukohasus, interaktiivsus ja kerge käsitletavus lubavad tarbijatel muutuda tootjateks, kes saavad avaldada materjali. Kõigil on võimalus osaleda kultuuri loomises, alustades osalemisest avaliku tähtsusega teemadel diskuteerimisest ja lõpetades enda kultuurivormide loomisega (Kellner 2002).

Uue kommunikatsioonitehnoloogia suurimaks teeneks peetakse aga seda, et kõik võivad teksti avaldada kõigile. Nimelt on digitaalse meedia ja interneti tulek aidanud lammutada eristuse interpersonaalse kommunikatsiooni ja massikommunikatsiooni vahel (Buckingham 2003). Livingstone (2004) selgitab, et internet hõlmab lisaks näost näkku või telefoni vahendusel suhtlemisele omase ühelt ühele ja massiühiskonnale tüüpilise ühelt paljudele kommunikatsioonimudelile ka paljudelt paljudele kommunikatsiooni, mis on iseloomulik võrguühiskonnale.

Iseäranis oluline on selline võimalus sihtgruppide jaoks nagu lapsed, keda on seni iseloomustanud vähene võimalus hõlpsalt sõnumeid levitada ning erinevatel teemadel avalikult sõna võtta. Lapsed on kahtlemata üheks tähtsaimaks uue meedia sihtgrupiks ning neid nähakse uuele meediale kõige vastuvõtlikumana (Buckingham 2006), kuna nende uue meedia kasutamise motivatsioon ja oskused on märkimisväärsed. Järgnevalt vaatlen lähemalt laste ja noorte praktikaid uues meedias.

1.1.1. Lapsed ja noored uues meedias

Lapsi ja noori uue meedia kontekstis on uurinud väga paljud teoreetikud ning ollakse üksmeelel, et üldiseks trendiks noorte „meediamenüüs“ on vanuse kasvades järjest suurem arvutikeskne meedia tarbimine (Livingstone 2002). Uurijad on tänaseid noori nimetanud *online* teerajajateks (*online pioneers*; Livingstone & Haddon 2009); küberlasteks (Buckingham 2003), netigeneratsiooniks (Tapscott 1998), internetipõlvkonnaks (Livingstone 2004) või digitaalseteks pärismaalasteks (Prensky 2001).

Kellner (2002) põhjendab selliseid nimetusi sellega, et lapsed on aidanud internetti leiutada ja on kasvanud üles küberkultuuris, milles nad on omandanud tehnoloogilised oskused juba varajases eas. Prensky (2001) määratleb sellised lapsed digitaalseteks pärismaalasteks (*Digital Natives*). Digitaalsed pärismaalased on Palfrey & Gasseri (2008) kirjelduste kohaselt sündinud pärast 1980ndaid, neil on juurdepääs võrgustunud digitaalsele tehnoloogiale ja oskus neid tehnoloogiaid kasutada. Digitaalse maailma immigrandidest (*Digital Immigrants*) eristab neid see, et nad ei ole pidanud digitaalse maailmaga kohanema, sest nad tunnevadki ainult digitaalset maailma ning veedavad suure osa elust *online*'s. Prensky (2001) arvates eristab immigrante ka digitaalne aktsent (*digital immigrant accent*), mis väljendub näiteks selles, et internetti peetakse teisejärguliseks infoallikaks. Samuti leiab Prensky (2001), et digitaalsed immigrandid ei eelda, et omandaksid programmi kasutamise praktika käigus, vaid loevad pigem kasutusjuhendit.

Prensky (2001) sünnipäraselt digitaalse põlvkonna määratlus kattub suuresti Tapscotti (1998) netigeneratsiooni iseloomustusega. Viimane näeb netigeneratsiooni looduslikult targana ja peab sellele iseloomulikuks himu teadmiste, väljendamise, avastamise ja enesearengu järele, mida uus tehnoloogia suudab rahuldada. Nii Tapscotti (1998) kui Palfrey & Gasseri (2008)

kirjelduste järgi keskendub digitaalse põlvkonna internetikasutus vastupidiselt passiivsele traditsioonilise meedia kasutamisele hoopis interaktiivsele suhtlemisele, mis tähendab, et digitaalsed tehnoloogiad on selle põlvkonna jaoks peamiseks inimestevaheliste sidemete vahendajateks. Tapscotti (1998) arvates arendavad digitaalse põlvkonna esindajad veebis suhteid sõprade ja perega, Palfrey & Gasser (2008) iseloomustuse järgi aga puutuvad nad veebimaailmas lisaks kokku ka inimestega, kellega neil poleks *offline* maailmas kunagi võimalik tutvuda. Sellised *online* suhted põhinevad ühistel huvidel, tihedal suhtlusel ning võivad olla nii põgusad kui vastupidavad.

Digitaalne generatsioon pole enam pelgalt lugejad, kuulajad ja passiivsed vaatajad. Neid noori peetakse väga loovateks ning leidlikeks. Buckingham (2003) väidab, et suurenev juurdepääs digitaalsele tehnoloogiale tähendab seda, et juba päris noored „küberlapsed“ saavad hõlpsasti luua multimeedia tekste. Tema sõnul muudab just vastastikune tõmme tehnoloogiaga ning kindlus ja iseseisvus nende tehnoloogiate kasutamisel noored inimesed passiivsetest tarbijatest aktiivseteks produtseerijateks.

Selle käsitlusega nõustuvad ka Palfrey & Gasser (2008), kes tõdevad, et tendents liigub passiivselt internetisisu tarbimiselt süvenevalt aktiivsete, sisu loovate kasutajate poole. Näiteks on 64% USA teismelistest internetisisu loojad, kasutades veebipõhist loovust õppimiseks ja eneseväljenduseks (Palfrey & Gasser 2008: 113). Täna noored on internetis võimelised suhtlema e-kirja teel, looma veebilehekülgi, mängima mängu, katsetama erinevate identiteetidega, avaldama endi muresid, arendama suhteid, osalema avalikes diskussioonides ja moodustama uusi sotsiaalseid grupeeringuid (Tapscott 1998; Livingstone 2002; Palfrey & Gasser 2008), sõltumata väravavalvuritest, see tähendab tekstide uudisväärtust jälgivatest ja avaldamisotsuseid tegevatest filtritest. Kusjuures enamik tegevusi muutuvad vanuse kasvades järjest harjumuspärasemaks, mistõttu vanemad lapsed on noorematest mitmekülgsemad internetikasutajad (Kalmus et al 2009c).

Et teada saada, mida lapsed ja noored internetis tegelikult teevad, on läbi viidud arvukalt uuringuid. Näiteks 2004. aastal läbi viidud laiaulatusliku *UK Children Go Online* uuringu tulemused näitasid, et 98% Suurbritannia 9–19aastastest lastest kasutab internetti, neist üle 40% teeb seda igapäevaselt (Livingstone [2005]: 5). Suurbritannia lapsed näevad internetti peamiselt suhtlusmeediumina, mida eelistatakse pooltel juhtudel näost näkku suhtlemisele.

Sama tulemust kinnitab McMillan & Morrisoni (2006) 72 USA kolledžiõpilaste autobiograafilise essee analüüs, mis annab tõestust, et internet on ka sealsete noorte jaoks sotsiaalsel suhtlemisel asendamatu. Noored kinnitasid, et nii nagu raadio oli nende vanavanemate ja televisioon vanemate generatsiooni defineerinud, defineerib neid internet, aidates arendada ja kasvatada „päris“ maailma kommuune ning luua ka uusi, mis põhinevad ühistel hoiakutel või huvidel.

Lisaks suhtlemispraktikate vaatlemisele uuris *UK Children Go Online* projekt ka muude veebipõhiste tegevuste populaarsust. Kuigi Suurbritannia laste seas on levinud e-kirjavahetus (72%), informatsiooni otsimine (94%) ja mängude mängimine (70%), iseloomustab tõsisemate tegevuste nagu uudiste (26%) või nõuannete otsimise sagedus (25%) vaid veerandit uuritud noori ja suuremat osaluspanust nõudva isikliku veebilehe loomisega tegeleb vaid 34% lastest (Livingstone et al 2004: 19). 70% lastest on interaktiivselt suhelnud veebilehtedega, kuid enamik ei tee seda kuigi regulaarselt ning vaid 17% on panustanud foorumitesse ja 9% on teistele nõu andnud (Livingstone 2004: 11-12). Vaid iga neljas noor on kasutanud internetti isikliku nõu saamiseks.

Et saada laiemat pilti Euroopa laste *online*-tegevustest, võrdleb Mediapro 2006 uuring laste digitaalmeedia kasutust kaheksas Euroopa Liidu liikmesriigis (Eesti, Suurbritannia, Poola, Taani, Portugal, Belgia, Prantsusmaa ja Kreeka). Uuringu statistika näitab, et internet on muutunud uueks haridusmeediumiks – otsingumootorite kasutamine ning koolitöö tegemisel põhinev internetikasutus on kõigi kaheksa riigi 11–18aastaste laste internetikasutuses esirinnas, sellega tegeleb keskmiselt vastavalt 91% ja 84% lastest. (Kalmus et al 2009c: 78)

Lisaks eelnevale kasutab Mediapro 2006 andmetel internetti meelelahutuseks (kiirsuhtlusprogrammide kasutamine; raadio ja muusika kuulamine ning allalaadimine; e-kirjavahetus) 60–70% Euroopa lastest, kusjuures Eestis, Suurbritannias ja Poolas on need praktikad eriti levinud. Videoid ja televisiooniprogramme vaatab ning *online* mängu mängib keskmiselt üle 50% uuritavate riikide lastest. Järjest suuremaid kasvutrende näitavad üles ka suurimat interaktiivsuse ja loomingulisuse taset nõudvad tegevused nagu jututubades käimine, isikliku blogi või kodulehe omamine ja küsitluste täitmine. Selliste, edasijõudnud internetikasutajat iseloomustavate praktikatega tegeleb keskmiselt 25–32% lastest, Eesti, Poola, Belgia ja Prantsusmaa puhul on need tegevused keskmisest sagedasemad. (Kalmus et al 2009c: 78)

Noorte uue meedia kasutamise praktikatest rääkides pakub tihti kõneainet ka laste kaldumus luua endale internetis identiteete ja avaldada isiklikku informatsiooni. Kui Buckinghami (2003) argument on, et lapsed on info avaldamise suhtes tundlikud ning kasutavad seetõttu jututubasid-foorumeid kui turvalist areeni harjutamiseks identiteetidega ja isiklike suhetega, siis Palfrey & Gasseri (2008) iseloomustuste järgi on digitaalsed pärismaalased vastupidi hea meelega valmis internetis teistega jagama isiklikku informatsiooni ning jätavad avalikesse *online* keskkondadesse järele rohkelt märke. Kuna digitaalsetel pärismaalastel on teistsugune arusaam privaatsusest, jagatakse isiklike andmeid nii sõpradega kui suhtluspartneritega, kellega nad pole näost näkku kohtunud. Palfrey & Gasser (2008) põhjendavad info avaldamist lootusega saada selle eest tasu vastastikkuse põhimõtte näol – enda informatsiooni avaldamisel loodetakse, et sarnast informatsiooni antakse neile ka vastu. Nii loovad noored veebis usaldust ja asendavad vanu väljendusviise.

Järgnevas alapeatükis vaatlen, millised on noorte hulgas levinud peamised interneti kasutamise praktikad Eesti kontekstis.

1.1.1.1. Eesti noored internetikasutajana

Rahvusvahelise uuringu *EU Kids Online* 2008. aastal avaldatud aruande kohaselt on eesti lapsed interneti kasutamise poolest Euroopa riikide hulgas koos Hollandi, Norra ja Taaniga esirinnas (Kalmus 2008). TNS Emori statistika kohaselt kasutab internetti 2008. aasta lõpuks tervelt 98% eesti noortest vanuses 15–24 aastat (Interneti kasutamise sagedus [2008]). Samal aastal lapsevanemate seas läbi viidud küsitlus näitab, et nooremate, 6–17aastastest laste seas on internetikasutajad 93% ning selle näitaja poolest jagab Eesti koos Hollandi ja Taaniga 2.–4. kohta, jäädes 1% võrra maha Soomest (Kalmus 2009a: 118).

Laiaulatusliku uuringu „Noored ja internet 2007“ tulemused näitavad, et üleüldisest veebikasutusest saab näiteks 12–17aastaste õpilaste puhul rääkida juba alates 2005. aastast ning 2007. aastaks oli 96%-l neist küsitletud eesti linnakoolide õpilastest kodus ka internetiühendus (Kalmus 2008: 39).

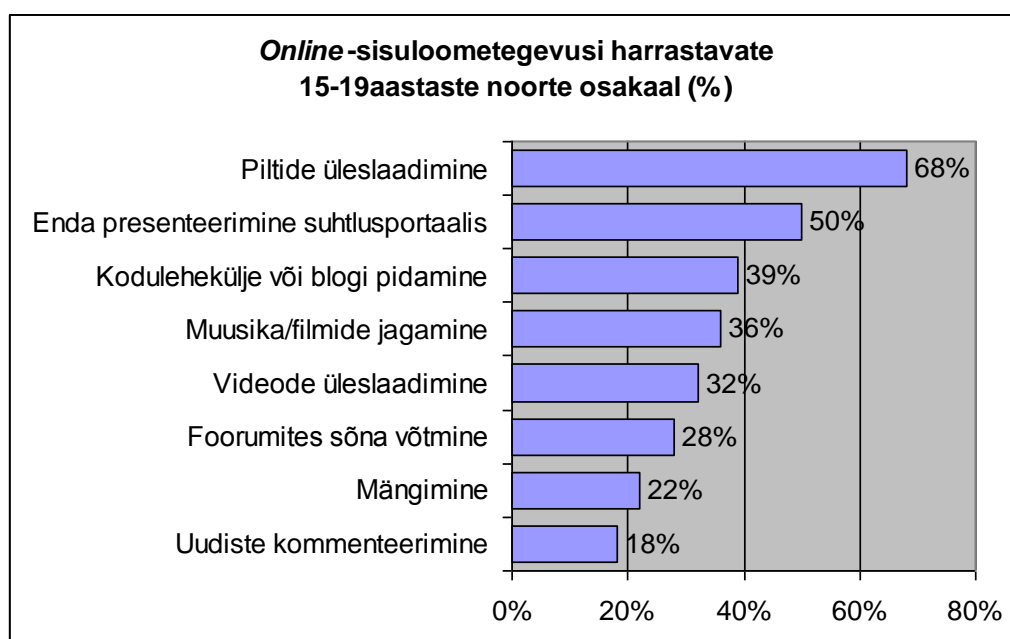
Statistika näitab, et kõige aktiivsemad internetikasutajad on 15–19aastased, nende järel 20–29aastased (Vihalemm 2006). Esindusliku „Mina. Maailm. Meedia 2008“ uuringu tulemuste kohaselt on neis vanusegruppides 96% internetikasutajaid (Kalmus 2009a). Lisaks muljetavaldavatele kasutusprotsentidele saab eesti noorte meediatarbimist vaadates rääkida tugevalt internetile keskendunud meediakeskkonnast (Vihalemm 2006), sest ajavahemikul 2005–2007 on koos internetile kulutatava aja kasvuga vähenenud televisiooni ja raadio seltsis veedetav aeg, seega on interneti osatähtsuse kasv toimunud eelkõige traditsioonilise elektroonilise meedia arvelt (Kalmus 2008; Kalmus 2009a).

Päevas kulutab internetile vähemalt kolm tundi 58%, 1–2 tundi 30% ja alla tunni vaid 10% õpilastest (Kalmus 2008: 41). Kuid arvestades kiireid muutusi interneti ja *online* tehnoloogiate kasutamises ning laste *online* praktikates, vananevad uuringute tulemused ruttu (Staksrud et al 2007), mis annab põhjust oletada, et aastaks 2010 on päevas internetile kulutatav aeg veelgi kasvanud.

Kalmus (2009a: 121) hinnangul väljendub Interneti olulisus eesti õpilaste elus noorte ülisuures enesekindluses ja valdavalt positiivsetes hoiakutes. Rahvusvahelise Mediapro 2006 uuringuprojekti kohaselt on eesti noored rahul oma teadmistega uues meediast ja neid iseloomustab kasvav huvi ja motivatsioon kasutamaks interneti pakutavaid uusi võimalusi (*An European Research Project* 2006). Seda üldistust kinnitab ka asjaolu, et üle 90% aastal 2007 küsitletud õpilastest olid veendunud oma oskustes internetti igaks eesmärgiks kasutada (Kalmus 2008: 42).

Riike võrdleva Mediapro 2006 järgi on eesti 11–18aastased lapsed kaheksa uuritud Euroopa Liidu liikmesriigi seas internetikasutamise mitmekülgsuse poolest kaalukalt esimesed (kasutuse mitmekülgsuse indeks on Eesti puhul 6,49, teisele kohale jääb Suurbritannia indeksiga 5,92 ning riikide keskmine on 5,44) (Kalmus et al 2009c: 78). Eesti lapsed tegelesid kõigi uuritud tegevustega (kooli poolt eelistatud tegevused nagu infootsing; populaarsed praktikad nagu kiirsuhtlus, e-kirjavahetus, muusika kuulamine/allalaadimine ja mängud; edasijõudnud kasutajat iseloomustavad jututoad, blogindus ja isikliku kodulehe omamine) riikide keskmisest oluliselt aktiivsemalt, kusjuures märkimisväärselt aktiivsed olid eesti noored võrreldes teiste maadega raadio kuulamisel, muusika allalaadimisel, videote vaatamisel, küsitlustes ja võistlustes osalemisel ning e-kõnede tegemisel (Kalmus et al 2009c).

Meediauurijad (Kalmus 2008; Hasebrink 2008 jt) jagavad seisukohta, et eesti noored kasutavad interneti pakutavaid võimalusi peamiselt infootsinguks, suhtlemiseks ja meelelahutuseks, rõhutades hariduslike eesmärkide suhteliselt kõrget osatähtsust. Kuigi internetikasutuse uueks potentsiaaliks peetakse loomingulisi *online*-tegevusi (Kalmus 2009a: 120), on eesti noortele tunduvalt meelepärased struktureeritumad sisuloomispraktikad, mitte aga tegevused, millele on iseloomulikud suuremad loomingulised oskused ja vabadused (Kalmus 2008). Täpsema läbilõike eesti 15–19aastaste laste põhilistest veebitegevustest annab Joonis 1.

Joonis 1. Eesti 15–19aastaste noorte meelistegevused veebis.

Allikas: „Mina. Maailm. Meedia 2008“ (Kalmus et al 2009a: 120).

Eelnevat toetab ka uuring „Noored ja internet 2007“, kinnitades, et enamik õpilasi tegeleb vähemalt mõnikord sisu loojatena (struktureeritud) foorumites, suhtlus- ja uudisportaalides, harvemini täiendatakse kodulehekülgi ja blogisid. Sisu loomine sõltub loomingulisest eneseväljendusest ja tehnilistest oskustest – tugevam tahe järgida teismeliste grupi ootusi paneb noori panustama struktureeritud *online* ruumi ja kalduvus iseseisvusele ning originaalsusele on suurema loomevabadusega sisu tootmise motiiviks (Kalmus et al 2009b). Vastupidiselt Euroopas levinud trendidele muutuvad eesti lapsed vanemaks saades sisu loomisel aina vähemaktiivseks (Kalmus et al 2009c).

Uurijad on eesti noored internetikasutajad jaganud 6 tüüpi (Kalmus 2008: 50):

- Mitmekülgne, blogikeskne (15% uuringu „Noored ja internet 2007“ küsitletutest)
- Kodulehekeskne (7%)
- Rate'i-keskne (10%)
- Foorumikeskne (28%)
- Kommentaaride keskne (12%)
- Väheaktiivne (28%).

Levinuimaks sisuloometegevuseks on seega *online*-autorlus foorumites, mille puhul teiste poolt püstitatud foorumiteemadel võtab sõna 61% ja ise püstitab uusi teemasid 50% küsitletud 12–17aastastest õpilastest (Kalmus 2008). Foorumite kasutamise põhjustena nimetatakse pigem praktilise informatsiooni otsimist, vähem sõprussuhete otsimist ja kuuluvustunnet (Kalmus et al 2009b).

Suur osa foorumeid külastavatest lastest (78%) nõustuvad, et foorumid on heaks tundlike teemadega seotud informatsiooniallikaks. Kalmus et al (2009b) märgib, et anonüümsus on noortele foorumite juures tähtsaks aspektiks, kuna vaid 14% kasutab seal oma pärisnime, 58% kasutavad hüüdnime ning 21% otsustavad anonüümsete postituste kasuks või muudavad hüüdnime koguaeg. Noored peavad anonüümselt kirjutamise võimalust vabastavaks. Uurijad järeldavad, et foorumid on õpilaste jaoks väärtuslikuks infoallikaks ning eneseväljendamise paigaks, mis lubavad noortel internetikasutajatel anonüümsuse varju jäädes tundlikel teemadel arutleda (Kalmus et al 2009b).

Interneti kui teabeallika usaldusväärsus on eesti noorte seas alates 2005. aastast (41%) arvestatavalt tõusnud, 2007. aastal pidas internetiteavet usaldusväärseks 72% õpilastest. Internetisisu peetakse usaldusväärsemaks näiteks televisioonist, raadiost ja ajakirjadest-ajalehtedest. Anonüümsetesse foorumipostitustesse suhtutakse pigem kriitilise ettevaatlikkusega, kuid kolmandik õpilastest peab neis sisalduvat infot tõsiseltvõetavaks (Kalmus 2008).

Eelnevast järeldub, et internetil on tänu oma kergele juurdepääsetavusele, madalale tasule ja anonüümsusele suur potentsiaal pakkuda platvormi nõuannete palumisel ja tundlikel teemadel arutlemiseks. Järgnevalt vaatlengi *online*-nõustamiselehekülgede ja foorumite kasutamise praktikaid ja populaarsust konkreetsetel teemadel nõu küsimisel nii üldise rahvastiku kui noorte seas, kelle jaoks on interneti vahendusel nõu küsimine tänu nende sünnipäraselt digitaalsele taustale eriti mugav.

1.2. Ülevaade internetinõustamise praktikatest

Kraus et al (2004) USA-s tehtud uuringud kinnitavad, et õige pea pole nõustamine enam inimestele taskukohane ning selle all hakkavad kõige valusamalt kannatama eelkõige ebasoodsates majanduslikes oludes elavad inimesed, kes ei saa seda teenust endale enam lubada. Lisaks tasu puudutavatele probleemidele tuuakse välja asjaolu, et paljud inimesed häbenevad seda, kui tuttavad näevad neid nõustaja kabinetti sisenemas või tunduvad mured neile liiga isiklikud, et nendest näost näkku rääkida (vt Veldre 2002).

Käesoleval ajal, kui maailma suurriikide tervisehoiueelistustesse kuulub psühholoogilise abi kättesaadavuse laiendamine, on internetist vaimse tervise alal saamas vajalik töövahend, sest internetipõhise nõustamise abil on võimalik jõuda nende inimesteni, kes reaalses elus oma probleemidega abistaja juurde ei pöörduks (Veldre 2002: 4).

Barak (2004) koondab üldise internetinõustamise termini alla laia hulga lähenemisi ja tehnikaid, mis kasutavad veebi erilist potentsiaali, et hõlbustada nõustamist interneti vahendusel või interneti abiga. Sarnaselt peab ka Grohol (1999) e-nõustamiseks kõiki interneti mugavusi kasutavaid ja tekstil põhinevaid inimeste elu- ja suhte probleemide lahendamise praktikaid. Erinevaid praktikaid nimetatakse varieeruvalt küber- või virtuaalteraapiaks, *online* teraapiaks, e-teraapiaks, e-nõustamiseks ja e-konsulterimiseks (Veldre 2002; Barak 2004). Siiski keelivad teoreetikud (vt Grohol 1999) neid praktikaid võrdlemast psühhoteraapilise nõustamisega, sest veebi vahendusel ei diagnoosita psühholoogilisi häireid, vaid pigem on tegu mentorteenusega.

Meediauurijad (Barak 2004; Grohol 1999) jagavad seisukohta, et *online* nõustamine jaguneb üldises plaanis sünkroonseks ehk samaaegseks ja asünkroonseks ehk viivitatud kommunikatsiooniks. Barak (2004) laiendab seda mõistet veel teisegi dimensiooniga, milleks on individuaalne *versus* grupikommunikatsioon. Nii viiakse individuaalset sünkroonset suhtlust läbi kiirsuhtluse programmide, asünkroonset aga näiteks e-kirjade teel, samal ajal kui sünkroonset grupisuhtlust vahendab jututuba ning asünkroonset foorumid või e-listid.

Kuigi e-nõustamise esimesi samme pole dokumenteeritud, on uurijad nõus, et internetti hakati teraapia eesmärkidel kasutama 1990ndate keskpaigas ning esmalt kasutati selleks patsientide ja professionaalide vahel saadetavaid e-kirju (Barak 2004), mis on levinuimaks e-teraapia praktikaks. Uute trendidena kasutatakse e-nõustamisel aga *peer-to-peer* arendusi, mis sõltuvad lõppkasutaja panusest – tekst kombineerub paljude osavõtjate vahel toimuvast vestlusest, milles inimesed annavad kanali vahendusel üksteisele nõu (Vengerfeldt & Runnel 2004).

Baym (2002) toob selliste vormidena välja näiteks temaatiliselt jaotatud diskussioonifoorumid, mis võimaldavad potentsiaalsete suhtluspartnerite amplituud laiendada ka nendeni, kes pole füüsiliselt lähedal. Ka Kraus et al (2004) rõhutavad, et avaldades foorumis murepostituse, jõuab see sadade lugejateni, kes võivad silmitsi seista samade probleemidega. Niisiis leidub internetis suurel hulgal alternatiive, kelle poole oma murega pöörduda.

Baymi (2002) teooria kohaselt on sellised *online* grupid toetavama loomusega ning jagavad üksteisele informatsiooni, sotsiaalset tuge ja nõuandeid isegi siis, kui tundmatut vastuvõtjat enam kunagi ei kohata. Selliseid grupe nimetab teoreetik kommuunideks (*communities*) ning peab osalejate informatsiooni jagamise motiiviks abistamisest tekkivat head enesetunnet ning lootust saada ise tulevikus abi. Nii pakuvad foorumid juurdepääsu sarnaste huvidega inimestele ja nende kaudu avaldatavad vastused muutuvad avalikuks hüveks. Baymi avaliku hüve käsitlusega on nõus Levy (1997, Rice & Haythornthwaite 2006 kaudu), kelle arvates levitatakse küberruumis koostööl põhinevat intelligentsi, kusjuures teadmiste vahetus toodab väärtust ja sotsiaalset kapitali aina juurde. Wasko & Faraj (2000) lisavad, et teadmiste vahetamise motiiviks võib moraalse kohustuse ja ühishuvide kõrval siiski olla ka kitsas isiklik huvi.

Veldre (2002: 5) hinnangul võib igaüks end „internetiterapeudiks“ nimetada, sest virtuaalse teraapia alane seaduslik ja eetilise regulatsioon praktiliselt puudub. Kuna kõigil on võimalik saada e-nõustajaks, on uurijate huvi terapeutiliste foorumite vastu aina kasvamas ning seetõttu on järgnevalt sobilik vaadelda mõningaid maailmas e-nõustamise vallas tehtud uuringuid.

1.2.1. Internetinõustamisealased uuringud maailmas

Online nõustamine on järjest laienev praktika, kuid vähe empiirilisi uurimusi on tehtud tüüpilise sihtgrupi ja teenuse rahulolu hindamiseks (Leibert et al 2006). Et uurida, kuidas e-teraapia kasutajad nõustamisteenust hindavad, küsitlesid Leibert et al (2006) USA-s 81 inimese suurust e- nõustamisel osalenutest koosnenud valimit. Uuringust selgus, et küsitletute keskmine vanus on 29 aastat ning 82% neist olid naissoost. Samuti selgus, et *online* nõustamise kasutamine on tugevas korrelatsioonis üldise internetikasutusega. Vastajad otsisid nõustamisest abi peamiselt depressiooni (34 küsitletut), rahutuse (21 küsitletut), söömishäirete (17 küsitletut) ja suhteprobleemide leevendamiseks (13 küsitletut) (Leibert et al 2006: 76). E-nõustamise kasuks otsustati eelkõige selle mugavuse, anonüümsuse ja odavuse tõttu ning nõustajaga suheldi peamiselt e-kirja ja kiirsuhtlusprogrammide vahendusel. Tähtsaima uuringu tulemusena selgus, et kuigi kliendid olid veebinõustamisega rahul, polnud rahulolu tase sama kõrge kui näost näkku nõustamist saanud klientide puhul (Leibert et al 2006: 75). Kliendid põhjendasid tulemust sellega, et vahendamata sessioonil tekkis nõustajaga tugevam side kui interneti vahendusel. Siiski nägid virtuaalnõustamises tugevaid puudusi vaid kaks vastajat. Uurijad jõudsid järeldusele, et vaimse tervise veebinõustamine on vajalik jõudmaks klientideni, kes jääksid muidu oma muredega üksi.

Wasko & Faraj (2000) uurisid aga põhjusi, miks inimesed üksteist elektroonilistes kommuunides aitavad. Uuringus viisid nad 345 elektrooniliste foorumite kasutaja vastuste seas läbi kontentanalüüsi ning taandasid vastused kolme suurde kategooriasse. Üle 21% kommentaaridest sisaldas aitamise motiivina käegakatsutavat tasu, milleks võis olla juurdepääs informatsioonile ja vastused isiklikele küsimustele. 20% vastustest märkisid teiste aitamise olevat väljakutseks, mis aitab neil enda mõtlemist arendada ja panustab teadmiste tekkesse, nendel puhkudel aidati teisi omakasupüüdmatust õppimis- ja jagamislõbust. Suurim osa kommentaaridest (42%) aga näitavad, et inimesed hindavad sarnaste teadmiste vahetamist kommuunikaaslastega ning aidatakse moraalsest kohusetundest. See suurim grupp leiab, et mitu pead on parem kui üks pea ning hindab erinevaid kogemusi ja vaatenurki. Ise abi saades aidatakse ka teisi, sest see on „õige tegu“ ning sellest võidab kogu kommuun.

Kuna e-nõustamist võib pidada võrdlemisi nooreks praktikaks, on teoreetikud sellele omistanud palju spetsiifilisi eeliseid ja puudusi võrreldes tavanõustamisega. Järgnevalt vaatlengi, kuidas eristavad uurijad veebipõhist nõustamist näost näkku teraapiast ning kas erinevusi liigitatakse nõustamisele positiivselt või negatiivselt mõjuvateks faktoriteks.

1.2.2. E-nõustamise eelised ja puudused

E-nõustamise teemal on kõige rohkem kirjutatud seoses selle eripärade, eeliste ja puudustega. Internetinõustamise vaieldamatult suurima probleemina nähakse tekstikommunikatsioonile omast personaalse kontakti puudumist ja süstemaatilist mitteverbaalsete vihjete defitsiiti (Grohol 1999; Barak 2004; Beattie et al 2006; King et al 2006), mis tekitab suurema võimaluse üksteisest möödarääkimiseks (Grohol 1999; Bambling et al 2008) ning kliendi probleemi ja emotsioonide alahindamiseks (Bambling et al 2008). Paljudel spetsialistidel on kahtlusi, et interneti vahendusel ei saa emotsionaalseid suhteid lahata, kuna tekstis puuduvad mitteverbaalsed vihjed nagu hääletoon või kehakeel, mis pakuvad tähtsat kontekstilist infot (Veldre 2006).

Paljud (vt Kraus et al 2004) leiavad ka, et oskus end kirjalikult väljendada varieerub kõvasti ning kuigi innovaatilised kirjalikud vihjed annavad oma panuse, ei saa virtuaalteraapiat päriselt võrrelda näost näkku või telefoniteraapiaga. Negatiivselt häälestatud teoreetikud võrdlevad teksti loojat romaani autoriga, kes võib küll olla osav oma tegelaste emotsioonide edasiandmisel, kuid need emotsioonid peavad läbima lugejapoolse filtri ja nii ei saa lugeja neist kunagi algselt mõelduga identset pilti, lugeja peab tuginema oma tõlgendustele (Kraus et al 2004).

Vastupidisel seiskohal on Grohol (2000), kelle väitel puuduvad empiirilised tõendid, nagu oleks suhtlus efektiivne vaid läbi suulise dialoogi. Tema sõnul on mõjusaks nõustamiseks vajalik sideme tekkimine nõustaja ja nõustatava vahel ning veebipõhine tegutsemine ei muuda selle sideme tekkimist kuidagi keerulisemaks, samuti ei kannata ka üksteise mõistmise kvaliteet.

Ka Bambling et al (2008) ei nõustu väitega, et tekstilise kommunikatsiooni karakteristikud takistavad efektiivset internetinõustamist – inimesed suudavad luua keerulisi emotsionaalselt laetud vastuseid, kasutades tunnete edasiandmiseks sümboleid ja fraase. Emotsioone saab edasi anda neid otse sõnastades, lause struktuuri või sõnavaliku abil, asjakohase emotsionaalse informatsiooni lisamisega sulgudesse või emotikonidega (Veldre 2006).

26 Austraalia *Kids Help Line* nõustamisteenuse nõustaja intervjuul põhinev kvalitatiivne uuring andis tõestust, et väiksem emotsionaalne intensiivsus muutis klientidele keeruliste murede lahtiseletamise lihtsamaks ja andis nõustajatele võimaluse vastuste üle pikemalt mõelda (Bambling et al 2008). Uuringust selgus, et paljud noored polnud valmis silmitsi seisma näiteks telefoninõustamisega ning kirjalik kommunikatsioon sobis neile paremini. Asjaolu, et nõustaja polnud füüsiliselt lähedal vähendas noorte rahutust ning võimaldas neil rutem probleemi tuumani jõuda (Bambling et al 2008). Kiiremat eneseavamist (eriti esimeste sessioonide puhul) kinnitasid ka Leibert et al (2006) küsitatud e-nõustatavad USA-s. Niisiis pole piinlikkustunne e-teraapias takistuseks (Grohol 1999).

Tekstikommunikatsioonis näeb olulisi eeliseid ka Barak (2004), millest ühena nimetab ta kirjutamise ravivat efekti. Tema käsitluse järgi tunnevad inimesed end üksi arvuti taga olles oma muredest kirjutades ja emotsioone väljendades turvalisemalt kui nõustaja kabinetis. Seega võib interneti vahendatud kommunikatsioon pakkuda võimalust olla avatum ja ausam (Baym 2002). Lisaboonusena toob internet kaasa võimaluse sessioone tekstina talletada, teksti toimetaja ja paljundada, uuesti üle lugeda ja juba öeldut tsiteerida (Barak 2004; Baym 2002).

Paljud uurijad (Bambling et al 2008; Kraus et al 2004) kinnitavad ka, et tekst ei näita staatust ega võimu, seetõttu on internetis kõik inimesed võrdsed. Tavaliselt räägivad inimesed autoriteetidega vastumeelselt, *online* suhtlemine on aga võrreldav noorte omavaheliste suhetega, kus ollakse palju altimad end väljendama ja vabalt käituma (Bambling et al 2008).

Kuna veebipõhine nõustamine võimaldab mittesünkroonset kommunikatsiooni, mis tähendab ajalist nihet teksti loomise ja lugemise vahel (Veldre 2006), saavad patsiendid e-kirjade vahelisel ajal suhtlusele mõelda, kaaluda ja nõuandeid reflekteerida (Barak 2004). Lisaks aitab kirjutamine inimestel mõtteid korrastada, mõelda paremini läbi oma argumendid, muuta neid teadlikumaks oma sisemisest dialoogist, arendada kaalutlevat mõtlemist ja märgata enda kirjutatud jutus vasturääkivusi juba ilma teiste abita (Baym 2002; Veldre 2006)

Distsantsilt toimuvast kommunikatsioonist lähtub virtuaalnõustamise suurim eelis võrreldes näost näkku nõustamisega – vabalt valitud aeg ja koht. Võimalus väljendada oma mõtteid ja tundeid endale sobival ja geograafilises paigas, mitte ettenähtud ajal ja -kohas on kliendi jaoks asünkroonse nõustamise puhul suureks eeliseks (Barak 2004: 372). Interneti kasutamine on andnud võimaluse nõu küsida paljudele inimestele, kes ei suudaks seda traditsioonilistel viisidel saada (King et al 2006; Grohol 2000). Barak (2004) peab nende all silmas näiteks majanduslikult piiratud võimalustega abivajajaid, maainimesi, eakaid, haigeid, introverte ja häbelikke inimesi.

Online teraapia pakub väärtuslikku võimalust haarata ka suure grupi inimeste järele, kes kardavad oma konfidentsiaalsuse ja privaatsuse pärast, sest nõustamine võib aset leida anonüümsuse kontekstis (Grohol 2000). Ühest küljest kardavad kriitikud, et anonüümsusega kaasneb valeinformatsioon (Grohol 1999), kontrollimatu käitumine, agressiivsus ja ebakindlus (Barak 2004). Teisalt räägib Barak (2004: 370) anonüümsusega seostuvast lõõgastumis- ja avanemiseefektist (*disinhibition effect*), tänu millele kiireneb nõustamisprotsess ning kliendid on altimad jagama intiimset infot. Anonüümsusest ja privaatsusest tekkivat lõõgastus- ja avanemiseefekti kinnitasid empiiriliselt ka Leibert et al (2006) küsitlitud USA e-nõustamises osalevad kliendid. Nende jaoks kaalus anonüümsusest tuleneb psühholoogiline turvalisus üles silmast silma kontaktist saadavate mitteverbaalsetest vihjetest ja personaalsest soojusest ilmajäämise.

Lisaks eelnevale räägib Barak (2004) ka lõpututest veebinõustamise pakutavatest võimalustest, mille hulgas saab iga klient leida endale sobiva. Internetinõustamist saab praktiseerida läbi erinevate kanalite, mida iseloomustab kas sünkroonsus või asünkroonsus, individuaalsus või grupiviisilisus ja erinev kommunikatsioonivorm. Teiseks saab e-nõustamist kasutada kas iseseisva teraapialiigina või lisaprotseduurina näost näkku nõustamisele. Internetinõustamine on sobilik nii pikaajaliseks nõustamisprotsessiks kui ühekordseks seansiks, mis on internetis väga tavapäraseks saanud. Baraki hinnangul esineb seda praktikat palju foorumitesse murede postitamise näol, misjärel klassifitseeritakse mured valdkonna järgi, et foorumites osalemine külastajatele mugavamaks muuta. Sellist praktikat peab Barak (2004) kiireks, mugavaks ja efektiivseks.

Järgmises peatükis vaatlen internetinõustamise kasutamist ja populaarust noorte kui sihtgrupi seas, kelle jaoks peetakse sellist e-teenust eriti vajalikuks, kuna noorte näost näkku nõustamisele pöördumise sagedus on märkimisväärselt madal, kuid kellel on hulganisti muresid, mille kohta nad julgevad abi paluda enamasti vaid anonüümselt.

1.2.3. Internetinõustamise praktikad noorte seas

Teismeeas ilmnevad füüsilised ja emotsionaalsed muutused tekitavad noortele nende kehade, tervise ja suhete kohta tõsiseid küsimusi, mis võivad tihti olla isiklikud, tundlikud ja ebamugavad. Suzuki & Calzo (2004) sõnul on isiklike küsimuste suhtes teistega konsulteerimine noortele aga tihti vastumeelne, kuna kardetakse konfidentsiaalsuse pärast ning ka teadlikkus abi saamise allikate kohta on madal. King et al (2006) lisab juurde veel ajalised, geograafilised ja rahalised piirangud, mis takistavad lapsi abi küsimast ja saamast. Kaasaegsed uue meedia arendused aga on tekitanud lootusi, et arvuteid ja interneti kui noortele väga asjakohast ja kasutajasõbralikku meediumi saab rakendada neile tervise- ja suhetealase informatsiooni jagamiseks nii veebilehtede kui *online* diskussiooni läbi jututubades ning foorumites (Selwyn & Powell 2006).

Uurijad on ühisel seisukohal, et internet pakub lihtsat ja odavat juurdepääsu, mis garanteeriks abi kohalejõudmise suurtele madala sissetulekuga ja väheteadlike sihtgruppidele, ning tagaks noortele neid veetleva konfidentsiaalsuse (Suzuki & Calzo 2004). Selwyn & Powell (2006) näevad interneti kui tänuväärset nõustamise kohta, kust noored saavad mitteformaalses ja anonüümses keskkonnas küsida nõu ka neis valdkondades, mida mujal nähakse tabuteemadena. Noored ei kahtle kunagi kasutamast interneti, et leida meditsiinilist infot või otsida abi psühholoogiliste murede puhul (Kraus et al 2004), eriti oluliseks peavad teoretikud sellist võimalust aga poiste jaoks, kelle konsultatsioonidele pöördumise sagedus on iseäranis madal ja kes oma isiklike muresid teistsugustes sotsiaalsetes suhtlussituatsioonides väljendada ei saa (Veldre 2006; Buckingham 2006).

Lisaks sellele, et internet ületab ruumilised ja juurdepääsulised piirangud, on uurijad (King et al 2006; Suzuki & Calzo 2004) on veendunud, et teismelised eelistavad koolinõustajate ja vaimse tervise professionaalide asemel tuge otsida just mitteformaalsel viisil. Teismelised eelistavad konsulteerida sõprade ja eakaaslastega, kuid on teemasid, millest nad ei soovi ka

sõpradega ega vanematega rääkida (Suzuki & Calzo 2004). King et al (2006) küsitles semi-struktureeritud fookusgruppides 39 Austraalia *Kids Help Line* veebipõhise nõustamise klienti vanuses 5–18 aastat ning selgitas välja, et kõik fookusgrupid pidasid anonüümseks jäämise võimalust, isikliku kontakti puudumist ja privaatsust peamisteks e-nõustamise poole pöördumise põhjusteks.

Teise olulise eelisena tõid Austraalia lapsed välja asjaolu, et nad tunnevad end teksti poolt vahendatud suhtlemisel koduselt, sest sel puhul ei tule nõustajaga otseselt silmitsi seista. Lapsed tundsid end kirjalikes *online* nõustamissessioonides emotsionaalselt turvalisemalt, tajudes end telefoni- või näost näkku konsultatsioonides haavatavamana. Seisukohaga on nõus ka Barak (2004), kelle arvates on internet sobilik ja mugav suhtluskanal neile, kes eelistavad kirjutamist rääkimisele ega ei näe arvuti- ja internetitehnoloogiaid hirmutavana, ning Veldre (2006: 8), kes märgib, et „arvuti kasutamises vilunud noorem generatsioon tunneb ennast elektrooniliste vahendite kaudu suhtlemisel eriti mugavalt“.

Vähe uuringuid on tehtud selgitamaks välja, kui palju lapsed ja noored reaalselt e-nõustamist kasutavad. Üheks edukaks e-teraapia näiteks on 2000. aastast funktsioneeriv tasuta anonüümne reaalajas nõustaja ja kliendi vahelisel tekstisuhtlusel põhinev *Kids Help Line* Austraalias, mis hõlmas juba aastal 2006 üle 10 000 *online* sessiooni ning see arv kasvab kiiresti (Beattie et al 2006).

Veidi e-nõustamise teemalisi teadmisi annavad juurde ka Selwyn & Powelli (2006) Suurbritannias läbi viidud küsitlused ja fookusgrupiintervjuud, mis hõlmasid 400 Cardiffi 12–19aastast tööliklassi noort. Selgus, et küsitletutest oli kaks kolmandikku (63%) saanud interneti vahendusel informatsiooni/nõu seksuaal- või suhteteemadel. Enim olid küsitletud informatsiooni saanud veebilehekülgedelt, kuid märgiti ka jututubasid ja foorumeid (44% olid sedasorti teenuseid kasutanud, vaid 8% neist sagedasti). Üllatuslikult olid nõuannete ja teadmiste otsimisel aktiivsemad poisid. Tulemustest võib järeldada, et *online* allikad mängivad tööliklassi noorte seas info ja nõuannete otsimisel *offline* allikate (kooli, sõprade, pereliikmete, teleprogrammide ja ajakirjade) kõrval vaid osalist rolli. Uurijad oletasid, et tagamaad võivad seisneda madalas tehnoloogilises kompetentsis, „küberusalduse“ puudumises, väheses teadmises potentsiaalsetest *online* allikatest, (tööliklassile omases) väheses huvis seksuaal- ja suhteprobleemide vastu või uskumatuses, et internetist võib küsimustele vastused leida.

Mitmete professionaalseid e-nõustamisportaale uurivate projektide kõrval on väga vähe uuritud foorumeid, kus noored ise üksteist abistavad. Ainsaks selliseks uuringuks on Suzuki & Calzo (2004) uurimistö, mis keskendub põhjalikumalt ühele USA populaarsele foorumile, mille funktsiooniks on noortele platvormi loomine tervise- ja sotsiaalteemadel diskuteerimiseks ja üksteisele nõu andmiseks. Kuni 22-aastaste kasutajate poolt loodud murepostituste ja nende vastuste kontentanalüüsist selgus, et levinuimaks murevaldkonnaks olid romantilised suhted (37%), kaugele maha jäid füüsilise tervise ja kehaga seotud probleemid. Uurijate sõnul tõestas foorum end olevat väärtuslik pinnas isiklikeks arvamusteks, nõuanneteks, info- ja emotsionaalse toetuse allikaks, mis andis teismeliste hea võimaluse arutleda tundlikel teemadel nagu inimestevahelised suhted (Suzuki & Calzo 2004).

Teised uurijad on jällegi leidnud, et mured seoses perega, sõpradega ja eakaaslastega ning vaimse tervise probleemid moodustavad suurima osa muredest, millega näiteks Austraalia lapsed pöördusid *Kids Help Line* nõustajate poole (Beattie et al 2006).

Järgnevalt annan lühiülevaate laste ja noorte põhilistest muredest ning nende teadlikkusest e-nõustamisteenuse olemasolust Eesti kontekstis.

1.2.3.1 Eesti noorte hoiakud ja praktikad seoses veebipõhise nõustamisega

Eesti kontekstis on laste ja noorte nõustamiskeskuste ja -teenuste temaatikat ainsana uurinud Saar Poll. 2007. aastal 20 noore seas läbi viidud kolme erinevasse vanuseastmesse jagatud fookusgruupiintervjuudest selgus, et eesti noored peavad põhilisteks muredeks suhteid vanematega (10-14a; 15-18a), lähedastega, eakaaslastega ja sõpradega (19-26a). Selgus, et noored püüavad probleeme ise lahendada, pöörduvad vanemate või sõprade (hingemurede ja koduste probleemide puhul) poole. Koolipsühholoogi või nõustaja juurde minekut nähakse viimase ja pigem teoreetilise abinõuna. Enamik respondentidest ei ole kunagi nõustaja juures käinud, kuna kardetakse usaldamatust ja „enda probleemidega tullakse ise toime“ (Saar Poll 2007).

Intervjuud näitavad aga, et noorukid on teadlikud Eesti e-nõustamislehekülgedest nagu Amor.ee, Lapsemure.ee ja Lahendus.net. Noored on seisukohal, et sõprade ja lähisuhetega seotud murede kohta on parem nõu küsida interneti teel, kuna see on lihtne ning pakub anonüümseks jäämise võimalust. Samas kardetakse nõustajate ebakompetentsust, aga ka info jõudmist suurema avalikkuseni, pikka ooteaega ja pahatahtlikke kommentaare teistelt kasutajatelt. Üks e-nõustamisteenust kasutanud vastaja rõhutab aga vastukaaluks, et ta peab oma isiklikku internetinõustamise kogemust kasulikuks, märkides, et nõustamine aitas tal asju mitmekülgselt näha ning tihti on foorumites nõu andjaks samad inimesed, kes töötavad keskustes (Saar Poll 2007).

Tartu Ülikooli psühholoogiatudeng Annika Veldre bakalaureusetööst (2002) selgus, et 2001. novembris alustatud 15–25aastastele tasuta virtuaalse nõustamisteenuse Lahendus.net kliendid suhtuvad e-nõustamisse positiivselt, kuna oma probleeme võidakse pidada liiga vähetähtsaks, et tavaelus psühholoogi poole pöörduda ning eksisteerib vajadus tasuta abi järele. Sada küsitletud ja intervjueeritud klienti leidsid, et virtuaalne abistamissuhe on hea võimalus oma muret kellegagi arutada, eriti ilmnes see asjaolu isiklike teemade puhul, millest rääkimine oleks vahetul suhtlemisel ebamugav või piinlikkust valmistav. Eesti noortest kliendid tõid lisaks interneti anonüümsele välja ka võimaluse internetis võrdsemal ja informatiivsemal tasandil suhelda ning pidasid eelisteks võimalust abi küsida endale sobival ajal. Kirjalikku eneseväljendusvõimalust pidasid tähtsaks need vastajad, kes tunnistasid, et neil on raskusi inimestega suuliselt suhtlemisel, teised tunnistasid jälle, et probleemist kirjutamine nõuab sellega töötamist ja enda jaoks asjade läbimõtlemit, mis on raviva toimega.

Veldre (2002) jõudis oma töös järeldusele, et virtuaalse nõuandmise spetsiifika soodustab nende noorte pöördumist abistajate poole, kes traditsioonilise nõustaja poole ei pöörduks ning et anonüümne suhe on eesti noortele abistamissuhete loomisel olulise tähtsusega. E-nõustamise vajadusest ja efektiivsusest Eesti noorte seas annab tõestust ka asjaolu, et juba esimesel tegutsemisaastal registreerus ligi kaks tuhat kasutajat, kellest kaks kolmandikku kinnitas, et neile on virtuaalnõustamisest abi olnud (Nõustamisprojekt „Lahendus.net“ [2002]). Sagedasemate teemadena on e-keskkonnas nõustavad psühholoogiatudengid välja toonud suhtemured, üksilduse, masenduse teemad ning söömisega seotud probleemid.

1.3. Seminaritöö kokkuvõte

Antud bakalaureusetööle eelnes minu seminaritöö teemal „Eesti noorte inimsuhetega seotud probleemid veebipõhiste nõustamiselehekülgede näitel“. Seminaritöö eesmärgiks oli välja selgitada, millised on eesti noorte e-nõustamiselehekülgede kasutamise praktikad ja teenust tarbiv sihtgrupp. Samuti võtsin sihiks koostada profiil eesti noorte inimsuhetega seotud probleemidest ning analüüsida veebipõhiste nõustamisfoorumite efektiivsust nende probleemide lahendamisel ja nõuannete pakkumisel. Piloottuuringu fookuses olid noorte inimsuhetega seotud mured, kuna antud valdkonna muredega pöörduakse abi saamiseks internetifoorumitesse kõige sagedamini.

Et nimetatud uurimisküsimusi lahendada, analüüsisin kontentanalüüsi meetodil 184 foorumitest Lapsemure.ee ja Amor.ee laste/noorte 2009. aasta jooksul loodud murepostitust koos neile laekunud vastustega. Püstitatud uurimisküsimustest ja e-nõustamiskeskondade sisust lähtudes koostas 15 kategooriast koosneva kodeerimisjuhendi, mille esimene osa keskendus murepostitust identifitseerivatele üldtunnustele, teine mure postitaja andmetele, kolmas murepostituse andmetele ja neljas murepostitusele laekunud vastustele.

Läbiviidud uuringu tulemustest selgus, et Lapsemure foorumisse postitatakse aastas tuhatkond muret, mis tähendab ligikaudu kolme murepostitust päevas. Selgus, et veebipõhise nõustamise näol on Eestis tegu alles oma kohta otsiva praktikaga, mis on kõige iseloomulikum 13–17aastastele noortele ja pigem tüdrukutele kui poistele (umbes iga kuues e-keskkonnast abi otsija meessoost). Vastupidiselt paljude teoreetikute veendumusele, et tänapäeval netigeneratsioonil on teistsugune arusaam privaatsusest, mis julgustab neid endast internetis ohtralt isiklike andmeid avaldama, selgus, et eesti noored eelistavad jääda võimalikult anonüümseks (alla veerandi murepostitajatest avaldavad oma nime või hüüdnime, vaid kolmandik vanuse ning elukoha kohta ei avaldata peaaegu mingit informatsiooni). Põhjused võivad seisneda Eesti väiksuses, millest tuleneb inimeste kerge identifitseeritavus vähesemategi isiklike andmete alusel ning teisalt põhjamaises kinnises ning endassetõmbunud iseloomus.

Valimisse sattunud murepostituste analüüs näitas, et rohkem kui pooled eesti laste ja noorte mured on seotud noormeeste ja neidude vaheliste romantiliste suhetega (enamasti kõneldakse arusaamatustest oma romantilise partneriga, sümpaatia väljendamise raskustest või suhtetülidest), veerand kurdavad suhtlemistõrgetest vanematega (peamiseks mureallikaks on kodune psüühiline jõupoliitika) ning hoopis harvemini palutakse abi eakaaslastega suhtlemisel. Kuna foorumid töötavad üksteise abistamise põhimõttel, võib väita, et kõige kõrgem professionaali sekkumise aste ja arvukaim vastuste hulk annavad tõestust, et vanematega seotud suhtlemisprobleeme peetakse Eestis kõige kaalukamateks, mistõttu on ka abistamisvalmidus kõrgeim.

E-nõustamisfoorumite murede lahendamise võimekuse analüüsimisel selgus kahetsusväärset, et vähemalt kolmandik abi otsivatest noortest ei saa foorumist loodetud abi. Kuigi foorumite üheks peamiseks funktsiooniks on diskussiooniplatvormi pakkumine, tekib arutelumoment vaid iga kolmanda murepostituse puhul. Märkimisväärne on ka asjaolu, et professionaalne konsultant-nõustaja, kelle nõuandeid võis reeglina pidada kõige efektiivsemaks ning arutelluse enim panustavaks, sekkus vestlusesse vaid iga seitsmenda mure puhul ning sedagi peamiselt ainult vanemlike suhete lahkamisel. Kokkuvõtlikult ühtisid nõustamisfoorumite analüüsi tulemused pigem nende uurijate seisukohtadega, kes on jõudnud järeldusele, et e-nõustamisteenus pole veel sama efektiivne kui näost näkku toimuv abistamissuhe. Foorumid pakuvad ühest küljest küll tänuväärset platvormi enda avamisel ja oma mure südamest ärarääkimisel, kuid hetkel on mõjusa tagasiside saamine veel vähetõenäoline. Positiivse tulemusena selgus, et kasutajate poolt peljatud negatiivne tagasiside on foorumis harulduseks, enamasti saavad abi otsijad vastajatelt praktilisi nõuandeid ning loevad nende isiklikust arvamusest ja kogemustest.

Järeldasin tulemusest, et veebipõhiste abistamisfoorumite pakutava teenuse tõhusamaks muutmiseks tuleks kaaluda teavituskampaaniate korraldamist, kuna üheks vähese kasutamiskiivsuse põhjuseks on foorumite ja e-nõustamisteenuse vähene tuntus eesti noorte seas. Teise abinõuna pakkusin välja idee kaasata abistamisprotsessi rohkem vabatahtlikke nõustajaid, kes annaksid tohutu panuse diskussioonimomendi tekkimisse ning pakuksid abi otsijatele adekvaatsemaid vastuseid.

1.4. Uurimisküsimused

Toetudes eelpool välja toodud teoreetilistele ja empiirilistele lähtekohtadele, olen töö eesmärgist lähtuvalt sõnastanud järgmised uurimisküsimused:

Ühe töö peamise uurimisküsimusena uurin:

Milliseid eeliseid näevad noored e-nõustamisel võrreldes teiste nõustamisviisidega?

Nimetatud küsimuse alaküsimustena käsitlen:

- Millised on eesti noorte tüüpimured?
- Kuhu pöörduvad noored tavaliselt abi saamiseks?
- Kuivõrd aldis on noored oma muredega professionaalse nõustaja poole pöörduma?
- Millisest valdkonnast murede puhul eelistatakse enim nõu küsida e-nõustamisfoorumitest?

Uuringu teiseks peamiseks uurimisküsimuseks on:

Millised on eesti noorte *online*-nõustamislehekülgede kasutamise praktikad?

Antud küsimuse alaküsimustena vaatlen:

- Millistest foorumitest ollakse teadlikud ning milliseid kasutatakse kõige sagedamini?
- Kui sagedasti pöörduakse abi palumiseks internetifoorumite poole?¹
- Kas nõustamisprotsessis osaletakse muretõstataja, nõuandja või mõlemas rollis?
- Kuivõrd ollakse foorumite passiivseteks tarbijateks?
- Millist informatsiooni avaldavad probleemitõstatajad enda isiku kohta?¹

Töö kolmanda peamise uurimisküsimusena vaatlen:

Kui efektiivseks võib hinnata muredele saadud tagasisidet?

Antud küsimuse alaküsimustena uurin:

- Milline on foorumist saadava adekvaatse tagasiside hulk?¹
- Kuivõrd puutuvad foorumite kasutajad kokku sealt saadava negatiivse tagasisidega?¹
- Kuivõrd sekkub vestlusesse professionaalne nõustaja?¹

- Millise iseloomuga on foorumist saadavad lahendusettepanekud? Kas nad on pigem moraalset tuge pakkuvad? Kuivõrd loogilised ja rakendatavad on ettepanekud?¹
- Mil määral on noored foorumis väljapakutud lahendusettepanekutest reaalset abi saanud?¹

Töö neljanda uurimisküsimusena jälgin:

Kuidas oleks võimalik parandada e-nõustamisfoorumite tõhusust?

Selle uurimisküsimuse alaküsimustena uurin:

- Kuidas tõsta noorte teadlikkust foorumitest?
- Mil viisil oleks võimalik muuta foorumeid noortele atraktiivsemaks?

¹ Need alaküsimuste lahendamisel olen osaliselt tuginenud ka oma seminaritöö raames läbi viidud kvantitatiivse uuringu tulemustele.

II MEETOD JA VALIM

Antud peatükis põhjendan kõigepealt uurimismeetodite valikut ning uuringu läbi viimise printsiipe. Seejärel annan ülevaate intervjuude valimist ja selle moodustumise tagamaadest.

2.1. Eksperimendi meetod

Antud bakalaureusetöole eelnes minu seminaritöö (Oolo 2010), mis kaardistas kontentanalüüsi meetodil *online*-nõustamiselehekülgede foorumipostitustele toetuvalt eesti noorte põhilised inimsuhetega seonduvad mured. Kontentanalüüs andis uuritavast nähtustest ehk kahe põhjalikumalt uuritud foorumi sisust „üldplaani“ (Vihalemm 2001) ning pakkus esmast pinnapealset ülevaadet eesti noorte nõustamisfoorumite kasutamise praktikatest ja nende keskkondade tõhususest.

Et leida vastus juba eelnevalt seminaritöös ning ka antud uurimistöös püstitatud põhilisele uurimisküsimusele selle kohta, kui efektiivseks võib pidada foorumitest saadud tagasisidet, otsustasin uuringut jätkata loomuliku eksperimendiga. Kui klassikalise eksperimendi puhul manipuleeritakse oletatavate mõjuteguritega ning jälgitakse nende mõju (mitte)ilmnemist (Vihalemm 2001), siis antud meetodi puhul on tegu pigem eksperimendi loogika järgi läbi viidud andmekogumisega. Viimane ei taotle täielikku eksperimendi klassikalist rangust, vaid keskendub loomulikult teel saadud subjektide loomingule analüüsile.

Eksperimendi läbiviimiseks koostas kaks eksperiment-muret. Kuna seminaritöö andis selge pildi sellest, mis stiilis ja formaadis noored oma muresid foorumitesse riputavad, võtsin eeskujuks nii-öelda tüüppostitused ning formuleerisin eksperiment-mured nende eeskuju järgides. Seminaritööst järeldus, et e-nõustamisteenus on eesti tüdrukute seas küll märkimisväärselt populaarsem kui poiste seas, kuid tegu pole vaid neidudele omase praktikaga (Oolo 2010), seetõttu otsustasin katsetada eri soost murepostitajate imagoga. Kuna kontentanalüüsi tulemustest selgus, et e-nõustamiskeskondadest abi otsimise praktika on Eestis kõige iseloomulikum 13–17aastastele noortele (Oolo 2010), valisin eksperiment-murede „autoriteks“ sellesse sihtgruppi mahtuva 14aastane noormehe ning 17aastane neiu. Selgitas seminaritöös välja, et eesti noorte suurimaks mureallikaks inimsuhetega seotud foorumites on ülekaalukalt romantilised paarissuhted (Oolo 2010), mistõttu jutustab 17aastane

neiu eksperiment-mures armukolmnurgaga seotud probleemist (Mure 1: „Sõbranna vs kutt?“; vt LISA 1). E-nõustamisfoorumites on sageduselt teisel kohal lapsevanematega kodusest psühholoogilisest jõupoliitikast tingitud seotud suhtlusbarjäärid (Oolo 2010), sellest temaatikast on ajendatud 14aastase noormehe murepostitus (Mure 2: „Vanemad ajavad hulluuuuks!!!“; vt LISA 2). Lisaks soovile katsetada eri sooga ja vanuses murepostitajatega ning erinevate murevaldkondadega, püüdsin murede koostamisel järgida ka noortele omast keelekasutust.

Et eksperimendi tulemused esindaksid võimalikult laia osa Eesti e-nõustamisfoorumitest, postitasin mured kõigile mulle teadaolevatesse nii täiskasvanu- kui noortefoorumitesse, mis sobisid noortele suhetevaldkonna kohta abi palumiseks. Mured postitasin foorumitesse kuu aega enne kokkuvõtete tegemist. Nõustamiskeskondadest ja murepostituste jaoks välja valitud alamfoorumitest annavad ülevaate Tabel 1 ja Tabel 2.

E-nõustamiskeskond	Alamfoorum	Laekunud vastuste arv
1. Lapsemure	Suhtlemisprobleemid. Poiss ja Tüdruk	4
2. Amor	Suhted	2
3. Sinamina perekeskus	Noortefoorum	1
4. Kuut	Vabateema	2
5. Buduaar	Seks ja suhted	23
6. Kodutud.com	Suhted	19
7. Perekool	Ajaviite- ja muud jutud	3

Tabel 1. Mure 1 („Sõbranna vs kutt?“) postitamise kohad ja laekunud vastuste arv.

E-nõustamiskeskond	Alamfoorum	Laekunud vastuste arv
1. Lapsemure	Suhtlemisprobleemid vanematega	7
2. Amor	Suhted	3
3. Sinamina perekeskus	Noortefoorum; Suhted erinevate põlvkondade vahel	2
4. Kuut	Vabateema	4
5. Buduaar	Hingemured	66
6. Perekool	Ajaviite- ja muud jutud	27

Tabel 2. Mure 2 („Vanemad ajavad hulluuuuks!!!“) postitamise kohad ja laekunud vastuste arv.

Laekunud tagasisidet analüüsisin üldisel tasandil, tuues välja peamised trendid erinevatest e-nõustamiskeskondadest saadud vastuste iseloomus ja arvukuses ning tehes järeltõlgitusi neist foorumitest saadava tagasiside efektiivsuse kohta.

2.2. Fookusgrupiintervjuu meetod

Sageli toob kvantitatiivne sisuanalüüs välja aspektid, mida oleks vaja täpsustada, mis tõstatavad küsimuse „miks?“, sellepärast on üldisest ülevaatliskust analüüsist võrsunud kindlate, fokuseeritud küsimuste puhul mõttekas jätkata uuringut kvalitatiivse teksti sisuanalüüsiga (Vihalemm 2001). Et keskenduda foorumikasutajate mõistmisele, nende käitumise seletamisele ja tõlgendamisele ning saada subjektiivseid arvamusi-hinnanguid, mis laiendaksid kvantitatiivseid tulemusi, otsustasin uuringut jätkata kvalitatiivuuringu abil.

Kvalitatiivne analüüs ühendab endas meetodeid, kus kasutatakse loomulikke, inimeste enda poolt välja toodud näiteid ning kuna küsimused on lahtised, teeb uurija eelnevalt vähe oletusi saadavate vastuste suhtes (Vihalemm 2001). Kvalitatiivuuringule on iseloomulik osalejate vaheline interaktiivsus ning peamiseks andmete kogumise meetoditeks on süvaintervjuud ning fookusgrupid (Clarke 2000).

Kuna intervjueeritava sihtgrupi näol on tegu noortega, kes on delikaatsetel ja isiklikel teemadel vestlemise suhtes kartlikud, otsustasin fookusgrupiintervjuude kasuks. Grupivestlus pakub lisaks pingelõdvendusele e-nõustamisfoorumite teemal saadavale informatsioonile lisaväärtust diskussioonimomendi ja üksteise täiendamise näol. Grupiintervjuud on sobilikud oma andmerikkuse ja paindlikkuse tõttu, nad viivad spontaansete vastusteni, pakuvad kõrget osalustaset ning grupisuhtlus stimuleerib ja julgustab vastajaid uurijate poolt valitud teemal arutlema (O'Connor & Madge 2003).

Clarke'i (2000) sõnul tähendab kvalitatiivne uuring informatsiooni kogumist loomulikus keskkonnas. Kui teemaks on internetinõustamine, on selliseks loomulikuks keskkonnaks veeb, mis on ka foorumite kodukeskkonnaks. Cooper (2009) paneb südamele, et *online* intervjuusid ei tohiks vaadelda kui lihtsaimat teed, vaid veebipõhist intervjueerimist peaks kasutama vaid siis, kui selle sobivus on õigustatud ning see sobib sihtgrupile.

Antud uurimuse puhul on interneti vahendatud intervjueerimine põhjendatud. Kuna noored kasutavad nõustamisfoorumeid ilmselt just tänu anonüümseks jäämise võimalusele, pakub *online* suhtlemine väärtuslikku võimalust haarata vastajate järele, kes kardavad oma konfidentsiaalsuse ja privaatsuse pärast (Grohol 2000). Teiseks näitavad uuringud, et noored tunnevad ennast kirjatekstilise kommunikatsiooni puhul koduselt, oskavad edukalt käsitleda

vastavat tehnikat ja veedavad suure osa ajast internetiavarustes, seetõttu on internet noortele mugavaim suhtluskanal (King et al 2006; Barak 2004; Veldre 2006). Kuna antud uuring keskendub internetifoorumite kasutamisele, koosneb valim juba definitsiooni poolest internetikasutajatest, kes on kursis virtuaalsete kommunikatsioonimeetoditega, mistõttu tundub internetipõhine intervjuu loogilise ja mugava uurimismeetodina (O'Connor & Madge 2003).

Kolmandaks aitas interneti vahendatava anonüümse ja kirjaliku suhtluse kasuks otsustada ka tõsiasi, et osalejatel tuli intervjuu käigus arutleda isiklikel ja delikaatsetel teemadel ning eeldatavasti poleks noored näost näkku toimivas intervjuus osalemisega nõustunud. Internetis tehtavate uuringute plussiks peetaksegi võimalust värvata haruldasi või uurimuses osalemise suhtes muidu vastumeelseid inimgrupe (Clarke 2000). Lisaks võimaldas internetis läbiviidav intervjuu kaasata fookusgruppidesse võimalikult laialdase valimi, sest vastajate geograafiline asukoht ei takista küsitlute leidmist.

Kuna fookusgruppide puhul on oluline interaktiivsus ja reaalses suhtlemine ning sellest tulenev soov, et *online* intervjuu meenutaks näost näkku toimuvat kiirete ja spontaansete vastustega gruppintervjuud, sobisid intervjuu läbiviimiseks sünkroonse iseloomuga suhtluskanalid (Clarke 2000; O'Connor & Madge 2003). Neist levinuimaks on Eestis kiirsuhtlusprogramm MSN Messenger, mis loodi 1970ndatel ning muutus eriti noorema kasutajaskonna seas populaarseks 1990ndate lõpul (Fontes & O'Mahony 2008). 2006. aastal ligi 900 eesti kooliõpilase seas läbiviidud Mediapro Eesti uuringust selgus, et 80% vastanutest kasutab antud suhtlusprogrammi sageli või väga sageli ning vaid 5,5% õpilastest ei kasuta Messengeri kunagi (Ollivry et al 2006). Juba aastaga kasvas kiirsuhtlusprogrammi tarbijate arv oluliselt, sest aastaks 2007 on uuringu „Noored ja internet“ kohaselt kaaslastega MSN Messengeri vahendusel suhtlemine eesti noorte kõige sagedasem internetitegevus, millega tegeles ligi 97% küsitluteest (Kalmus et al 2009b). Arvestades asjaolu, et interneti erinevate rakenduste kasutajate arv kasvab ilmselt veelgi, võib seda kiirsuhtluskanalit tänaseks eesti noorte seas pidada üldlevinuks.

MSN Messengeri kasutamisel intervjuueerimiseks on hulk eeliseid. Praktilistest kaalutlustest toimub intervjuude läbiviimine peaaegu tasuta ning võimaldab kaasata erinevates geograafilistes paikades asuvaid intervjuueeritavaid, kes saavad intervjuus osaleda oma kodust (Fontes & O'Mahony 2008). Lisaks puuduvad andmete salvestamisega seotud raskused, kuna

intervjuu transkriptsioon salvestub automaatselt intervjuu kulgemise käigus (O'Connor & Madge 2003), seega pole intervjuuteksti transkribeerimine vajalik (Voida et al 2004).

Intervjueeritavale pakub eelmainitu võimalust hõlpsalt teksti tsiteerida (Voida et al 2004), teksti silme ees hoida ning vajadusel edasi-tagasi kerida (Clarke 2000), et seeläbi täielikult intervjuule keskenduda, järele mõelda ja segaseid kohti täpsustada (Fontes & O'Mahony 2008). Intervjueeritavatele aga on tagatud anonüümsus, mis on vajalik tundlikel teemadel arutlemiseks ning enda avamiseks (Fontes & O'Mahony 2008; O'Connor & Madge 2003).

MSN Messengeris läbi viidavaid fookusgrupi intervjuusid planeerides olin teadlik ka kiirsuhtlusprogrammide negatiivsetest aspektidest. Nendeks on näiteks vastajate poolne teksti toimetamine enne selle ärasaatmist (Fontes & O'Mahony 2008), hääleliste ja visuaalsete vihjete puudumine (Clarke 2000), paralleelselt kõrvaliste asjade tegelemine ilma intervjueerija teadmata, arvuti tagant keset intervjuud ära kadumine, pikk vastuste ootamisele kuluv aeg (Voida et al 2004), ajaline surve ning erinev trükkimiskiirus, mis seab intervjueeritavad ebavõrdsesse olukorda (O'Connor & Madge 2003). Vaatamata spetsiifilistele negatiivsetele aspektidele leidsin uurijate ja praktiseerijate (O'Connor & Madge 2003; Clarke 2000; Fontes & O'Mahony 2008) varasematele kogemustele tuginedes, et kiirsuhtlusprogrammide kasutamisest tõusetuvad plussid kaaluvad antud uuringu puhul üles potentsiaalsed ohud.

Pärast intervjuu vormi ja selle läbiviimise kanali valimist koostas intervjuu kava (vt LISA 3). Intervjuu küsimuste kava koosneb viiest erinevast blokist:

1. Sissejuhatavad küsimused noorte tüüpprobleemide ja nende lahendamisviiside kohta aitavad noortel harjuda intervjueeritavate rolliga ning kaudselt teemasse sisse elada.
2. Isiklike arvamuste ja kogemuste blokk annab ülevaate küsitletute isiklikest murede lahendamise viisidest ja e-nõustamisfoorumite alternatiividest, aidates koos sissejuhatava blokiga vastata teisele uurimisküsimusele.
3. E-nõustamisfoorumite kasutamist puudutavad küsimused panevad intervjueeritavad jagama isiklike nõu küsimise kogemusi ning aitavad välja selgitada noortele iseloomulikke foorumite kasutamise praktikaid, toetades peamiselt esimest uurimisküsimust.

4. Neljanda bloki küsimused paluvad foorumikasutajatel iseloomustada nõustamiskeskondadest laekunud vastuseid ning uurivad noorte hinnanguid e-nõustamisfoorumitest saadava tagasiside efektiivsuse kohta, aidates leida vastused kolmandale uurimisküsimusele foorumite tõhususe kohta.
5. Intervjuu lõpetab soovitude blokk, mis palub noortel arutleda viiside üle, kuidas muuta foorumeid tõhusamaks ja atraktiivsemaks, andes vastuse neljandale uurimisküsimusele.

Intervjuude toimumise aja kooskõlastasin fookusgrupis osalejatega ning leppisin kokku umbes nädal aega enne intervjuu toimumist. Tutvustasin intervjuueeritavatele eelnevalt intervjuu toimumise protsessi ning andsin neile juhtnööre selle kohta, et nad oleksid ausad, vastaksid kõikidele küsimustele, räägiksid vabalt ning arutleksid omavahel, et vastused oleksid vaatamata intervjuu kirjalikule olemusele pikad ning et osalejad ei tegeleks intervjuuga paralleelselt muude tegevustega. Kokkulepitud ajal logisid intervjuueeritavad MSN Messengeri sisse ning lisasin nad ühisvestlusesse, et alustada intervjuuga. Intervjuueerimisel jälgisin, et kõik osalejad oleksid vestluses aktiivsed ning ei esitanud uut küsimust enne, kui diskussioon eelneva küsimuse üle oli ammendunud.

Fookusgruupiintervjuud toimusid 17. ja 23. märtsil ning kestsid ümmarguselt kaks tundi. Intervjuude transkriptsioonid on ära toodud töö osades LISA 4 ja LISA 5. Empiiriline analüüs põhineb kahe fookusgrupi vastuste kõrvutamisel ning andmete esitlemisel vastavalt püstitatud uurimisküsimustele. Tulemused on esitatud kokkuvõtte vormis ning juurde on lisatud kaldkirjas väljendatud katked intervjuudest.

2.3. Fookusgruupiintervjuude valim

Kuna antud uurimistöö fookuses on eesti noorte e-nõustamisfoorumite kasutamise praktikad, seadsin eesmärgiks piirata uuringu valimit noorukiea ülempiiriga, milleks on 26 eluaastat. Vanuseline piirang on kehtestatud lähtuvalt 1999. aastal Riigikogus vastu võetud „Noorsootöö seadusest“, mis määratleb Eestis noortena 7–26aastased isikud (Noorsootöö seadus 1999).

Valimisse pääsemise kriteeriumiks oli lisaks vanusele ka vähemalt ühekordne internetifoorumitest nõu küsimise kogemus (v.a tehnikateemad). Geograafiline asukoht või sooline koosseis ei mänginud valimi koostamisel rolli.

Intervjueeritavad leidsin oma tuttavate ning omakorda nende tuttavate hulgast, kasutades lumepallimeetodit. Paljud intervjueeritavad oskasid oma tutvusringkonnast veel kedagi uuringu valimisse sobivat soovitada. Osa noori leidsin erinevatesse internetifoorumitesse (Lapsemure, Amor, Perefoorum, Sinamina foorum, Kuut, Buduaar, Kodutud.com, Delfi naistekas) paar nädalat enne esimese fookusgruupiintervjuu toimumist postitatud üleskutsete kaudu, milles palusin sobivas vanuses ja internetifoorumitest nõu küsimise kogemusega noortel osaleda antud uuringus.

Minu antud bakalaureusetööle eelnenud seminaritöö jaotas noored foorumikasutajad nelja vanusegruppi, millest aktiivseimad olid 13–17aastased ning järgnesid 18–22aastased (Oolo 2010). Nooremad kui 13aastased ning vanemad kui 22aastased kasutasid uuritud foorumeid minimaalselt. Kuna kõik leitud intervjueeritavad mahtusid nimetatud vanusevahemikku, moodustasin noortest sarnaselt seminaritööle kaks fookusgruupi ning intervjueerisin neid eraldi:

Noorem fookusgrupp (13–17a)
Kaisa, 14
Liisbet, 15
Mati, 15
Kristel, 16
Veronika, 17

Vanem fookusgrupp (18–22a)
Meelis, 19
Anne, 20
Teele, 21
Eugen, 21
Sandra, 22

Osalenute nimed on anonüümsuse säilitamise mõttes muudetud.

III TULEMUSED

Antud peatükis esitan ülevaate kahe läbi viidud eksperimendi edukusest ning tulemustest. Edasi tutvustan kahe fookusgruupiintervjuu tulemusi tuginedes püstitatud uurimisprobleemidele.

3.1. Foorumite efektiivsuseksperimendi tulemused

3.1.1. Eksperimendi edukus

Eksperiment-mured postitasin Mure 1 („Sõbranna vs kutt?“) puhul seitsmesse ja Mure 2 („Vanemad ajavad hulluuuks!!!“) puhul kuude sobivasse foorumisse. Kuu aega hiljem selgus laekunud vastuste loendamisel, et esimene mure oli kokku pälvinud 54 vastust, neist 8 laste- ja noortefoorumitest ning ülejäänud täiskasvanutele spetsialiseerunud keskkondadest. Teisele eksperiment-murele oli laekunud 109 vastust, millest 14 on pärit eakohastest foorumitest.

Antud tulemused on mõtlemapanevad väga erinevatest nüanssidest vaadatuna. Kuu aja jooksul kogunenud arvukas vastustepagas on ühest küljest väga tänuväärne ning annab tunnistust sellest, et Eesti foorumikultuur toimib ning nõustamiskeskondadest on tõepoolest võimalik tagasisidet saada. Teisalt ei tohi unustada, et selline vastuste arv laekus kokku kuuest-seitsmest foorumist, kusjuures mõlemal juhul oli nende seas ka 13–15 teemavälist kommentaari. Kui noorel on mure, on väga ebatõenäoline, et ta postitab oma probleemi nii paljudesse erinevatesse keskkondadesse, sest nagu fookusgruupiintervjuudest selgus, ei oska noored rohkem kui paari e-nõustamiskeskonda reeglina nimetadagi (vt peatükk 3.2.2.1).

Samuti on märkimisväärne, et kuigi tegu oli noorte muredega, pärines vaid 13–15% tagasisidest spetsiaalselt lastele ja noortele suunatud foorumitest, suurem osa aga täiskasvanufoorumitest (Buduaar, Kodutud.com, Perekool). Noortega tehtud intervjuud annavad kinnitust, et tegelikkuses pole 13–17aastased foorumikasutajad äsjanimetatud foorumitest teadlikudki (vt peatükk 3.2.2.1) ning see annab põhjust järeldada, et sellistest foorumitest nad realselt abi ei otsiks. Antud vanuserühm kui aktiivseim nõustamisfoorumeid kasutav sihtgrupp otsib intervjuudele tuginedes enim abi hoopis Lapsemure ja Amori

foorumist, kus jäi tagasiside aga tagasihoidlikuks (Mure 1 puhul kokku 6 vastust ja Mure 2 puhul 10 vastust) ning ka väga aeglasemalt laekuvaks.

Nimetatud tulemused annavad põhjust järeldada, et noorte lootus saada efektiivset abi enda vanusegrupile mõeldud foorumitest on kesine. On aga vähetõenäoline, et noored lähevad murede korral abi paluma täiskasvanutele mõeldud keskkondadest. Lisaks nooremate vähesele teadlikkusele täiskasvanufoorumitest kardetakse sealt saadavat negatiivset tagasisidet ning mure tühiseks pidamist (vt peatükk 3.2.3.3). Eksperimentis rohkem vastuseid andnud foorumeid kasutavatel 18–22aastastel intervjueritud noortel on järelkult suurem lootus internetist efektiivset abi saada kui nendest veidi noorematel. Samas aga on nõustamisfoorumid tähtsamaks mure lahendamise kanaliks siiski just neist nooremate jaoks (vt peatükk 3.2.1.2), mistõttu on kahetsusväärne, et selline vanusegrupp abi saamise puhul kõige kehvemas olukorras on.

3.1.2. Eksperiment-muredele saadud vastuste analüüs

Lastele ja noortele mõeldud Lapsemure ja Amori foorumist pälvisid mõlemad eksperiment-mured teemakohaseid ja adekvaatseid vastuseid. Kuigi eakaaslaste nõuanded olid pigem lühikesed, lihtsakoelised ja pinnapealsed, stiilis „võta nendega ette üks jutuajamine“, „tee neile selgeks, et sa pole enam laps!“ või „poisid tulevad ja lähevad, aga sõbrad jäävad“, sisaldamata põhjalikku argumentatsiooni ja tegevusjuhiseid, oli tegu mõistvate vastajatega. Kuigi murepostitaja ei pruukinud vastustest saada lõplikku tõhusat abi, samastuti temaga ja pakuti lisaks oma arvamuse avaldamisele ka veidi moraalset tuge. Noortefoorum Kuut aga jäi pigem lollitajate foorumiks, kust tõsiseltvõetavaid vastuseid peaaegu ei laekunudki.

Täiskasvanufoorumitest Buduaar, Perekool ja Kodutud.com tõusis aga lisaks tõhusatele vastuste ja moraalsete toepakkujatele tugevalt esile ka murepostitajat pilkavate vastajate leer. Kui eksperiment-mures esinenud 17aastane neiu pälvis vaid paar pilkavat kommentaari stiilis „sa oled nii naiivne“ ja „kui te juba suudlesite, siis pead kontrollima, ega sa rasedaks ei jäänud“, siis teismeliste tüüprobleemiga esinenud 14aastane noormees sattus oma murega suurema mõnitajate laviini alla. Suisa kolmandik vastajatest Buduaari foorumis nentisid, et murepostitaja näol on tegu alles liiga noore puberteediealisega, kellele soovitati mitte vinguda ja suureks kasvada. Murealgatajat ei püütudki neil puhkudel mõista, vaid samastuti pigem

tema vanematega. Antud tulemust tuleb lahti mõtestada arvestades Buduaari ja Perekooli foorumite kasutajaskonda, kelleks on täisealised ning pigem ise juba lapsevanemaks saanud kasutajad kui noored. Seetõttu pole imeks pandav, et mõisteti pigem noormehe vanemate motiive kui tema enda muresid. Niisiis pole täiskasvanufoorumid noortele abi palumiseks kõige adekvaatsemad keskkonnad, kuna seal ei pruugita nende muresid mõista ega neile kaasa elada.

Negatiivse tagasiside kõrval anti eksperiment-noortele täiskasvanufoorumites ka asjalikke juhtnööre. Tulemus, mille kohaselt murele „Sõbranna vs kutt?“ laekus 54 ja mure „Vanemad ajavad hulluuuuks!!!“ pälvis 109 vastust, ühtib minu seminaritööst ilmnenu järeldusega, et eesti e-nõustamiskeskondade kasutajad on altimad aitamaks lahendada ema ja isaga seotud muresid kui andmaks nõu poiste ja tüdrukute vaheliste suhete alal (Oolo 2010). Ilmselt seetõttu piirdusid vastajad neiu armukolmnurgast rääkivale eksperiment-murele vastamisel lihtsate soovitusetega nagu „otsi endale mõni teine kutt“, „ütle, et kui sa talle meeldid, siis saatku sõbranna pikalt“, „hea sõbranna nimel tasub alati kuttidest loobuda“ või „vaata, et mõlemast ilma ei jää“. Noormehe mure pälvis samas palju üksikasjalikumaid ja tõhusamaid nõuandeid kui neiu oma. Abivalmid vastajad soovitasid noormehel võtta täiskasvanulikumu suhtumine, üllatada vanemaid kodustel töödel abistamisega, soovitasid otsida kompromisse ja andsid nõu, mida täpselt vanematele öelda, kui nendega pikem jutuajamine ette võtta. Lühemate vastuste kõrval esinesid ka mõned põhjalikud, mõistvad ja väga toetavad seisukohad, milles kaitsti noormeest ka teiste taunivate kommenteerijate ees. Seega, et saada täiskasvanufoorumitest adekvaatset nõu, peab murepostitaja külma närvigaga ära kannatama ka väga palju sapiseid vastuseid.

Kuigi ka foorumites Lapsemure, Amor ja Perekool on lubatud, et tõsisemate murede puhul sekkub nõustamisprotsessi ka professionaalne konsultant, siis ühtegi nõustaja vastust eksperimendi puhul neist ei laekunud. Küll aga selgus, et noortel on võimalik hõlpsasti professionaali abi saada Sina ja Mina perekeskuse foorumist. Mõlemad eksperiment-noored said antud keskkonnast paari päevaga koolitaja vastuse (noormehe mure puhul lausa kaks vastust, kuna mure postitati kahesse erinevasse alamfoorumisse). Professionaalide vastused olid põhjalikud, toetavad, pakkusid välja erinevaid lahendusteid ja püstitasid küsimusi, mida noored peaksid endi juures enne otsuse tegemist analüüsima, seega võiks vastuseid noortele pidada kõige abistavamateks. Kuigi Sinamina foorum kvalifitseerub eksperimendist lähtuvalt kohaks, kust iga noor saaks täiskasvanulikkude abi ega jääks oma murega üksi, selgub

fookusgruupiintervjuudest, et ükski kümnest küsitatud noorest pole sellisest foorumist teadlik. Seega oleks reklaam ja teavitustöö hädavajalikud.

Kokkuvõttes selgus eksperimentidest, et noorte e-nõustamisega on Eestis kehvad lood, kuna noorte lootus endavanustele mõeldud foorumitest adekvaatset tagasisidet saada on kesine. Eakaaslaste vastuseid laekub aeglaselt ja vähe. Kuna enamik noortefoorumitest saadud vastustest on pinnapealsed, sisaldades vaid paarilauselist isiklikku arvamust, oleks tarvis vastuseid laiendada täiskasvanute kommentaaride ja professionaalsete nõustajate vastustega ning tekitada selle kaudu ka diskussioonimomenti, mida antud foorumid aga hetkel ei paku. Ainuke professionaalset abi pakkuv Sinamina foorum pole noorte seas tuntud.

Täiskasvanufoorumitest oleks teoreetiliselt võimalik saada arvukamat ja põhjalikumalt tagasisidet, kuid eakamatele suunitletud foorumid ei sobi tihti noortele omaste murede kurtmiseks, kuna sealne kasutajaskond ei mõista teismeliste probleemide ning eelistab arutleda täiskasvanutele omasemate teemade üle. Kui täisealised noored on juba leidnud tee ka täiskasvanufoorumitesse ning saavad sealt rakendatavaid ja loogilisi vastuseid (vt peatükk 3.2.3.3), siis isegi kui alaealised noored antud keskkondadest teadlikud oleksid ning sinna oma mure postitaksid, pälviksid nad rohkelt ära ehmatavat kriitilist tagasisidet, nagu eksperimentidest selgus.

3.2. Fookusgrupiintervjuude tulemused

Järgneb kahe fookusgrupiintervjuu analüüs lähtudes eelnevalt püstitatud uurimisküsimustest. Intervjuude tulemuste esitlemisel püüan vajadusel võrrelda kahe vanusegrupi (noorem fookusgrupp 13–17aastased ja vanem 18–22aastased) mõtetes ja arvamustes ilmnenu erinevusi. Tulemuste ilmestamiseks on välja toodud ka minu arvates asjakohased ja illustreerivad tsitaatkatted intervjuudest. Intervjueeritavate nimed on anonüümsuse tagamiseks muudetud.

3.2.1. Eesti noorte mured ja nende lahendamise viisid

3.2.1.1 Peamised probleemsed valdkonnad

E-nõustamisteenuseid puudutava arutelu sissejuhatuseks küsiti fookusgruppides osalenutelt, millised on peamised probleemide valdkonnad, mis tänapäeva noortel ette võivad tulla. Probleemsete valdkondadena kerkisid fookusgrupi intervjuudes esile suhted nii vanemate, sõprade kui vastassugupoolega. Leid ühtib minu seminaritöö järeldusega, mille kohaselt just poiste ja tüdrukute vahelised ning vanematega seotud suhted tekitavad noortes kõige rohkem küsimusi ja segadusi (Oolo 2010). Kuna teismeiga on suurte psühholoogiliste muutuste aeg, on suhtlemine tihti konfliktne. Konfliktid võivad olla tingitud nii sellest, et vastassugupoolega läbikäimisel astutakse alles esimesi samme kui ka vanuselistest erimeelsustest, mistõttu on näiteks vanematega raske ühist keelt leida.

Probleemsete valdkondadena mainiti veel kiusamist, õppimist ning vanemate noorte igapäevaelu osaks olevaid elukorralduslikke muresid nagu õige partneri, kodu ja töö otsinguid ning tulevikuplaanide tegemine. Täisealiste mured on pigem seotud oma elu alustamisega, kuna see eagrupp on suhete valdkonnas tihti juba veidi kogenum. Vanemas fookusgrupis osalejad tõid võimalike muredena välja seksiga seotud küsimusi, mida peeti iseloomulikumaks teismeeas noortele.

Kaisa, 14: Noorematel kindlasti õppimine, et üleüldse põhikool ja sealt edasi ka gümnaasium ära lõpetada. Noorte jaoks on tegelikult hästi olulised ka sõpradega läbi saamine, seltskonda sulandumine jms. Ja kindlasti ka see, et mida just tulevikus edasi teha.

Eugen, 21: Noortel pigem suhteküsimused. Nii sõprade kui pere endaga. /.../ Vanematel ikka rohkem juba sellised jah elukorralduslikud küsimused.

3.2.1.2. Peamised muredele lahenduse otsimise viisid

Kui noortel paluti jutustada, kuhu nende eakaaslased tavaliselt eelmainitud muredega pöörduvad ning mil viisil ettetulevaid probleeme lahendavad, nimetasid nooremad vastajad kõige sagedamini kõige usaldusväärsemaid sõpru. Samaväärselt rõhutati ka vanemate rolli noorte murede lahendamisel.

Egle: Aga mis te arvate, kuidas noored tavaliselt selliseid probleeme lahendavad? Kuhu nad abi saamiseks pöörduvad?

Liisbet, 15: oma usaldusväärsemate sõprade poole

Liisbet, 15: ja vanematepoole seda keda rohkem usaldatakse

Veronika, 17: palju oleneb see kindlasti noorest, mõni kellel on head sõbrad pöördub nende poole või vanemate poole

Samas nentisid noored, et vanemad ei pruugi olla esimeseks, kelle poole mure või probleemi korral pöördatakse, kuna tihti pole vanemate ja laste vahel piisavalt suurt usaldust ning lapsed võivad karta ema-isa reaktsiooni:

Kaisa, 14: Vanematelt ei julge paljud sellisel puhul abi küsida, kartes nende reaktsiooni või siis lihtsalt ei tunta nii suurt usaldust, et kõiki probleeme läbi arutada.

Peamiselt vanema fookusgrupi liikmed rõhutasid noorte jaoks tähtsa muredele abi otsimise kanalina aga anonüümsust võimaldavaid internetifoorumeid.

Veronika, 17: kindlasti arutletakse ka foorumites sellistel teemadel mida vb kõigiga rääkida ei taha, sest foorumis on ju võimalus anonüümseks jääda ja samas oma probleeme arutada

Sandra, 22: Foorum on kõige kindlam, kuna sa oled ju anonüümne, keegi ei vaata sulle otsa ega süüdistata otseselt

Eugen, 21: Noorte jaoks on praegu kõige kergem otsida vastuseid just internetist - anonüümsus väga oluline piinlike küsimuste jaoks.

Kui noortel paluti rääkida oma isiklikest murede lahendamise viisidest, selgus, et abi otsimise kanalid on igaühel individuaalsed ning need erinevad ka vanuserühmiti. Vestlusest jäi kõlama, et nooremad küsitatud on suhteliselt kinnised ning esmalt üritatakse probleemiga ise hakkama saada ning abi küsitakse alles siis, kui probleem tundub enda jaoks lahendamatu. Näiteks kaks tütarlast tunnistasid, et peavad päevikut, et enda muresid kõigepealt individuaalselt analüüsida ja neid välja elada.

Veronika, 17: Oleneb kindlasti murest, aga kuna olen suht kinnine inimene ja ei taha kellelgi eriti oma muredest rääkida, siis pean päevikut, kui mul on mingi mure siis lihtsalt kirjutan selle endast välja, enamasti see aitab ka /.../ esmajoones proovin ma seda probleemi ise kuidagi lahendada ja kui ma sellega hakkama ei saa siis räägin kellegagi

Kaisa, 14: Paar aastat tagasi kogusin ma kõik endasse, mis lõpuks muutus tohutult kurnavaks, aga ma lihtsalt ei julgenud kellegagi oma muresid arutada, ma ei julgenud ennast teistele avada.

Kui aga mure on suur, pöörduvad noored esmalt sõprade poole või otsivad abi foorumitest.

Liisbet, 15: räägin tavaliselt sõbrannale keda ma ennem mainisin, kuna meil on samamaailma vaade asjadest

Mati, 15: alguses üritan sõpradega rääkida, kui sealt ei ole abi loota siis sorin foorumites

Veronika, 17: olen päris tihti ka foorumitest nõu küsinud, kuna seal on võimalik anonüümseks jääda;) muidugi võib selt saada ka halvustavaid vastuseid, kuid neile ma tähelepanu ei pööra:)

Vanema fookusgrupi puhul ilmnes selgelt, et eelistatakse näost näkku ja tuttavatelt saadavat vahetut abi.

Teele, 21: näost näkku oskab inimene vb paremini nõu anda, st, vahetu kontakt on oluline

Anne, 20: see mõjub kõige ausamalt ja usaldusväärsemalt sest siis näed juba inimese näost ja kehakeelest kuidas ta sellesse suhtub ja mida arvab jne /.../ näost näkku saavad asjad kiiremini ja asjalikumalt räägitud.

Vastupidiselt nooremale rühmale on internetist abi otsimine neile noortele tagavaravariandiks, kuna vanuse kasvades ollakse avatumad, altimad oma mure jagama ning seda just tuttavatele läbi vahetu kontakti. Vaid üks noormees tunnistas, et tema jaoks on lihtsaim abi otsida internetist.

Nii nagu nooremas fookusgrupis osalejad, tõdesid ka vanemad noored, et pöörduvad murede korral esmalt oma sõprade poole, kuid nõu ja abi paluvad vanaemad noored ka juba oma poiss/tüdruksõbralt või elukaaslaselt.

Teele, 21: kõigepealt pean nõu sõbrannade, poissõbra, vanematega /.../ samas, kui on kellelgi tutvusringkonnas sarnane mure olnud, pöördun tema poole

Sandra, 22: Mina pöördun vaid oma mehe poole. Mees on mulle kui sõbranna, kaaslane ja mees. Kõik ühes. Usaldan teda ja iial ei jäta talle muredest rääkimata. Kuna kui mure on väike ja ma sellest räägin siis see ei paisu edasi. Ja mure rääkimine on nagu prügi väljaviimine. Pärast on palju parem olla.

Meelis, 19: enamasti kui midagi mureks on siis tüdrukuga ja edasi siis vaatame kuhu või kelle poole ja kas on üldse vaja edasi pöörduda

Seevastu vanemate poole pöördumist ei pidanud kummagi fookusgrupi noored esmaseks võimaluseks. Kui nooremad nentisid, et takistavaks teguriks on hirm vanemate reaktsiooni ees ja kui ka soov neile mitte täiendavat muret kaasa tuua, siis vanemate osalejad tunnistasid lihtsalt vanematest lahku kasvamist.

Liisbet, 15: ma saan ka päris hästi emaga läbi aga kõigest ma talle ka ei julge rääkida

Egle: Liisbet, millest sa nt ei julgeks emale rääkida?

Liisbet, 15: asjadest, mis tekkitaks neile suurt peavalu ja üldse kõigest halvast, neil on omal nii palju muresid, et ei taha neid veelgi rohkem koormata

Järgmiseks uuriti noortelt, kui võrd alid on nende eakaaslased professionaalse nõustaja poole pöörduma. Saar Polli (2007) fookusgrupiintervjuudest on varem välja selgitatud, et koolipsühholoogi või nõustaja juurde minekut nähakse viimase ja pigem teoreetilise abinõuna. Ka seekord oldi mõlemas fookusgrupis üksmeelel, et nõustaja juurde üldiselt vabatahtlikult minna ei taheta, kuna:

Kristel, 16: kardetakse, et tehakse sellega enda mark täis

Liisbet, 15: arvatakse, et nad on hullud, et abi tahavad

Veronika, 17: vb kardetakse lihtsalt oma probleemist kellelgi võõrale rääkida, kuigi teinekord võib see võõras just kõige paremini aidata.

Eugen, 21: Mu vend on 12-aastane ja ma ei näeks küll teda professionaalse nõustaja poole pöördumas.

Kuna kümnest intervjuueeritavast oli isiklik nõustaja juures käimise kogemus seljataga neljal ning ühe vastaja õde oli psühholoogi juures käinud, selgus, et noorte eelarvamused professionaali poole pöördumisel on suuresti tingitud isiklikust negatiivsest kogemusest.

Üks neiu oli nõustaja juures käinud rasestumisvastaste vahendite kohta nõuannete vajamise ajendil. Ülejäänud juhtudel on noori suunatud koolipsühholoogi juurde koolis ilmnenu probleemide tõttu:

Mati, 15: ma olin päris vihane õpetajate peale ja mul oli suur pinge.

Sandra, 22: No kuna ma puudusin veerandi jooksul rohkem kui 10 päeva siis klassijuhataja saatis. Lootes, et saan muret kurta, miks koolis ei käi, kas on mingid mured.. jne. Sinna saadeti tookord meie klassist 6 õpilast.

Eugen, 21: Tema oli oma kooli ja lisategevustega end ära kurnanud ja vajab abi, et mitte mentaalselt kokku kukkuda.

Oma kogemust meenutas hea sõnaga vaid Amori noortenõustamiskeskuses seksuaaltervise kohta nõu küsimas käinud neiu. Ülejäänud juhtudel vaadati psühholoogi juures käimise kogemusele tagasi negatiivsetes toonides. Leiti, et psühholoog suhtub patsientidesse ükskõikselt ning kirjutab kergekäeliselt medikamente välja, selle asemel, et muredesse süveneda.

Sandra, 22: Sinna saadeti tookord meie klassist 6 õpilast. Psühholoog suhtus nii pealiskaudselt meisse, et kutsus kõik korraka sisse ja küsis tampküsimusi :D. /.../ isegi kooli koristaja lahendas rohkem probleeme koolis kui psühholoog /.../ Kui mul ikka meeletu suur masendust peal ei ole, siis miks ma peaks pöörduma kuhugi arsti juurde oma suure stressiga. Võibolla olen ma juba mustalt meelestatud. Aga ega need psühholoogid kah midagi väga ei aita. Tuleb ikka ise enda kallal urgitseda ja juurelda.

Eugen, 21: Paljusid tõesti ei huvita konkreetne inimene, vaid just see, et kiiremini saaks inimese kabinetist välja. /.../ Aga psühholoogilt sai vaid mingeid tablette ja ütles, et psühholoog ei kuulanudki tema probleeme, vaid lihtsalt lajatas retsepti pihku ja saatis minema. Polegi nagu mingit kasu sellisest asjast. Saad vaid tablette osta ja raha kulutada. /.../ Ei ärata usaldust.

Teele, 21: olen ka kuulnud, et psühholoogid kirjutavad tablette ja nägemist, järgmine palun – konveiersuhtumine

Seega on noored oma negatiivsetest kogemustest teinud järelduse, et mõttekam on enda kallal ise tööd teha kui professionaalset abi otsima minna. Lisaks äsjanimetatud kogemustele, mille kohaselt psühholoogid on pinnapealsed ega ole südamega abipaluja mure juures, toodi välja ka muid mõtteid, mis võivad eakaaslast takistada konsultandi käest abi otsimast. Näiteks ei juleta noorte sõnul ennast võõrale inimesele avada ning delikaatsetest probleemidest rääkida. Lisaks toodi välja põhjused, mis on seotud kartusega, et sõbrad või vanemad visiidist teada saavad ning oma mure häbenemise või liiga tühiseks pidamise.

Teele, 21: et vanemad saavad teada vms, et nimi tuleb avalikuks, keegi näeb

Anne, 20: häbenetakse oma muret ja arvatakse et see on imelik asi mida küsida, kardetakse end rumalalt tunda

Meelis, 19: vb arvatakse, et nende "suur" mure ei ole tegelt nii suur või et ei saada sellest aru

Kuna selline arusaam ühtib Saar Polli (2007) intervjuudega, milles noored kinnitasid, et professionaalse abi otsimist takistab see, et kardetakse usaldamatust ja „enda probleemidega tullakse ise toime“, võib sellist hoiakut pidada eesti noortele üsnagi iseloomulikuks.

Lisaks arvasid noored, et eakaaslased võivad karta nii psühholoogi endaga rääkimist kui ka vastuseid, mis nende küsimustele professionaali kabinetis antakse või ei usuta üldse, et võõraga rääkimine lohutust võiks tuua.

Sandra, 22: Kuna kardetakse avada end võõrale inimesele. Ei loodeta abi saavat.....ei usuta, et rääkimine aitaks

Teele, 21: psühholoogi juurde naljalt ei läheks, vb on kooli ajast jäänud sellised mõtted, et ta raudselt urgitseb millegagi. st, urgitseb sõnaliselt, et nii kaua kui saab kõik vastused kätte

Eugen, 21: Eks samuti arvatakse, et ei saada abi ka sealt. Netist muidugi palju kergem ju saada infot.

Fookusgruppides osalenud noored kinnitavad, et oma probleemidega saadakse üldiselt ikka ise hakkama ning psühholoogi jutule ei kiputa. Küll aga tunnistatakse, et eriti tõsise probleemi tekkides ollakse valmis ka ise seda varianti juhul kaaluma.

Veronika, 17: Jällegi oleneb probleemist, kuid eriti ahvatlev ei ole minna võõrale oma murest rääkima, kuidagi piinlik on või nii

Mati, 15: kui on mingi tõsisem probleem siis võibolla isegi kaaluksin seda varianti /.../ näiteks koduvägivald

Liisbet, 15: aga saab ka kuidagi nendeta ka hakkama, mul oli kunagi deprekas, sain ühele oma sõbrannale muredest rääkida kuna tal oli samasugune olukord

Anne, 20: kui enam mujalt vastust ei saa või keegi ütleb et nüüd sellega peaks küll professionaali juurde minema siis minnakse. kui teema on delikaatne siis otsitakse enne alternatiive

Teele, 21: sõltub, missuguse murega on tegemist, kui nt hingeline mure (vaja psühholoogi juurde minna), siis vaevalt, kui küsimuseks on nt naistearsti külastus, sinna pigem ikka minnakse

Nenditi, et suhtumine psühholoogi poole pöördumisse oleneb perekonnast ja sellest, millise maailmavaatega last kasvatatud on. Leiti, et on murevaldkondi, mille puhul on noored piisavalt arukad mõistmaks, et professionaali poole pöördumine on möödapääsmatu. Sellisteks valdkondadeks peeti enesetapumõtteid, depressiooni, kooli- ja koduvägivalda, füüsilist ärakasutamist, vanemate lahutust ja õpiraskuseid.

Kaisa, 14: seksuaalse ära kasutamise puhul ei julge enamuse sellest üldse rääkida, kardetakse, et ollakse ise midagi valesti teinud, et neid peetakse nüüd halvemaks.

Veronika, 17: kindlasti probleemidega mis on seotud kooliga, näiteks pinged mis kogunevad kui palju peab õppima ja ühel hetkel lihtsalt ei sa kõigega hakkama

On mainimist väärt, et täisealised noored näitasid eriti kõrget nõusolekut minemaks nõustaja juurde terviseprobleemide puhul nagu suguhaigused, krooniline depressioon või soovimatu rasedus.

Meelis, 19: nt kui oleks tegemist suguhaiguste või taolist teemadega...siis saab aidata ainult spetsialist, mitte mingi suvakas foorumist. sellise asja puhul ei taha asja kuidagi korda ajada vaid saada professionaalset ja kindlasti toimivat abi

Antud teadmised võime järeldada, et füüsiline tervis on noorte jaoks väga oluline ning selles valdkonnas usaldatakse ennast vaid professionaalide kätte, kuna ilmselt ei usuta, et

eakaaslased foorumites usaldusväärset või adekvaatset nõu anda võiksid. Kui füüsiliste probleemidega ei ole tihti võimalik ise hakkama saada, siis hingemurede korral püütakse jääda võimalikult iseseisvaks ning enda kallal ise tööd teha. Lisaks on nimetatud probleemide korral tihti vajalik ka praktiline arstlik läbivaatus ning tarvis on saada ravimiretsepte, mistõttu on professionaali poole pöördumine sageli vältimatu. Vaimu ja hinge osas loodetakse ilmselt saada rohkem variatiivseid arvamusi ja lahendusettepanekuid, mida kaaluda ja katsetada. Neis valdkondades ollakse nõus leppima ka ebaprofessionaalsemate lahendustega, kui neis sisaldub potentsiaal probleemi leevendada. Niisiis on hingemurede puhul noortele tavanõustamise asemel oluliseks alternatiiviks just e-nõustamisfoorumid.

Kui noortelt küsiti, millised on fooruminõustamise eelised traditsioonilise nõustamise ees, tõid noored vaieldamatult kõige olulisemana välja anonüümsuse. Lisaks mainiti lihtsust, mugavust, kiirust ja pideva pöördumise võimalust, kui kellegi teisega parasjagu rääkida ei ole. Samuti viidati e-nõustamise tasuta olemusele ja asjaolule, et sealt saab hõlpsasti paljude erinevate inimeste arvamusi kuulda.

Mati, 15: kuna internetis saan ma jääda anonüümseks ja pole järelikult kellegi teise poole pöörduda. tihtipeale on inimesi kellel on abi anda omast kogemusest ja leidub ka palju professionaale kelle jutule saamiseks tuleks kaua oodata, ja muidugi ka mugavus

Sandra, 22: Foorum on kõige kindlam, kuna sa oled ju anonüümne, keegi ei vaata sulle otsa ega süüdistata otseselt

Eugen, 21: Noorte jaoks on praegu kõige kergem otsida vastuseid just internetist - anonüümsus väga oluline piinlike küsimuste jaoks.

Vastajad pidasid interneti sobivaks kanaliks eelistatult just suhte probleemide, koduste murede ja intiimsemate teemade puhul anonüümselt nõu küsimiseks. Vanemas fookusgrupis osalejad nentisid sealjuures, et neil oli nooremana rohkem küsimusi, mida vaid virtuaalmaailmas küsida tihati.

Meelis, 19: ma arvan, et vb nooremana oli teemasid mille kohta ei oleks julgenud mujalt peale interneti abi küsida – puberteet ja sellega kaasnevad asjad, seksuaalvahekord jne /.../ nüüd aga ei ole selliseid teemasid

Enda varasemast teismeeast mäletati, et vaid internetist abi otsimist kaaluti peamiselt tabuna paistnud teemade puhul nagu suhted, seks ja seksuaalsus. Kui noortel paluti meenutada, mille kohta nad ise internetifoorumitest abi ja nõuandeid küsinud on, tõstetigi esile äsja mainitud seksuaaleluga seonduvate probleemide valdkonda, mis tekitab teismeeas palju küsimusi, kuid mille kohta ei ole noortel kombeks avameelselt küsida ega rääkida. Seksuaalsuse tabuks

muutumise põhjuseks on suuresti põlvkondadevaheline barjäär. Noored ei julge vanematelt huvipakkuvaid asju küsida ning tihtipeale pole ka vanemad alati ise antud teemat üles võtma, kuna ka nende nooruspõlves peeti seksuaalelust ja –muredest rääkimist tabuks.

Veronika, 17: noo näiteks rasedusvastased meetodid ja sugulisel tel levivate haiguste kohata, amorig. eelmise aasta alguses :D eriti pakkus mulle huvi see praegu populaarne HPV nakkus...

Lisaks jäid kõlama mitmed ilu, tervise ja spordiga seotud teemad nagu kuidas lahti saada sõltuvusest, kehakaal ja dieet. Mitmel korral küsiti nõuandeid ka seoses treenimise ja toitumise kohta. Antud teemade esilekerkimine annab tõestust tänapäeval levinud mentaliteedist, mille kohaselt on edukad just ilusad, hoolitsetud ja treenitud inimesed ning välimus mängib läbilöögivõime juures olulist rolli. Võis märgata trendi, mille kohaselt sõltuvusest vabanemine ja treenimisega seotud küsimused olid iseloomulikumat poistele ning kehakaalu ja kosmeetika küsimused olid omased tüdrukutele. Üldises plaanis oli aga ilu ja tervise temaatika oluline mõlemast soost vastajatele.

Meelis, 19: spordifoorumist olen küsinud, kuidas kui tihti trenni teha ja kuidas toituda, et tulemused paremad oleksid.

Sandra, 22: küsin siis alati nõu, kui tahan midagi uut osta-näiteks jumestuskreemi. et kas sellisele nahatiübile on hea, kas on mingid asjad, mida peaks teadma, enne kui ostan. Alati olen vastuse saand. isegi sellist nõu, kus kõige odavam /.../ Viimane kord küsisin apteeži šampooni kohta, kuna ei soovi tõesti osta asju mis ei toimi aga lubatakse suud ja silmad täis, et on tõhus

Kuna eakaaslasi ühe kõige rohkem painavama murevaldkonnana nimetasid noored inimsuhteid, ei tule üllatusena, et internetist on nõu küsitud ka inimsuhete kohta. Noored tunnistasid, et on nõu palunud nii partneri, vanemate kui eakaaslastega suhtlemisel.

Eugen, 21: Seksi kohta ise küsinud ei ole, küll aga suhete kohta. /.../ Oli probleem, kui tüdrukust lahku läksin - tahtsin teada, et mis võis tõeline põhjus olla. Et miks ei sobinud jne

Kaisa, 14: Peremure kohta ka. Vanemate suhte kohta küsisin kunagi, et kuidas ma saaks ise aidata neil paremini läbi saada.

Üldiselt võib fookusgrupis räägitu põhjal tõdeda, et eesti noored peavad ennast piisavalt enesekeskseks ja kinniseks ning esmajoones püütakse oma muredega ise hakkama saada. Viimane praktika on seejuures eriti iseloomulik noorematele vanuserühmadele. Kui oma mõistusest jääb puudu, pööratakse nõu küsimiseks sõprade, täisealiste puhul sagedasti ka partneri poole. Vähemdelikaatsete murede korral, mis vanemaid niivõrd pahandada ei tohiks, kaalutakse ka vanematelt abi palumist. Noored kinnitavad, et nad pole alati nõustaja poole

pöörduma, kuid eriti tõsiste probleemide puhul nagu seksuaalne ärakasutamine, kodu- ja koolivägivald ning tervisemured võidakse siiski nõustaja kabinetist abi otsida, olgugi et senised kogemused pole olnud positiivsete killast. Foorumite ridadelt anonüümselt abi palumine on noortele oluliseks mure lahendamise viisiks, eriti iseloomulik on see praktika 13–17aastastele, kuna tegu on nende jaoks anonüümse, kiire ja mugava kanaliga. Abi otsitakse foorumitest peamiselt kolme liiki probleemvaldkondade puhul, milleks on seksuaalelu, ilu ja tervis ning suhtemured. Kuigi noored nimetasid eakaaslastele iseloomulike muredena ka õppimist, kiusamist, oma elu alustamisega seotud elukorralduslikke küsimusi ning tulevikuplaane, ei kasutata foorumeid neile küsimustele vastuse saamise kanalina. Ilmselt on viimaste puhul tegemist muredega, millega püütakse omal jõul hakkama saada ning mida peetakse liiga individuaalseteks ja subjektiivseteks selleks, et võõrad võiks neil teemadel adekvaatselt kaasa rääkida või asjakohast nõu anda.

3.2.2. Noorte teadlikkus ning foorumite kasutamise praktikad

3.2.2.1. Eesti noorte teadlikkus e-nõustamiskeskondadest

Saar Polli 2007. aastal läbiviidud intervjuud kinnitavad, et noorukid on üsna teadlikud Eesti e-nõustamiselehekülgedest nagu Amor.ee, Lapsemure.ee ja Lahendus.net. Et seda väidet kontrollida, palusin ka antud uuringu fookusgruppides osalenutel nimetada noortele mõeldud nõustamisega tegelevaid veebifoorumeid. Siinkohal ilmnesid selged erinevused selles osas, millistest foorumitest teadlikud oldi. Nooremas vanusegrupis teati nimetada Lapsemure.ee², Amor.ee³ ja Stiina.ee⁴ foorumit. Üks fookusgrupis osalenud noor tutvustas teistele ka vähemtuntud Velveti⁵ foorumit:

Kaisa, 14: stiina.ee on üks, kuid seal ei käi eriti inimesi. ja teine on velvet.forum.co.ee - seal saab üsna tihti abi, kuigi seal on enamuse kasutajaid noored. /.../ Stiinas käisin kunagi ja kui see ära vajus, siis tegi üks neiu uue foorumi, selle Velveti. Ja kuna stiina foorumis seda siis reklaamiti, siis leidsingi selle, enamuse stiina kasutajaid kolisid sinna ümber.

² Lapsemure.ee on spetsiaalselt lastele ja noorukitele loodud Tallinna Perekeskuse portaal, mille foorum on üldine ja hoolikalt struktureeritud, jagunedes suhtlemisprobleemide, seksuaalelu, sõltuvusprobleemide, psühholoogilise, füüsilise ja seksuaalse vägivalla, tervise, kooli, filosoofia, kuritegevuse ja teisteks alafoorumiteks.

³ Amor.ee näol on tegu Eesti Seksuaalervise Liidu portaaliga, mille foorum on suhete ja seksuaalteemade keskne, olles jaotatud suhete, murdeea, keha, rasestumisvastaste meetodite, haiguste, seksi ja rasedusega seotud kategooriateks.

⁴ Stiina.ee on samanimelise neidudeajakirja portaal, mille foorum keskendub suhetele, ilule ja moele, kehale, seksteemadele ning hobitegevusele.

⁵ Velveti foorum aadressil <http://velvet.forum.co.ee> on ennast nimetanud tüdrukute hingehoidjaks ja ajaviiteks, alamfoorumitena on seal esindatud keha ja tervisega, sõprade, poistega, seksiga, moe ja kosmeetikaga, kooliga, koduga ning erinevate ajaviitevõimaluste ja huvidega seotud teemad

Märkimisväärne on, et enamik noori oskas nimetada vaid ühte foorumit ning enamiku puhul oli teada-tuntud foorumiks Lapsemure veebifoorum. Ka ise küsitakse mure korral abi just sellest foorumist, lisaks mainiti ka Amori ja Velveti foorumite regulaarset kasutamist. Antud tulemustest võib järeldada, et 13–17aastaste, kes on minu seminaritöö (vt Oolo 2010) tulemustele tuginedes Eestis vaieldamatult kõige aktiivsemaks foorumeid kasutavaks sihtgrupiks, teadlikkus erinevate veebifoorumite olemasolust on vastupidiselt Saar Polli (2007) uuringutulemustele siiski võrdlemisi madal. Seda kinnitab ka fakt, et nooremas vanusegrupis arvasid ühed, et nende tutvusringkonnast kasutavad abi saamiseks foorumeid umbes pooled, teised aga tunnistasid, et ei tea ühtegi sõpra ega tuttavat, kes oleks küsinud foorumist abi.

Kaisa, 14: Mina avastasin oma üllatuseks, et paljud mu tuttavatest ei otsi foorumitest abi. Aga ma ei saa välistada võimalust, et nad lihtsalt kartsid seda küsitlust ja ütlesid seepärast mulle, et nad ei ole foorumeid kasutanud.

Vanemas fookusgrupis osalejad oskasid eelnevalt mainitud foorumitest välja tuua vaid Amori foorumi. Kuulnud olid vanemad noored aga Meelespea.net⁶, Kodutud.com⁷ ja Fitness.ee⁸ foorumist, Delfi naistekast⁹ ja Buduaarist¹⁰, kusjuures viimaseid kahte mainiti kõige sagedamini ning nimetatud foorumeid külastatakse ka ise kõige rohkem. Seega võib järeldada, et täisealiste noorte teadlikkus foorumitest on oluliselt kõrgem, kuna nende nimetatud foorumid katavad arvestatava osa Eestis pakutavatest tuntumatest foorumikeskkondadest. 18–22aastaste arvates on tänapäeva noored foorumitest piisavalt teadlikud ja leiti, et isegi kui täpseid foorumeid ei teata, on tänane netigeneratsioon väga nutikas leidmaks hõlpsasti üles sobivat keskkonda, kuhu oma mure postitada.

Meelis, 19: ma arvan, et noored on üsna teadlikud.. ja kui täpselt ei tea kust ja mida leida, siis otsivad üles selle foorumi või koha

Anne, 20: ma arvan ka et kõik on kunagi otsinud ja kuna internet on noorte teine kodu siis ei usu et kellelgi oleks probleeme leidmaks kohta kus temale sobivaim teema/foorum

⁶ Meelespea.net on veebileht naistele ning selle kasutajate käsutuses on foorum, kust saab arutleda tervise, suhete, seksi ja pereplaneerimise teemadel

⁷ Kodutud.com on laialdasi teemasid kattev foorum, kus võib arutleda suhetest ja seksist kuni meelelahutuse ni ulatuvatel teemadel.

⁸ Fitness.ee foorum keskendub tervise ja treeninguga seotud teemadele.

⁹ Delfi naisteka foorum aadressil <http://naistekas.delfi.ee/> pakub diskussioonivõimalust kõigis erinevates eluvaldkondades (kodu, tervis, ilu, pere, seks jne)

¹⁰ Buduaar.ee on mitmekülgne naistele suunatud ajaviiteportaal, mille laialdane foorum katab peaaegu kõik teemavaldkonnad (seks, suhted, pere, ilu, vaba aeg jne)

Selline arusaam on kooskõlas Mediapro 2006 uuringuga, mille kohaselt iseloomustab eesti noori kasvav oskus kasutada interneti pakutavaid uusi võimalusi (*An European Research Project 2006*) ning faktiga, et üle 90% aastal 2007 küsitatud õpilastest olid veendunud oma oskustes internetti igaks eesmärgiks kasutada (Kalmus 2008: 42). Et aga nooremad vastajad endid vähemteadlikeks tunnistavad, võib olla põhjustatud sellest, et nende silmaring on kitsam ning nende internetitarbimist iseloomustab pigem oma kindlate meelislehekülgede kesksus. Teisalt võib see, et vanemad vastajad noorte teadlikkust positiivsemas valguses näevad, olla tingitud isiklike teadmistega paralleelide tõmbamisest – kuna ise teatakse nimetada mitmeid foorumeid, peetakse ka teisi eakaaslasti sama teadlikeks.

Kummagi grupi seas jäid esile tõstmata sellised tuntumad foorumid, nagu Lahendus.net, Delfi noortefoorum Kuut, perekeskuse Sina ja Mina foorum, Perekooli foorum ja Perefoorum. Viimaste mainimatajätmine on aga selgesti tingitud sellest, et noored ei puutu veel kokku pereplaneerimise ja laste kasvatamisega, mistõttu ei ole neil vajadust nimetatud foorumeid külastada. Samuti järeldub, et noorte seas on populaarsemad laiemaid valdkondi katvad foorumid (Lapsemure, Buduaar, Delfi naistekas) ning kitsalt suunitletud foorumeid kasutatakse vähem, ilmselt mängivad praktilisus ja kompaktsus noorte eelistuste seas olulist rolli.

3.2.2.2. Foorumite kasutamiskäitumised

Varasemad uuringud on näidanud, et autorlus foorumites on eesti noorte puhul levinuimaks sisuloometegevuseks (28% uuringu „Noored ja internet 2007“ 12–17aastastest küsitletutest) ning neist noortest võtab teiste tõstatatud teemadel sõna 61% ja ise püstitab teemasid 50% õpilasi (Kalmus 2008).

Ka läbiviidud intervjuudest selgub, et kuni 17aastased eesti noored külastavad foorumeid järjepidevalt ja võrdlemisi sageli. Enamik vastajaid nooremast fookusgrupist kinnitasid, et külastavad foorumeid kas igapäevaselt või kaks kuni viis korda nädalas. Harvemini kui kord kuus ei külastanud foorumeid sellest fookusgrupist ükski vastaja.

Vanemas fookusgrupis osalejate seas on pooleks nii neid, kes kasutavad foorumeid kas igapäevaselt või vähemalt paar korda nädalas, ning neid, kes end regulaarseteks külastajateks ei pea. On märkimisväärne, et kumbki vastajate hulgas olnud noormees foorumites

regulaarselt ei käi. Antud tulemustesse tuleb siiski suhtuda kriitiliselt, kuna uuringu valimisse kuulusid vaid need noored, kes on foorumitest ise kunagi nõu küsinud. Sellest võib järeldada, et küsitletute puhul on tegu ehk keskmisest aktiivsemate foorumikasutajatega. Intervjuust ilmnenu tõdemus, et mõnede küsitletute tuttavad ei küsi nende teada mitte kunagi foorumitest abi, ei luba eeldada, et tulemusi saaks üldistada kõigile eesti noortele.

Foorumites võetavatest rollidest rääkides kinnitasid noorukid, et nõustamisprotsessis osalevad nad erinevates rollides. Kõige iseloomulikumaks praktikaks peavad noored foorumite passiivset tarbimist ehk teiste küsimustest ja vastustest info otsimist. Passiivse tarbija rollis külastatakse foorumeid kui mitte iga päev, siis mitmeid kordi nädalas. Enne mure tõstatamist eelistatakse alati lugeda samal teemal varem peetud vestlusi. Näiteks tunnistas üks noormees, et on kindlad teemad (seks, suhted), mille puhul ta on tavaliselt anonüümse lugeja rollis.

Liisbet, 15: kui on samasugune probleem kui mul siis pigem vaatan mida tema on saanud vastuseks ja proovin sealt endale abi leida /.../ samuti saavad teised kasutajad vihaseks kui eelnevatele probleemidele on mitu korda tehtud ja kui ei viitsita ostida

Eugen, 21: Pigem loen ka teiste postitusi. Meeldib see anonüümse variant. Et ei pea tavaliselt ise midagi postitamagi - saab niisamagi vastuse kätte. /.../ Aga omalt poolt olen mõnele vastanud ka, kui ma olen kindel, et ma tean, millest räägin./.../ See on tegelikult kergeim variant - leida sarnane mure ja selle vastustest vaadata, mis teised arvavad.

Teele, 21: natuke vahepeal. konkreetset alati ei otsigi vastuseid küsimustele, teinekord on niisama hea lugeda

Seega võib fookusgrupi intervjuude tulemuste taustal ümber lükata minu seminaritöö järelduse, mille kohaselt eesti noorte internetifoorumite kasutamise aktiivsus on tagasihoidlik (Oolo 2010). Intervjuudest selgus, et kuigi tihti ei jäeta foorumisse maha märke, külastatakse selliseid keskkondi väga sagedasti just sisu passiivse lugejana.

Teiste muredele vastaja rollis ollakse üldiselt vaid siis, kui teatakse, millest räägitakse. Kuna aga intervjuust järeldub, et vanem vanusegrupp tegeleb teiste muredele vastamisega vähem kui noorem rühm, siis võib arvata, et oma teadmistesse suhtutakse kriitilisemalt ning ollakse veidi vähem alati panustamaks foorumitesse oma teadmiste ja kogemustega.

Ühtlasi võib fookusgrupi tulemuste põhjal väita, et kuigi foorumeid külastatakse sagedasti, ei pea noored endid kuigi sagedasteks omaalgatuslikeks murede tõstatajateks. Ise küsitakse nõu enamasti siis, kui tekib mõni probleem, millest iseseisvalt jagu ei saa. Seda juhtub noorte sõnul paar korda aastas, mõne kuu jooksul või kuus korra, olenevalt vastajast. Mitmed

vastajaid kinnitasid, et on muresid tõstatanud vaid loetud arv kordi elus ning mitme vastaja puhul jäävad needki korrad juba aastate taha. Kõigest üks vastajatest oli nõu palunud viimase nädala jooksul.

Egle: Kui sagedaks foorumist nõu küsijaks te end peate?

Veronika, 17: olen rohkem nõuandja:) nõu küsin vb paar korda aasta jooksul

Kaisa, 14: Mitte eriti sagedaks. Varem kui ma ennast eriti ei avanud, siis ma ei käinud eriti mööda foorumeid ja nüüd kui mul on neid, kellega enda muresid arutada, siis ma ei pea vajalikuks foorumitest abi küsida. Aga vahel juhtub, et ei saa kellegagi rääkida, siis ikka uurin foorumitest, aga seda ei juhtu eriti tihti.

Liisbet, 15: kui väga vaja on, umbes 1 kord kuus mõnikord rohkem

Mati, 15: tavaliselt siis kui tekivad probleemid koolis või kodus /.../ mõne kuu jooksul tekkib ikka mingi probleem millest ise jagu ei saa

Mõlemas fookusgrupis osalejad olid üksmeelel selles osas, et kui tuleb foorumist nõu küsida, tasub enda kohta avaldada võimalikult vähe isikuandmeid. Peaaegu kõik vastajad peavad oluliseks avaldada vaid oma vanus ja sugu. Kindlasti ei avaldata näiteks nime või elukohta, kuna seda ei peeta asjassepuutuvaks ning noorte jaoks on foorumite puhul tähtsaks aspektiks anonüümseks jäämise võimalus:

Veronika, 17: no vanust olen ikka avaldanud sest siis on lihtsam aidata teistel kui vanus teada ja noh sugu ikka ka, siis nagu ka lihtsam

Eugen, 21: Aga õiget nime mitte ja elukohta kindlasti mitte. Muidu kaob anonüümsus ju ära - kaob asja mõte

Antud seisukohad on kooskõlas minu seminaritöö tulemustega, lükates foorumite puhul selgelt ümber Palfrey & Gasseri (2008) väite, justkui jätaksid digitaalsed pärismaalased endast avalikesse *online* keskkondadesse rohkelt maha isiklikku informatsiooni. Ka minu seminaritöö tulemused näitasid, et kui 85% muretõstatajatest on postituses avaldanud oma soo, siis lausa kaks kolmandikku abipalujatest pole mure kirjeldusse lisanud oma vanust ning ka elukoha kohta avaldavad vihjeid vaid üksikud (Oolo 2010). Oma ees- või hüüdnimegi julgeb foorumis avaldada vaid iga viies, mis ühtib ka Kalmus et al (2009b) varasema leiuga, mille kohaselt kasutab vaid 14% eesti noori foorumites oma pärisnime. Seega on privaatsuse ja anonüümsuse säilitamine eesti noortele foorumite juures võtmefaktoriks, kuna internetist küsitakse tihti abi just tabu- ja delikaatsetel teemadel, mida ei juleta lähedastega üles võtta või mida häbenetakse. Kui anonüümsus paljastuks, kaoks e-nõustamise peamine väärtus ning ka noorte vajadus selle teenuse järele.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et eesti noored kasutavad internetifoorumeid väga erinevatel teemadel abi saamiseks, olgu murevaldkond siis seotud kas inimsuhete, seksi või tervisega. Valdavalt ollakse teadlikud vaid teatud foorumitest nagu Lapsemure, Amor, Delfi naistekas ja Buduaar. Kuigi foorumeid külastatakse regulaarselt, eelistatakse sinna mitte maha jätta enda panust, vaid pigem lugeda teiste kirjapandut. Ise küsitakse nõu aastas vaid loetud arvul kordadel ning neil puhkudel eelistatakse enda isik jätta võimalikult anonüümseks.

3.2.3. Foorumist saadud tagasiside efektiivsus

3.2.3.1. Keskmine laekunud vastuste arv

Üheks e-nõustamiskeskondade efektiivsuse indikaatoriks on kahtlemata vastuste arv, mis murepostitusele laekub, kuna mida arvukamalt vastuseid tekib, seda aktiivsemalt kasutatakse foorumit, seda rohkem inimesi osaleb nõustamisprotsessis ja seda tõenäolisem on, et vastuste hulgas on ka adekvaatseid ja kasulikke nõuandeid. Noored kinnitavad, et laekunud vastuste hulk sõltub mure temaatikast, foorumist, oodatavast ajast ja sellest, kui levinud antud mure noorte seas on. Vaid üks neiu kinnitas, et tal on tulnud leppida vastusteta jäämisega.

Teele, 21: vastused sõltuvad ka küsimusest - nt korra on juhtunud, et ei ole ühtegi vastust saanud (küsisin letsitiini kohta)

Kui minu seminaritööst (2010) selgus, et keskmine vastuste arv varieerub vaid ühe ja kümne vahel, siis intervjueeritud noored olid üksmeelel, et vastuseid võib laekuda paarist-kolmest ka kuni kahekümne-kolmekümneni. Erinevuse vastuste arvukuse osas tingib see, et täiskasvanutele mõeldud foorumites nagu Delfi naistekas, Buduaar ja Kodutud.com on vastamine populaarsem kui Lapsemure ja Amori foorumis, millele keskendusin oma seminaritöös.

Mõni vastaja tõi välja, et rohkem on asjalikke vastuseid loota suhte-, eriti aga terviseprobleemide puhul:

Kaisa, 14: rohkem saab ilmselt just suhete koha pealt, kuna noortel on endal nendega probleeme, st nad arvavad, et nad oskavad rohkem aidata. Või tervise, näiteks nahaprobleemide korral. just selliste tervisevõrdkordade korral olen ka asjalikke vastuseid näinud.

Mati, 15: kui on mingid tervise probleemid tuleb rohkem mõistlikemaid vastuseid aga kui on mingid tavapärased suhte probleemid siis saadetakse pikalt ja öeldakse, et see teema on juba olnud

Arusaam, et suhteprobleemide puhul ei võta foorumlased vaevaks murepostitajale vastata, seab kahtluse alla Baymi (2002) väite, mille kohaselt *online* grupid on väga toetava loomusega ja erakordselt abistamisaltid. Kuna suhtlemisprobleemid on väga laialt levinud ning peaaegu kõigil inimestel on selles vallas kogemusi, mida teistega jagada, näitab mitte vastamine ja soovitus tuhnida varasemates postitustes üles pigem just madalat abistamissoovi. Eksperimendile toetudes võib omakorda järeldada, et ka suhetevaldkonna siseselt erineb abistamisvalmidus tegelikult vastavalt sellele, kas tegu on näiteks romantiliste paarissuhete või vanemlike suhetega seotud probleemidega. Viimaste puhul on foorumlaste soov sõna sekka öelda kõrgem.

Teisalt kinnitab noorte välja toodud eelistatult terviseprobleemide puhul abistamise praktika eelnevalt välja toodud arusaama, et terviseprobleeme peetakse võrreldes suhtlemistõrgetega hoopis tõsisemaks probleemiks ning selliste murede puhul näidatakse hoopis suuremat vajadust saada kvaliteetset abi, kuna „iseenda kallal töötamine“ ei pruugi tervisevaldkonnas olla piisav.

3.2.3.2. Peamised vastajad ning professionaalide sekkumise sagedus

Järgnevalt uurisin noortelt, kes nende muredele foorumiridadel peamiselt vastanud on. Selgub, et põhiliselt on vastajateks teised eakaaslased ning foorumikülastajad, kes on sarnase probleemiga ise kimpus (olnud). Selline teadmine ühtib ka minu Lapsemure ja Amori foorumite analüüsiga, millest selgus, et tervelt 172 juhul 184-st olid vastajateks eakaaslased (Oolo 2010).

Kaisa, 14: Ja abi saabki just neilt, kes saavad aru, mida ma tunnen, kellel on sarnane probleem olnud.

Eugen, 21: Normaalseid vastuseid saab ikka jah "saatusekaaslastelt".

Mitmed foorumid on välja kuulutanud, et vajadusel sekkub vestlusesse ka portaali professionaalne konsultant. Just professionaalilt saadud nõuanded aitavad foorumitest saadavat abi muuta tõhusamaks, sest foorumisse postitatakse palju tõsiseltvõetavaid ja sügavate juurtega probleeme, mille puhul ei piisa vaid eakaaslaste emotsionaalsest toest. Minu seminaritöö tulemustele toetudes võib väita, et professionaalne nõustaja-konsultant sekkub noortefoorumites vestlusesse umbes 14% murede puhul (Oolo 2010). Ka eksperimendist selgus, et tavafoorumites ei võtnud professionaal kordagi vestlusest osa, nõustaja vastus ilmnes ainult perekeskuse Sina ja Mina foorumist, kus puudusid jälle tavaliste foorumlaste

vastused. Ka intervjuueeritud noorte sõnul on nende kogemus professionaalselt konsultandilt saadud vastustega kesine. Kümnest vastajast on nimetatud abi saanud kolm. Neist kahel on selline kogemus tervisefoorumitest.

Veronika, 17: amoris on alati amor vastanud /.../ või siis on suunatud mind mu küsimusega küsi nõu rubriiki, kust olen alati vastuse saanud

Anne, 20: selleks on spetsiaalsed foorumid. arst.ee on üks tuntumaid. meelespeas vastavad ka naistearstid ja seda olen ise kasutanud

Ühel vastajal on kogemus ka tavalisest, üksteise nõustamisega tegelevast foorumist administraatori nõu saamisega:

Kaisa, 14: Seal foorumis, kus mina käin, on üks naine, 20ndates, kellel on endal olnud küllalt raske elu. Tema käest saab alati abi, ta on otsekohene, kuid sama väga abivalmis. See naine, kellelt ma olen abi saanud, ongi selle foorumi looja, kes kannab peamiselt selle foorumi eest hoolt.

Kuigi noorte endi muredele laekunud vastuste sekka on professionaali vastus sattunud üliharva, tunnistavad noored, et just konsultandi vastuseid oleksid nende jaoks äärmiselt väärtuslikud ning vaatamata madalale esinemissagedusele oodatakse neid väga.

Anne, 20: see on kõige kasulikum info. ja siis saab see asjatundja ka öelda kas probleem on tõsine ja peaks kuhugi edasi pöörduma

Noored kinnitasid, et veebipõhise abistamise efektiivsuse tõstmiseks oleks kindlasti vaja abistamisprotsessi kaasata rohkem professionaalseid konsultante. Ühest küljest on nendelt saadud tagasiside tõenäoliselt kõige adekvaatsem ja tasakaalustatum, teisalt on nõustajatel kanda tähtis funktsioon foorumikasutajate omavahelise diskussiooni tekitajana, mis parandaks oluliselt vestluste kvaliteeti. Kui konsultante oleks rohkem, õnnestuks neil sagedamini sekkuda vestlusesse ja tekitada abi otsijates tunnet, et nende mure tõesti läheb kellelegi korda ning e-keskkonnast on abi kerge saada. Fookusgruppides väljatoodud hoiakute põhjal aga võib väita, et hetkel ei tunne noored, et nad saaksid foorumitest parimat, mitmekülgseimat ja adekvaatseimat võimalikku abi, kuna professionaalide vastamise praktikad peeti iseloomulikuks vaid professionaalsete tervisefoorumitele, mitte aga üldlevinud tavafoorumitele, kust konsultandi nõu oli saanud vaid üks noor.

3.2.3.3. Laekunud vastuste iseloom

Kui palusin noorukitel foorumist saadud vastuseid iseloomustada, siis ilmneseid nooremate ja vanemate vastajate seas erinevad muljed. Nooremate hulgas oli levinud seisukoht, et vastused on üldjuhul üsna nigelad ja üldiselt nad eriti palju kasu ei anna. Asjalikeks peeti vastustest umbes veerandit või kolmandikku. Tunnistati, et vastustest on ainult mõnikord praktilist kasu, kuid tihti sisaldub kommentaarides hea sõna ja positiivne emotsioon – sellised vastused pakuvad noortele innustust, moraalselt tuge ning tunnet, justkui ei oldaks oma murega üksi.

Kaisa, 14: Mõned, kes on kogenumad, kindlasti suudavad aidata, näiteks minu arust on väga toetav, kui keegi kirjutab lõppu, et ole tubli ja kui tema postitusest on näha, et ta mõtleb seda tõsiselt.

Liisbet, 15: need annavad ka positiivsed emotsioone nagu endaga kaasa, kohe on parem olla

Veronika, 17: pigem lihtsalt tuge pakuvad, muidugi on neid võimalik teinekord ka rakendada ja neis on isegi kasu, aga siiski enamasti tugi:)

Mati, 15: teeb olemise küll paremaks kuna sa tead et sa pole selle probleemiga ainus

Sellised arvamused kattuvad ka minu e-nõustamisfoorumite analüüsi tulemustega, millest selgus, et 30% murede puhul ei paku vastajad probleemile praktilisi lahendusettepanekuid – neil puhkudel on vastused mittemidagiütlevad, lihtsalt lohutavad või nendivad vastajad, et neil on sama probleem, kuid lahendust nad pakkuda ei oska (Oolo 2010). Ka eksperiment-muredele noortefoorumitest laekunud vastused olid pigem toe kui läbimõeldud lahendusettepanekute pakkujaks. Suhteliselt tervikliku lahenduspaketi saavad vaid 15% valmisse jõudnud muredest, mis annab taas tõestust sellest, et foorumid nõuaksid läbimõeldud arendamist (Oolo 2010).

Erinevalt noorematest pidasid vanemad vastajad foorumitest saadud vastuseid aga küllaltki informatiivseteks ja asjakohasteks. Erinevused võrreldes noorema fookusgrupi seisukohtadega tulenevad ilmselt sellest, et külastatakse noorematega võrreldes hoopis teisi foorumeid, mille valdavaks kasutajaskonnaks on täiskasvanud. Kui nooremate seas populaarse Lapsemure kasutajateks on peamiselt kooliealised lapsed, on mõistetav, miks nad ei suuda tihti pakkuda täiskasvanulikke või ratsionaalseid viise suhtlemistõrgetest üle saamiseks. Ollakse ka ise alles kogenumatud ning samade muredega silmitsi, seetõttu suudetaksegi enamasti pakkuda vaid tuge ja lohutust.

Vanemad vastajad olid saadud vastustega üldjuhul rahul ning pidasid neid loogilisteks ja rakendatavateks. Foorumites nagu Buduaar või Delfi naistekas osalevad nõustamisprotsessis

enamasti täiskasvanud, kellel on laiem silmaring ning kes võtavad sõna üksnes siis, kui nad tunnevad ennast pädevana murele vastama, lihtsalt lohutamiseks nad ilmselt vastuseid ei postita. Samas nentisid noored, et vahel jäävad vastused väga üldiseks ning ei saada just sellist vastust, mida oodatakse:

Meelis, 19: küllaltki informatiivsed kuid tihtipeale üsna üldised, mida saaks igale teisele sama probleemiga pöördujale samuti öelda. ehk foorumis, erinevalt arstist, psühholoogist vms, ei saa just ja ainult just sulle mõeldud vastust/lahendust

Selliste vastuste põhjuseks toovad noored esiteks mure postitamise valesse foorumisse ning murepostitaja enda suutmatuse esitada selget ja loogilist küsimust.

Anne, 20: samuti võib juhtuda et minnakse oma seksiteemaga kuhugi foorumisse kus teised räägivad meelelahutuse teemal, siis ei pruugi seal samuti olla vastajaid kes suudaks midagi asjakohast öelda

Eugen, 21: Paljudel juhtudel kui olen lugenud postitatud küsimusi, on segaseks jäänud, mida inimene teada üldse tahab. Kui ikka esitada retoorilist küsimust, saad retoorilisi vastuseid ka. Peab oskama küsida, see on juba suur asi.

Niisiis saavad nooremad kasutajad foorumitest harva suurepäraseid praktilisi nõuandeid, kuid suhteliselt tihti moraalset tuge ja teadmist, et on ka teisi eakaaslasi, kes on kimpus sarnaste muredega. Vanemas fookusgrupis osalenud aga peavad saadud vastuseid informatiivseteks ja kasulikeks. Erinevus tagasiside efektiivsuses on kahtlemata tingitud külastatavate foorumite erinevast iseloomust ning samuti ka eri vanuserühmades üles kerkivatest erinevatest murede teemadest. Viimane tingib selle, et nooremad, kes küsivad enam suhete kohta, saavadki ebamäärasemaid ja lohutavamaid vastuseid kui täiskasvanumad, kes esitavad pigem konkreetsemaid fakti küsimusi.

Küll aga tunnistasid noored, et olgu vastuste seas kui tahes häid ettepanekuid, on nende hulgas alati ka hulganisti negatiivset tagasisidet. Pahatahtlikke nähvajaid peeti neis foorumites igapäevaseks nähtuseks. Vastajate sõnul vihjavad kritiseerijad tihti näiteks sellele, et mure tõstataja pole probleemiga ise piisavalt tegelenud või et mure on tühine:

Kaisa, 14: Palju tuleb ka halvustavaid hinnanguid, mis vihjavad nagu oleks ma ise liiga vähe pingutanud, et muret lahendada. /.../ Näiteks kunagi ma otsisin ühte kotti, panin foorumisse pildigi üles ja küsisin, et kust sellist kotti leida võiks. Enamus vastustest olid stiilis : " miks sa ise poodidest ei otsi?" jne. /.../ Vihjatakse, et ma peaks ise oma murega hakkama saama. Või öeldakse, et see pole nii suur mure midagi, öeldakse et mu mure polegi õige mure, et ei saada aru, miks see minu jaoks raske on.

Kõige sagedamini viitasid vastajad aga sellele, et kritiseerijate motiiviks olevat lihtsalt rahulduse saamine anonüümsuse kaitseloori taga teistele kasutajatele halvasti ütlemisest.

Liisbet, 15: mõni lihtsalt tahab nii "äge" olla, kuna nad pole vb ise seda kogemust tundnud või neil on halvad kogemused

Teele, 21: vahepeal isegi nii palju, et tekib mõte, kas normaalseid inimesi ka on /.../ samas on need vastajad nõmedad, kes lihtsalt ilguvad ja mõnitavad, siis mõtled küll, et no milleks üldse vastata, et nad vist saavad mingit seletamatut "rahuldust" teistele halvasti ütlemisest, sest saab jääda anonüümseks

Eugen, 21: Isegi, kui mõni annab hea vastuse, võib mõni irvhammas selle vastaja nimega vastata täpselt risti vastupidist asja.

3.2.3.4. Foorumitagasiside kasulikkus

Kui palusin noortel kokkuvõtlikult hinnata, kuivõrd nad on nõustamisfoorumites pakutud lahendusettepanekutest abi saanud, selgus üllatuslikult, et kuigi noorem vanusegrupp on e-nõustamisfoorumite kasutamisel oluliselt aktiivsem, peavad nad sealt seni saadud abi vähem kasulikuks kui eakam rühm. 18–22aastased vastajad peavad foorumeid aga keskmisest tõhusamateks ning seda eriti nooremapoolsetele kasutajatele.

Alaealised kirjeldavad tagasihoidlikult, et said tänu foorumitele vaid „natuke targemaks“ ning neid püüti seal veidi lohutada või julgustada. Mõnel juhul saadi foorumist soovitus abi otsida sarnase probleemiga tuttavalt ning nii saadigi abi mujalt. Üks noor tunnistab, et oodatud abi ja ka moraalne tugi jäidki tulemata:

Kaisa, 14: Kui ma perekonnamure kohta küsisin, siis ma ei saanud abi. Esiteks tuli vastuseid vähe, teiseks olid vähemalt pooled neist halvustavad ja kolmandaks ei püütudki mind mõista.

See-eest täisealiste fookusgrupi liikmed on internetifoorumitest rohkem kasulikke nõuandeid ja abi saanud. Nende kinnitusel murepostitaja päris ilma abita ei jää ning arukate vastuste väljasorteerimisel leiab neist infot, mille abil teha oste, otsuseid ja valikuid näiteks rasestumisvastaste vahendite kasutamise, kosmeetika ostmise või toitumise vallas. Üks vastaja kinnitas, et kui vastata ei osata, siis enamasti vähemalt suunatakse abiotsijat kuhugi. Selleski grupis oli vaid üks vastaja pessimistlikult häälestatud, nentides, et oodatud abi tuli lõpuks tuttavalt, mitte nõustamisfoorumitest.

Olenemata seljataha jäänud negatiivsetest kogemustest või just tänu väärtusliku abi saamise mälestusele on mõlema grupi noored alati e-nõustamisteenust ka edaspidi kasutama ning seda sõpradelegi soovitama. 13–17aastased küsitletud noored arvavad, et šansid head nõu ning abi saada on 50:50, kuid teatud tuge ja soovitusi leiab foorumist ikka ning murele lahenduse

saamiseks tasub e-nõustamist kindlasti proovida. Vanemad fookusgrupis osalejad näevad foorumeid veelgi positiivsemas valguses, pidades neid toimivateks keskkondadeks, kus sarnaste muredega noored kohtuvad ning näevad, et nad pole oma murega üksi:

Anne, 20: tõenäoliselt üks tõhusamaid kuna sarnaste probleemidega inimesi on väga palju. keegi ei ole oma murega üksi

Eugen, 21: Kindlasti on tõhus /.../ Kindlasti on hea, kui tead, et sa pole üksi oma mures. Et teistel ka selliseid kogemusi. Et ei ole mitte ainulaadne ja piinlik.

Meelis, 19: see on hea, üldjuhul saab alati abi, kui abi ei saa, siis mingit rahu saab ikka et on ka teisi kellel samad mured jne, ja see teeb asja kergemaks /.../ kui poleks foorumeid, siis elusees samasuguste probleemidega noore ei leiaks üksteist...ega tänaval suvaliselt ei lähe küsima, et kle kas sul ka AIDS

Jättes kõrvale adekvaatse abi saamise suhteliselt ebakindla tõenäosuse, peavad kõik fookusgruppides osalenud 13–22aastased noored e-nõustamisfoorumite teenust Eesti noortele siiski väga vajalikuks ning seda just selleks, et saada võimalus puudutada teemasid, millest näost näkku arutleda ei soovita, ennast avada ning oma mure südamest ära rääkida:

Mati, 15: minu arvates ka ikka suhteliselt vajalik, sest paljud ei julge oma sõprade, vanemate või psühholoogiga sellest rääkida

Veronika, 17: see on minu arust üsnagi vajalik, sest palju on noori, kes ei julge oma muredega kohe avalikult lagedale tulla. Foorumitest ei pruugi küll alati kõige paremaid vastuseid saada, kuid siiski oled sa oma probleemist rääkinud. nagu öeldakse julge pealehakkamine on pole võitu

Kokkuvõtlikult võib läbi viidud fookusgruppide vestluste põhjal väita, et foorumitest laekunud vastuste hulk sõltub nii mure teemast, keskkonnast kui mure leviku sagedusest, kuid enamasti saadakse vastuseid paarist kuni mõnekümneni. Vastused laekuvad põhiliselt ea- ja saatusekaaslastelt, väga harva professionaalsetelt konsultantidelt. Nooremate foorumikasutajate sõnul pole üle poole vastustest kuigi praktilised, küll aga saab foorumi ridadelt veidi moraalselt tuge. Vanemad kasutajad on foorumitest rohkem informatiivset ja asjakohast abi saanud. Nagu Saar Polli (2007) intervjueritud nooredki, tõstatisid küsitletud terava probleemina pahatahtlikke anonüümseid kritiseerijaid, mis langetavad foorumite atraktiivsust noorte seas. Ometi peavad kõik küsitletud nõustamisfoorumite inimeste avamise ja mure hingelt ära rääkimise funktsiooni eesti noortele väga vajalikuks ning kasutavad ka edaspidi foorumeid nõuannete saamise kanalina.

3.2.4. Nõustamisfoorumite tõhususe tõstmine

Viimase intervjuu teemana palusin noortel arutleda selle üle, kuidas muuta *online* foorumeid efektiivsemaks. Kõige esimese punktina nimetasid noored vajadust pahatahtlike kommenteerijate tegevust piirata, et foorumid poleks nii reostatud ning ei esineks libakasutajaid.

Eugen, 21: Ega neid ei saa vaikima panna - nende vastuseid saab kustutada ja kontosid ka.

Mati, 15: rohkem kontrollima kasutajaid, et need kes niisama mõnitavad ja torgivad võiks eemale hoida /.../ panna näiteks sellistele kasutajatele blokeeringu peale, muidugi see töötab juba aga võiks natuke aktiivsem olla

Kaisa, 14: Rohkem võiks olla ka moderaatoreid, kes kontrolliksid feik-kontosid ja vaataksid, et foorumid ei saaks reostatud. /.../ arvuti IP-aadressi võiks siis ju ära blokeerida

Lisaks moderaatoritele võiks teemaalgatajal noorte meelest olla võimalus ebaviisakaid kommentaare kustutada, sest fookusgruupiintervjuudest selgus, et negatiivse tagasiside hulk foorumites on võrreldes asjalike ja heatahtlike vastustega ebaproportsionaalselt suur ning see mõjutab tugevasti noorte soovi oma südant foorumis puistata. Pahatahtlikud kommentaarid avaldavad mõju ka noorte arvamusele foorumite üldisest viljakusest, sest juba üks-kaks solvavat või taunivat kommentaari võivad ära nullida ka eelnevalt saadud kümnekond heatahtlikku vastust ning muuta murepostitajale foorumist abi palumise mälestuse negatiivseks.

Oldi üksmeelel, et moderaatorite olemasolu ja kommentaaride kustutamise võimaluse kõrval oleks olulisimaks foorumite efektiivsuse tõstjaks see, kui professionaalsed konsultandid astuksid sagedamini vestlusesse.

Veronika, 17: Arvan ka et vb peaksid just foorumites olema mingid professionaalid kes küsimustele vastavad, nii nagu on amoris.

Mati, 15: rohkem asjatundjaid "palkama" foorumitesse

Eugen, 21: Võib ju ka teha, et foorumis oleks mingi kindel kellaaeg, mil spetsialistid alati kohal on - saab kiirema vastuse.

Nenditi, et nõustamislehekülgede foorumite eeliseks on just see, et seal võtavad sõna ka spetsialistid. Kuna tihti on need foorumid aga välja surnud, vajaksid nad analüüsi ning reklaami.

Eugen, 21: kõige parem variant minu meelest oleks, kui saaks noori rohkem suunata nõustamiskeskuste kodukale. Kus oleks spetsialiste jne

Teele, 21: samas, nõustamiskeskuste kodukas on olemas, amorit mõtlen, aga see on välja surnud. vahel harva keegi amori enda inimestest vastab

Eugen, 21: Tulebki välja uurida, miks seal enam ei käida... Kas on vastused ebapiisavad või mis... Või lihtsalt vähe reklaami...

Noorte arvates oleks tore, kui asjatundjad osaleksid lisaks institutsiooniliste nõustamiskeskuste veebifoorumitele ka muude foorumite tegevuses ja seda vabatahtliku rollis, kuid vajadusel tuleks neile ka maksta, kuna nende tagasiside on foorumist abipalujate jaoks kõige hinnalisem.

Eugen, 21: No eks vastajad võivad olla ju ka vabatahtliku rollis . . . Või äärmuslikul juhul neile maksta. /.../ Igasuguseid projekte on tehtud, et rahastada nõustamiskeskuseid. /.../ EL-is peaks ka olema mingi noorte abistamiseks mõeldud organisatsioonide rahastamine. Et kui vaja, siis ikka leiab vastavad inimesed. /.../ Kui rahastada spetsialiste, küll nad selle aja leiaks.

Sama olulise punktina korda majja seadvate moderaatorite ja rohkemate konsultantide kõrval rõhutasid noored reklaami vajalikkust. Noorte meelest jõuaks reklaam potentsiaalse sihtrühmani kõige paremini just internetiavarustes, eriti noorte seas populaarsetel veebilehtedel:

Veronika, 17: näiteks populaarsemate suhtlusportaalide kodulehtedel (orkut, Rate, Facebook jne)

Teise väga olulise reklaami tegemise paigana nimetavad noored kooli, kus saab reklaami teha nii raadios, riputada üles plakateid, jagada flaiereid kui võtta foorumid teemaks koolitundides:

Mati, 15: plakatid ja kooliraadios näiteks

Kaisa, 14: Ja näiteks kooli psühholoogid võiksid ka rääkida sellistest foorumitest. /.../ Inimeseõpetuse tundides näiteks ka.

Liisbet, 15: meil klassis korraldatakse väga palju üritusi, nt meedia asi oli, ja üldse seksuaalsusest, ka seal saaks flaiereid jagada näiteks

Meelis, 19: et inimesed nt noortenõustamisest käiksid tutvustamas rohkem oma tööd koolides

Äramärkimist leiavad ka ajalehed ja ajakirjad.

Et noored reklaami vajalikkust tugevalt rõhutasid, näitab, et nad peavad oma eakaaslasi selliste keskkondade olemasolust siiski väheteadlikeks ning tunnistavad, et foorumeid on vaja

populariseerida. Suurem kasutajate hulk tagaks kõigile variatiivsema tagasiside ning kindluse, et kellegi murele, olgu see kui tühine tahes, ei jäeta reageerimata.

Reklaami oluliseks osaks pidasid noored ka teavitustööd, mis aitaks foorumeid eakaaslastele atraktiivsemaks muuta. Noorte arvates tuleks reklaamimisel rõhutada, et foorumitest saab tõesti muredele lahenduse, et seal löövad murede lahendamisel kaasa ka asjatundjad, et puuduvad rämpspostitused ning kui foorumiridadel lahenduseni jõuda pole võimalik, siis suunatakse abivajaja edasi sinna, kust saab abi.

Samuti tuleks noorte meelest purustada müüt, et abi küsimine on nõme. Taoline müüt võib olla tingitud eesti ühiskondlikust mentaliteedist tõusnud probleemiga, mis pole spetsiifiline vaid noortele. Eestlasi iseloomustab juba ajaloo vältel kanda kinnitanud jäärpäisus ja põhjamaine kinnisus. Kuna eestlaste suhtlemisstiilile peetakse iseloomulikuks suletust, külmust, reserveeritust, omaette hoidmist ja usaldamatust (Valk & Realo 2004), on ühiskonnas kanda kinnitanud arusaam „rääkimine hõbe, vaikimine kuld“. Oma murega püütakse igal juhul hambad ristas ise hakkama saada ning tihti peetakse neid, kes abi julgevad otsida, nõrkadeks inimesteks. Nüüd aga tuleb teha teavitustööd selle kallal, et see valearusaam purustada ning sisendada inimestele, et abi palujat ei peeta läbikukkunuks.

Välja käidi ka idee, et teavitamisest peaksid osa võtma foorumite endi kasutajad:

Veronika, 17: inimesed peaksid soovitama oma kaaslastel (sõpradel tuttaval) foorumitesse pöörduda, kui nad oma murest avalikult ei taha rääkida. ja rääkima rohkem oma kogemustest foorumitega.

Kaisa, 14: Noorte seas muutma populaarsemaks foorumid, julgustama noori oma muresid ja nende lahendusi avaldama. Kui noored räägiksid oma lugusid, siis saaksid teised nendest tuge.

Mis foorumikasutajatesse puudub, siis ilmnesid vastakad arvamused selle kohta, kas foorumid peaksid olema registreeritud või anonüümsete kasutajatega. Ühest küljest leiti, et registreerimiskohustus hoiaks eemal ennast teiste arvel lõbustajad:

Kaisa, 14: Normaalselt juttu saabki rohkem inimestelt, kes on kasutajaga, kuna nemad on mõistlikumad, nad on võimud aja selleks, et kasutaja teha, järelkult on neil tõsised plaanid kas aitamiseks või abi soovimiseks.

Teisalt nenditi, et oma kontaktandmetega registreerimine ja sisse logimine ühekordse postituse tegemiseks on tüütu. Ühe variandina pakuti ka lahendust, et kommenteerija peab ennast identifitseerima näiteks meiliaadressiga, kuid see jääb nähtavaks vaid moderaatoritele.

Sellise korralduse kitsaskohana nähti aga asjaolu, et see muudab paljud abitahtjad kartlikuks – nii kaob kogu foorumite mõte, mis tuginebki anonüümseks jäämise võimalusel:

Eugen, 21: See identifitseerimine on hea idee, aga mõned küsijad võivad sellest ikkagi kartlikuks muutuda - kardavad, et ikka tuleb välja nende identiteet. /.../ anonüümsus just meelitabki inimesi küsima. /.../ Kui oled juba kuskile oma andmed/meiliaadressi sisestanud, siis ei või kunagi teada... /.../ Anonüümselt ikka mu meelest kõige parem. Ja sinna juurde lisada aktiivsed moderaatorid. Kes rämpsu kustutavad.

Anonüümsuse ja registreerumise probleem pole e-nõustamises erakordne, vaid on praegu iseloomulik kogu üldisele *online*-kommentaariumile. Sama teema üle peetakse debatte ka näiteks *online*-uudiste kommenteerimise puhul Delfis, Postimees *online*'s ja mujal. Antud temaatika pakub palju erinevaid poolt- ja vastuargumente ning selle puhul oleks tarvis paika panna ühtne poliitika, mis kehtiks ka e-nõustamisfoorumite puhul.

Viimaste atraktiivsele foorumile iseloomulike joontena nimetasid noored nõustamiskeskondade mitmekülgset ja käepärasust.

Anne, 20: nendel lehtedel peaksid olema teiste noortele mõeldud lehekülgede lingid ja keskuste, nõustamiskohtade jms viited

Viimaks toodi välja ka, et foorumid võiksid kasutamise hõlbustamiseks olla arusaadavalt liigendatud ning olulise funktsioonina peaks foorumitel olema otsingumootor. Noored foorumikasutajad tõid välja ka vajaduse vastuseid asjalikkuse järgi sorteerida ja ühildada sarnased teemad, et oleks lihtsam ja kiirem jõuda huvitava teemani.

Anne, 20: vbl ka otsinguvariant et jõuda teemani foorumis kus teemat, mis huvitab, on juba käsitletud. kindlasti teemad peaksid olema arusaadavalt liigitatud

Buckinghami (2003) kirjeldatud loov ja leidlik netigeneratsioon otsib seega kaasaegseid lahendusi, mis muudaksid keskkonnad köitvamaks ja otstarbekamaks, sest mugavus ja praktilisus mängivad noortele moodsate tehnoloogiate puhul olulist rolli.

Kuna noorte jaoks on internetifoorumite üheks suurimaks kitsaskohaks pahatahtlikud kommenteerijad ning liba-kontod, siis peavad noored korralike moderaatorite olemasolu foorumite efektiivsemaks muutmisel oluliseks sammuks. Ühest küljest piiraks registreerimiskohustus nende arvates kritiseerijate arvu, teisalt kaotaks foorumid kasutajaid, kui neis poleks enam võimalik jääda täielikult anonüümseks. Foorumiteenuse parandamisel on käsitletute teiseks oluliseks ettepanekuks laialdase reklaami tegemine nii internetis (näiteks

suhtlusportaalides) kui koolides. Noorte meelest aitaks teavitustöö foorumeid populaarsemaks ja atraktiivsemaks muuta ning purustada müüdnud abi otsimise tobeduse kohta. Foorumitest saadud vastuste sisulist kvaliteeti aitaks küsitletute arvates tõsta see, kui foorumite ridadel võtaksid oluliselt sagedamini sõna professionaalsed nõustajad.

IV JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Antud peatükis toon välja kõige olulisemad uuringu tulemused ja püüan neid tõlgendada, kõrvutades neid varasemate uuringutega ning oma seminaritöö leidudega, tuues välja võimalikke põhjendusi ja tehes üldistusi.

Eesti noorte mured ja nende lahendamise viisid

Teismeeale iseloomulikud dramaatilised psühholoogilised muutused kombineerituna sellele eale omaste individuaalsete, kognitiivsete ja sotsiaalsete muutustega tekitavad noorte suhetes palju uusi ja kompleksseid situatsioone (Smetana et al 2006). Kasvav vanusevahe lapsevanematega tekitab vastakaid arusaamu normaalsest elukorraldusest ning romantilisi suhteid vastassugupoolega iseloomustab kogenematuses tingitud vähene võime partnerit mõista. Meelemuutlikkuse tõttu tekib kaaslasega aina enam suhtlusbarjääre, mistõttu pole probleemsed inimsuhted teismeliste puhul imeks pandavad. Kahest fookusgruppiintervjuust selgus, et just seetõttu peavad noored üheks endi seas enim levinud murevaldkonnaks inimsuhteid. Sama tulemus on varem lisaks eesti noortele kinnitust leidnud ka USA, Austraalia ja Suurbritannia eakaaslaste puhul (vt peatükk 1.2.3). Inimsuhteid (eriti poiss- või tüdruksõbra, vanemate ja sõpradega) peavad lähtuvalt oma kogemusest eesti noorte tähtsaimaks murevaldkonnaks ka Männiste (2010) intervjuueeritud Lahendus.net keskkonnas nõustavad psühholoogiatudengid. Eelnevat aitavad veelgi kinnistada minu seminaritöös läbi viidud kahe nõustamisfoorumi kontentanalüüsi tulemused, mille kohaselt noorte suhtelus on ülekaalukalt kõrgeimal kohal segadused vastassugupoolega ning vähemal määral ka vanematega (Oolo 2010).

Lisaks tõid fookusgruppides osalenud tüüpiliste noorte probleemidena välja seksuaalmured, mida peetakse iseloomulikuks eelkõige alaealistele. Kuna selles vanuses noored on alles intiimelu alustamise lävepakul, vajavad nad antud teemal äkitselt rohkelt informatsiooni, mille saamine vanematelt võib olla raskendatud. Viimast on leidnud ka Nolin & Peterson (1992), kelle poolt läbi viidud fookusgruppidest ilmnis, et vanematel on tõepoolest raske oma lastega seksist rääkida. Vanemad tunnistasid, et faktilist informatsiooni seksi kohta jagada on kerge, kuid nad tunnevad piinlikkust arutades oma järeltulijatega sotsiaalseksuaalsetel teemadel, näiteks kuna alustada seksuaalelu (Nolin & Peterson 1992). Noored ise aga on liiga häbelikud, et antud teemasid eakaaslastega jutuks võtta või ei ole eakaaslastel piisavalt

kogemusi, mida jagada. Informatsiooni defitsiidi tõttu on noored teadmatuses või teevad seksuaalkäitumises valesid otsuseid, mistõttu võib seksuaalvaldkond nende jaoks problemaatilisemaks osutuda. Seega on noorte jaoks pea ainus võimalus antud teemadel avameelselt diskuteerida ja teadmisi ammutada anonüümsuse loori taha varjudes foorumlastelt nõu küsides, mistõttu on intiimteemad tõusetunud teiseks tähtsaks foorumitest abi küsimuse teemaks. Selline tulemus ühtib Kalmus et al (2009b) varasema leiuga, mille kohaselt peavad enamik foorumeid külastavaid eesti lapsi neid keskkondi heaks tundlike teemadega seotud informatsiooniallikateks. Varem on välja selgitatud, et sarnaselt eesti noortele on ka nende Suurbritannia eakaaslased sagedased seksuaalteemadel foorumitest nõu küsijad (vt Selwyn & Powell 2006).

Lisaks suhete- ja seksuaalvaldkonnale, mida eesti noored nimetavad tüüpprobleemideks ning mille puhul on internetist abi küsimine tänu konfidentsiaalsusele tihti ainsaks variandiks, on noortel ka palju nii nimetatud üldise huvi küsimusi. Üldise huvi küsimusi ei pea reeglina häbenema, kuid ometi on internetist teadmiste ammutamine noortele lihtsaimaks ja mugavaimaks variandiks, kuna foorumite kaudu on võimalik jõuda paljude vastajateni, kelleni reaalses elus ei ulatutaks. Ka Männiste (2010) on tõdenud, et e-nõustamise puhul tõstetakse lisaks mugavusele ja lihtsusele esile ka teenuse odavust ning ligipääsetavust, mille tõttu on julgem internetist nõu küsida. Kui kesk- ja vanemaealised on vastastikuseid nõuandeid ja kogemusi harjunud vahetama suust suhu, siis Tapscotti (1998; 2009) järgi on netigeneratsioon modifitseerimas internetti info leidmise allikast koostööl põhinevaks teabe jagamise ja vahetamise platvormiks. Seetõttu on foorumites sagedased ka ilu, tervise, toitumise ja spordiga seotud küsimused, millega ei pöörduta enam mitte niivõrd „reaalse elu“ sõprade-tuttavate poole, kuivõrd peetakse mugavamaks logida *online*'i ja leida sealt hõlpsalt mitmekülgset infot. Kuna foorumitest saadavad vastused on tihtipeale rikkalikud isiklike arvamuste, kogemuste ja teabe poolest (Suzuki & Calzo 2004), tekib paljude eripalgeliste kasutajate kaasabil foorumist väärtuslik teadmiste ja nõuannete andmebaas. Sellist koostöös tekkivat intelligentsi ja sotsiaalset kapitali ei takista füüsilised ega keelelised takistused (Levy 1997, Rice & Haythornthwaite 2006 kaudu).

Kahest fookusgruupiintervjuust järeldus, et lisaks murede profiilile on ka murede lahendamise viisid vanuserühmiti erinevad. Nooremad vanusegruppi iseloomustab kinnisus ja püüe saada oma murega iga hinna eest ise hakkama. Alles siis, kui mure täiesti lahendamatuks osutub, pöördutakse internetifoorumite või usaldusväärsemate sõprade poole. Niisiis pole näost näkku

abi palumine noorema vanuserühma seas esimeseks variandiks. Antud tulemust võib põhjendada sellega, et teismeeas ilmnevad füüsilised ja emotsionaalsed probleemid võivad noortele tunduda isiklikud ning nendest rääkimine ebamugav või piinlikkust valmistav. Lisaks on teoreetikud leidnud, et netigeneratsioon hindab tugevalt enda individuaalseid õigusi, eriti õigust privaatsusele (Tapscott 1998: 287). Ilmselt on just sellest tingitud ka nooremate noorte anonüümsete internetinõustamisfoorumite kasutamine olulise abi saamise kanalina, kuna see võimaldab saada informatsiooni ilma isiklikku privaatsfääri riivamata. Noored peavad näiteks koolipsühholoogi jutule minekut tihti mõeldamatuks, kuna koolimajas nähtaval kohal asuvasse nõustaja kabinetti sisenemine ohustaks nende mainet. Ka Männiste (2010) intervjuueritid psühholoogiatudengid tõdevad, et Eestis kiputakse psühholoogi või nõustaja juurde minevaid inimesi kergesti sildistama ning nendivad, et just noored on sellise häbimärgistamise suhtes eriti tundlikud.

Vastupidiselt noormatele, eelistasid vanemas fookusgrupis osalejad küsida abi tuttavatelt läbi vahetu kontakti ning pidasid internetist abi otsimist pigem varuvariandiks. Seega mängivad *online* allikad vanema eagrupi seas info ning nõuannete otsimisel sõprade ja elukaaslase kõrval sarnaselt Suurbritannia noortele (Selwyn & Powell 2006) vaid osalist rolli. Antud trendi võib põhjendada sellega, et vanuse kasvades muutuvad noorte sõprussuhted lähedasemaks, intiimsemaks ja toetavamaks (Smetana et al 2006), mistõttu on vanemad noored altimad ning julgemad eakaaslastelt abi paluma. Samal ajal ei tunne teismeeas noored oma sõprussuhteid südame puistamiseks veel piisavalt turvalistena, kuna nende sõprussuhted on tihti ebastabiilsed ja kergesti purunevad. Lisaks kardetakse sõprade reaktsiooni, mure ilmsikstulekut või ei usuta, et eakaaslane võiks adekvaatset abi pakkuda. Samuti puudub teismelistel enamjaolt veel pikaajaline romantiline partner, kellega muresid jagada saaks, mistõttu eelistatakse abi palumisel kasutada mõnd anonüümset viisi.

Intervjuudest selgus, et kummagi vanuserühma puhul pole vanematelt abi palumine esmaseks eelistuseks. Põhjust võib otsida sellest, et konfliktid vanematega sagenevad just üleminekul varasest keskmisesse teismeikka (Smetana et al 2006) ning tänu sellele kardavad noored oma vanemate reaktsiooni, arvavad vanemaid end mitte mõistvat või on neil hirm võimalike karistussanktsioonide ees. Intervjuudest nähtus, et juba täisealised noored tunnevad ennast aga juba piisavalt iseseisvatena ning, nähes kõrvalt vanemate niigi kiiret elutempot ja suurt murekoormat, ei soovi neid seetõttu oma muredega tülitada või ollakse vanematest hoopis lahku kasvanud. Samuti ei soovi noored, et vanemad kõiki nende isikliku elu detaile teaksid.

Noorte küsitlemisel selgus, et vanemate poole pöördumisest veelgi kaugemaks, pigem teoreetiliseks tagavaraabinõuks on noorte jaoks professionaalse nõustaja jutule minek. Sama tulemuseni on jõudnud ka peaaegu kõik antud küsimust puudutavad varasemad uuringud (Saar Poll 2007; Veldre 2006; King et al 2006; Suzuki & Calzo 2004; Männiste 2010), mis nendivad, et noored eelistavad abi otsida mitteformaalsel viisil. Intervjueeritud noorte suured eelarvamused konsultandi külastamise ees olid peamiselt põhjustatud varasematest ebameeldivatest kogemustest. Praktiliselt kõikidel juhtudel olid küsitletud noored kokku puutunud koolipsühholoogiga, kellel pole koolides just kõige parem maine. Viimast illustreerib värvikalt katke intervjueeritud neilt, milles ta tõdeb, et „*isegi kooli koristaja lahendas rohkem probleeme koolis kui psühholoog*“ (vt peatükk 3.2.1.2). Ilmselt kardavad noored ka oma konfidentsiaalsuse kadumist ja võimalikku häbimärgistamist, nad ei usalda võõrast konsultanti enda avamiseks piisavalt, ei oska võõraga rääkimisest lohutust leida või peavad oma muresid tihti piinlikuks/tühiseks. Selliseid hoiakuid võib eestlastele pidada suhteliselt tüüpilisteks, kuna „Maailma väärtuste uuringu“ tulemuste kohaselt iseloomustab eestlasi madal tolerantsus ja vähene usaldus (Valk & Realo 2004), mis tingibki suhtumise, et enda muredega tuleb alati isekeskis hakkama saada ning abi otsimine on nõrkadele. Professionaali poole pöördumist pidasid intervjueeritud noored möödapääsmatuks peamiselt tervisemurede puhul nagu enesetapumõtted, suguhaigused, krooniline depressioon või soovimatu rasedus, mis annab märku sellest, et eesti noored peavad oma füüsilist tervist väga oluliseks. Kui hingemurede puhul on levinud suhtumine, et enda kallal urgitsemine aitab kõige paremini, siis tervise puhul otsitakse professionaalsele abile alternatiive vähem, kuna tõenäoliselt ei usaldata sõprade ning anonüümsete internetikommentaatorite nõuandeid.

Männiste (2010) jõuab oma bakalaureusetöös järeldusele, et internetil on eesti noorte elus oluline roll toe ja vaimset tervist puudutava informatsiooni pakkujana. Ka minu uuringust selgub, et suhteprobleemide, koduste murede ja intiimteemade puhul tõestasid e-nõustamisfoorumid end noorte (eriti nooremate noorte) seas siiski olevat tähtsa abi saamise kanalina. Nii nagu Veldre (2002) ja Männiste (2010) on välja selgitanud, on anonüümsus ka antud uuringu raames küsitletute jaoks abistamissuhete loomisel olulise tähtsusega. Selline tulemus oli oodatav, sest enamik välismaiseid uurijad (Grohol 2000; Barak 2004; Leibert et al 2006; King et al 2006 jt) on anonüümsuse kui foorumite kõige olulisema aspekti ammu ära märkinud. Kuna internetti nähakse esmase abi saamise kanalina just tabuteemade puhul, ei soovi noored, et tutvusringkond oleks nende peas kerkinud küsimustest ja probleemidest

teadlik. Ainult internet pakub võimalust saada tagasisidet laialdaselt grupilt inimestelt ilma vajaduseta avaldada enda isik või isikuandmeid, mis annab internetinõustamisfoorumitele nende suurima eelise. Baraki (2004) arvates on internet sobilik ja mugav suhtluskanal sellisele sihtgrupile, mis tunneb ennast kirjalikus ja arvuti vahendatud kommunikatsioonis mugavalt ning Veldre (2006) on selliste joontega iseloomustanud just noort generatsiooni. Seega ühtib teoreetikute seisukohtadega ka küsitletud noorte tõdemus, et foorumite eelisteks on ka lihtsus, kiirus ja mugavus.

Noorte teadlikkus ning foorumite kasutamise praktikad

2007. aastal eesti noorte seas läbiviidud intervjuudest järeldati, et noorukid on Eesti e-nõustamiselehekülgedest üsna teadlikud (Saar Poll 2007). Fookusgruppides osalenud noorte küsitlemisest aga selgub, et tegelikkuses piirdub suure hulga noorte teadlikkus hoopis väga kitsa foorumite ringiga. Näiteks on tähelepanuväärne, et kuni 17aastased ei osanud intervjuu kestel nimetada ühtegi täiskasvanutele mõeldud foorumit. Seega annavad minu tulemused kinnitust hoopis Männiste (2010) leidudele, mille kohaselt pole isegi praktiseerivad e-nõustajad ise teadlikud Eestis eksisteerivatest e-nõustamisvõimalustest, rääkimata siis noortest endist. Teadmatus foorumitest annab märku noorte võrdlemisi kitsast silmaringist internetis pakutavatest võimalustest ja keskkondadest. Mõne aasta pärast jõuavad küsitletud noored täiskasvanuikka ning laste- ja noortefoorumid pole neile enam eakohased ega paku pinget. Kui nad aga pole teadlikud täiskasvanutele mõeldud foorumitest, kuhu ümber kolida, võidakse jääda ilma mugavast ja hõlpsasti infot ning nõuandeid pakkuvast kanalist.

Vastukaaluks polnud ka täisealised foorumikasutajad teadlikud noortefoorumitest, kuid nende teadlikkus e-nõustamist pakkuvatest internetikeskkondadest oli oluliselt laiem. Lisaks üldistele tuntumatele foorumitele teati nimetada ka temaatilisi foorumeid. Võib eeldada, et intervjuueeritud noored hakkasid foorumeid külastama kas üsna hiljuti või on noortefoorumid loodud nii viimasel ajal, et täisealised noored pole neid seetõttu kasutada saanud. Ometi oleks vanemate noorte panus nooremate foorumitesse äärmiselt teretulnud, kuna veidi sotsiaalselt pädevama kaaslase adekvaatsem vastus mõjuks noortele foorumikülastajatele usaldusväärsema abina. Intervjuude tulemusena selgub, et noorte seas on populaarsemaid keskkonnad Lapsezure, Buduaar ja Delfi naistekas, mille näol on tegu üldiste foorumitega, kuhu püstitatud teemad katavad üsna laia osa erinevatest eluvaldkondadest. Niisiis võib järeldada, et noored eelistavad kogu huvipakkuvat infot saada ühest keskkonnast, selle asemel

et külastada paljusid erinevaid platvorme, kinnitades omakorda tendentsi noorte suurele mugavusvajadusele.

Minu seminaritöös läbi viidud kahe nõustamisplatvormi sisu kontentanalüüsist selgus, et päevas postitatakse foorumisse keskmiselt kolm muret ning fooruminõustamise näol on tegu eesti noorte seas praegu veel võrdlemisi tagasihoidliku populaarsusega praktikaga (Oolo 2010). Fookusgruupiintervjuudest selgus aga, et kuni 17aastased noored külastavad foorumeid regulaarselt suisa 1–5 korda nädalas. Seevastu vähemalt 18aastaste uuringus osalejate seas oli pooleks vähemalt paar korda nädalas nõustamiskeskondi külastajad ning ebaregulaarsed foorumite tarbijad. Kuigi antud tulemusi ei saa üldistada kogu eesti noortele, kuna valimisse kuulusid vaid need noored, kes on ise foorumitest nõu küsinud, võib siiski väita, et e-nõustamise näol on tegu noorte seas seni arvatust populaarsema praktikaga. Erinevused seminaritöö tulemustest on tingitud sellest, et esiteks kuulusid seminaritöös põhjalikule uurimisele vaid Lapsemure ja Amori foorumid, mille kasutamiskiivsus on noorte seas oluliselt madalam kui näiteks Delfi naisteka või Buduaari oma. Teiseks võttis kontentanalüüs kasutamiskiivsuse kohta järeltõlgi tehes arvesse vaid postitatud murede arvu, jätmata kõrvale näiteks vastamise aktiivsuse. Samuti ei võimaldanud tehtud sisuanalüüs anda aimu passiivse tarbimise mahust.

Kuigi Euroopas on positiivseks trendiks vähenev sooline erinevus internetikasutuses (tüdrukute internetikasutus on veidi kõrgem poiste omast – vastavalt 76% ja 74%), on noored kaugel homogeensusest ning nii vanus kui sugu mängivad interneti kasutamise muustrites tähtsat rolli (McQuillan & d’Haenens 2009: 98). Ka antud uuringu tulemused kinnitavad sugudevahelist ebavõrdsust. Nimelt näitavad pigem noormehed üles tagasihoidlikkust foorumite kasutamisel, mida kinnitab ka minu seminaritöö (Oolo 2010) ning Männiste (2010) poolprofessionaalse nõustamiskeskonna Lahendus.net analüüs. Antud tulemus annab põhjust eeldada, et eesti tüdrukud on avatumad ning altimad puistamaks südant oma mõtete ja tunnete osas, lootuses saada tuge. Pole põhjust arvata, et poistel oleks vähem muresid hingel, kuid meessugu iseloomustab suurem iseseisvusvajadus ja tahtmatus või piinlikkus oma muredest rääkimisel. Samuti iseloomustab neid suurem uudishimulikkus tervise, ilu ja toitumisega seotud teemade puhul, mistõttu käiakse lisaks veidi sagedasemale murede ülesriputamisele rohkem ka niisama foorumites surfamas.

Samas tuleb toonitada, et kuigi küsitletud peavad end sagedasteks foorumite kasutajateks, ei loeta end samal ajal sagedasteks murede tõstatajateks. Barak (2004) on internetist abi küsimise olulise karakteristikuna rõhutanud võimalust piirduda vaid kiire ühekordse küsimus–vastus praktikaga. Noortega läbiviidud intervjuudest selguski, et eesti noortele on iseloomulik pigem harva esinev ühekordne abi palumine. Muresid postitatakse paremal juhul paar korda aastas, mõne kuu jooksul või kuus korra, tagasihoidlikumate foorumikasutajate puhul vaid loetud arv kordi elus. Selline tulemus ühtib Livingstone et al (2004) Suurbritannias läbi viidud uuringuga, millest selgus, et tõsisemate *online*-praktikatega nagu seda on nõu küsimine internetist, tegeleb aeg-ajalt vaid veerand noortest internetikasutajatest. Järelikult kulutatakse suurim osa energiast siiski foorumisisu passiivsele tarbimisele.

Tagasihoidlik omaalgatuslik murede postitamise aktiivsus ei saa olla tingitud madalast üldisest interneti kasutamisest ega kompetentsist, kuna eesti noorte puhul võib rääkida pea üleüldisest internetikasutajaskonnast (vt Kalmus et al 2009a). Kalmus et al (2009a) on märkinud, et valdav enamus keskkooliealistest noortest kasutab internetti ennekõike meelelahutuslikul ja suhtlemis-, mitte aga praktilisel eesmärgil. Sellest võib järeldada, et kuigi internet on laste seas muutumas täieõiguslikuks uut tüüpi õppemeediumiks (Kalmus 2008), ei oska eesti lapsed veebi veel piisavalt tulemuslikult rakendada isiklikus elus vaja mineva informatsiooni leidmiseks. See tähendab, et ühest küljest ollakse võimelised leidma koolialast ja ehk ka praktilist igapäevast tarbeinformatsiooni, kuid internetist ei osata veel otsida emotsionaalset tuge ja abi hingemurede korral. Internetti ei osata näha usaldusisikuna ilmselt õpilaste väheste teadmiste ja kokkupuudete tõttu sellist teenust pakkuvate keskkondadega. Teiseks võimalikuks madala kasutamiskiivsuse põhjuseks on vähene usk sellesse, et internetist võib leida adekvaatset ja efektiivset abi. Samuti ei tunne noored tihti vajadust luua uusi murepostitusi, kui nad leiavad endale vajalikke nõuandeid juba eelnevalt loodud sisust.

Nielsen (2006: 1) teooria kohaselt on suure kasutajaskonnaga *online* kommuunid üles ehitatud nii, et 90% nende külastajatest on nii-öelda taustal hiilijad ja jälgijad (*lurkers*), kes ei panusta keskkondade sisusse kunagi, 9% annavad väikse panuse ning 1% kasutajatest on vastutavad peaaegu kogu sisuloome ja keskkonna üldise aktiivsuse eest. Sarnaseid osalemisustreid on täheldanud ka Galegher et al (1998) *online* gruppides, st. enamik osalisi kirjutavad kas ühe korra või mitte kunagi ja vähemus kirjutab valdava osa postitustest. Sellist, enamiku inimeste internetis valdavalt passiivselt ringi surfamist peetakse veebile laialdaselt iseloomulikuks ja aina süvenevaks trendiks. Sarnased keskkondade kasutamismustrid leiavad

kinnitust ka antud uuringu puhul, kuna intervjuudest selgub, et just foorumite sisu passiivne tarbimine on eesti noorte seas enimlevinud praktikaks. Fookusgruppides osalenud noored kinnitasid, et otsivad nõuandeid ja informatsiooni pigem teiste küsimustest ja vastustest ning seda tehakse pea iga päev või mitmeid kordi nädalas. Viimast tähelepanekut võib pidada oluliseks seni fikseerimata leiuks. Ka Kalmus (2008) on varem välja selgitanud, et eesti noored ei ole eriti agarad loomingulise internetisisu loojad. See annab tõestust sellest, et Eesti nõustamisfoorumitel on kordades rohkem tarbijaid kui pelgalt need, kes foorumitesse märke maha jätavad. Eelistust otsida enne abi teiste loodud sisust kui ise muresid üles riputada võib põhjendada foorumites levinud tavaga pahandada nende kasutajate peale, kes postitavad lühikese aja jooksul mõne eelneva postitajaga sarnase mure. Samuti ei suuda paljud noored tihti ületada barjääri riputamaks esimest korda foorumisse omaalgatuslikult üles isikliku muret. Passiivse tarbimise kõrge osakaaluga vastanduvad eesti noored teoretikute loodud internetigeneratsiooni stereotüübile, mida iseloomustab iseäranis aktiivne internetisisu loomine.

Noorte internetifoorumite praktikate lähemal analüüsil selgus, et eesti noored erinevad tüüpilistest Tapscotti (1998; 2009) iseloomustatud netigeneratsioonist ja nii Prensky (2001) kui Palfrey & Gasseri (2008) kirjeldatud digitaalsetest pärismaalastest veel mitmes erinevas mõttes. Näiteks on digitaalsed pärismaalased Palfrey & Gasseri (2008) iseloomustuste järgi hea meelega valmis internetis teistega jagama isiklikku informatsiooni ning jätavad avalikesse *online* keskkondadesse järele rohkelt märke, jagades andmeid ka võõraste suhtluspartneritega. Antud uuringu tulemused ühtivad aga hoopis Buckinghami (2003) seisukohaga, mille kohaselt lapsed on isiklikku laadi info avaldamise suhtes tundlikud. Küsitletud noored pidasid vajalikuks foorumisse üles märkida vaid oma soo ja vanuse, üldiselt aga lähtuti põhimõttest, et mida vähem andmeid, seda parem. Võib eeldada, et nimetatud tulemused võivad olla seotud Eesti eripäraga – kuna suur osa noori elab väiksemates linnades ja asulates, tekitab vähimagi isikliku informatsiooni avaldamine võimaluse, et mõni teine foorumikülastaja nad kergesti identifitseerib. Kuna noored peavad anonüümsust nõustamisfoorumite tähtsaimaks eeliseks, ei taha nad seda mitte mingil juhul ohtu seada. Kuna foorumites arutletakse tihti hingemurede ja tabuteemade üle, on range konfidentsiaalsus noortele võtmesõnaks. Palfrey & Gasseri (2008) arvates asendab internetis enda kohta informatsiooni avaldamine vanu väljendusviise nagu päevikud. Läbiviidud intervjuudest aga selgus, et lisaks enda andmete avaldamise vältimisele peavad mitmed küsitletud noored oma murede läbikirjutamiseks ja väljaelamiseks siiski ka päevikut.

Loomulikult leidub eesti noortel paljukirjeldatud moodsa veebigeneratsiooniga ka mitmeid sarnasusi. Näiteks sarnanevad eesti noored netipõlvkonna stereotüübile oma laialdaste oskuste ja enesekindluse poolest kasutamaks arvutit ja internetti erinevateks otstarveteks, muuseas ka nõuannete leidmiseks või küsimiseks endale huvipakkuval teemal. Intervjuudest selgus nimelt, et eesti noored peavad endid ning eakaaslasi piisavalt nutikateks, et leida ilma vaevata sobiv keskkond ja viis oma mure postitamiseks. Samuti on meie noored internetigeneratsioonile kohaselt veebis keskendunud interaktiivsele inimestevahelisele suhtlemisele, kuna intervjuudele toetuvalt võib väita, et inimestevahelisele kommunikatsioonile keskendunud foorumeid külastatakse kuni viis korda nädalas. Samuti annab sellele tunnistust ülikõrge MSN Messengeri kasutamise ulatus, kuna valimit kokku pannes ilmnes, et kõik sinna valitud noored olid igapäevased kiirsuhtlusprogrammi kasutajad. Lisaks on eesti noored, nagu Tapscotti (2009) netigeneratsioongi, harjunud informatsiooni saama kiiresti ning infot tahetakse saada enda valitud ajal ja kohas. Seda väidet illustreerib intervjuueeritud noormehe tsitaat: „*Ikkagi on kõige kergem pöörduda interneti poole /.../ netist on vastus kõige kiirem tulema /.../ kõige kohta, olgu selleks haigused või seks või trenn või suhted – kõige kohta on kuskil foorum olemas*“ (vt LISA 5). Kuna fookusgrupid tunnistasid end võrdlemisi mugavateks, on eelistatud teabe ammutamise kohtadeks võimalikult laia ringi eluvaldkondi katvad keskkonnad. Ometi ei saa eelnevates lõikudes välja toodud oluliste erinevuste tõttu eesti noori veel pidada niivõrd läbi ja lõhki vabameelse mõttelaadiga ning uuenduslikeks digitaalseteks pärismaalasteks nagu Prensky (2001), Buckingham (2003) ja Palfrey & Gasser (2008) on kirjeldanud. Ülistavad sildistused selle põlvkonna erilisest avatusest, demokraatlikkusest ja kõrgest sotsiaalsest teadlikkusest ei ole siiski läbinisti õigustatud, kuna selgub, et eesti noorpõlv on vaid poolel teel teoreetikute kirjeldatud ideaali poole.

Foorumite efektiivsus

Minu seminaritöö tulemuste kohaselt pälvib foorumisse ülesriputatud mure keskmiselt vaid üks kuni kümme vastust (Oolo 2010), noorte sõnul võib aga vastuseid laekuda paarist kuni kolmekümneni. Olukorda aitab selgust tuua bakalaureusetöö raames läbi viidud eksperiment, millest tulemustest nähtub selgelt, et erinevatest foorumitest on oodata väga erinevat tagasiside kogust. Kui laste- ja noortefoorumitest, millele keskendus ka minu seminaritöö,

laekus eksperiment-muredele kuni seitse vastust, siis täiskasvanu-foorumitest sai reeglina paarkümmend, ühel juhul lausa 66 vastust. Need tulemused annavad põhjust eelduseks, et täiskasvanutel on enda foorumitest hoopis suurem tõenäosus saada adekvaatset tagasisidet kui noortel. Kuna intervjuudest selgus, et vähemalt nooremad vastajad külastavad siiski ainult noortefoorumeid ning täiskasvanufoorumitesse ei kipu, siis võivad nad foorumitest loota vaid väga kesist reageeringut. Eeldusel, et noor postitab oma mure korraga vaid ühte foorumisse, pole tal üle paari vastuse loota. Olulist rolli nabi vastuste arvu laekumisel mängib spetsiaalselt noortele mõeldud e-nõustamiskeskondade vähene tuntus. Kuigi intervjueritud noored olid teadlikud Lapsemure.ee ja Amor.ee keskkonnast, on kaheldav, kas sama informatsiooni valdab ka laiem osa eesti noortest, kuna valimisse kuulusid vaid internetist nõu küsinud noored.

Minu seminaritöös läbi viidud noortefoorumite analüüsist selgus, et vastajad pakuvad umbes pooltel juhtudel murele mõningasi lahendusettepanekuid ja juhtnööre, mis aitavad olukorda mingil määral selgust luua (Oolo 2010). Läbiviidud eksperiment kinnitas, et noortefoorumitest laekunud vastused on lihtsad ja pinnapealsed ning pooled neist ei paku reaalset abi, küll aga tuge ja mõistmist. Ka intervjueritud alaealised noored kinnitasid intervjuus, et saadud vastused on üldiselt väheväärtuslikud ning praktilisi vastuseid on nende hulgas kolmandiku või neljandiku jagu, enamasti pakutakse siiski vaid moraalset tuge. Kuigi kogu Eesti foorumikultuuri ei saa pidada läbikukkunuks, annab kolme eri tüüpi uuringu tulemuste ühtimine kinnitust, et just laste- ja noortefoorumite näol on Eestis siiski veel tegu oma niši otsiva teenusega, mis vajab arendamist. Kuna intervjuudest selgus vastukaaluks, et täisealised noored on täiskasvanufoorumitest saadud tagasisidega enamasti rahul ning ka eksperiment-mured pälvisid neist foorumitest arvukalt asjalikku tagasisidet, võib viimati nimetatud foorumite puhul nõustuda Kraus et al-iga (2004), et (täiskasvanute) internetinõustamine on tänaseks leidnud oma niši.

Männiste (2010) järgi on *online*-nõustamist kasutavate inimeste peamine tunnus igapäevane kompetentsus interneti ja arvuti kasutamisel. Kuigi teoreetikud (Tapscott 1998; Prensky 2001; Buckingham 2003; Livingstone 2002 jpt) ülistavad internetigeneratsiooni, kirjeldades seda eriti pädeva ja võimekana, ei piisa internetist nõu küsimiseks ja teiste abistamiseks siiski vaid tehnoloogilisest kompetentsist. Vaja on ka kultuurilist kapitali ehk oskusi ja pädevusi, et kasutada tehnoloogiat loominguks ja produktiivselt (Buckingham 2003). Teistele nõu andmisel on aga hädavajalik sotsiaalne pädevus, mis sisaldab võimet määratleda

adekvaatseimat reaktsiooni sotsiaalses situatsioonis, oskust käituda vastavalt sotsiaalsele kontekstile, võimet mõista ning aktsepteerida teiste vaatenurki, oskusi lahendada konflikte, ennast kehtestada ja teha koostööd. Kuigi noori iseloomustab iseäranis suur tehniline vilumus, on nende sotsiaalne pädevus samal ajal alles lapsekingades. Vähese elukogemuse tõttu suudavadki nad murepostitajale pakkuda ehk lohutust ja teadmist, et ka eakaaslastel on sarnaseid muresid, kuid mitte piisavalt adekvaatseid situatsioonipõhiseid lahendusettepanekuid. Selleks, et abistamine oleks efektiivne, oleks vaja tekitada vastajate seas diskussioonimomenti ja lülitada vestlustesse ka täiskasvanud ja/või professionaalsed konsultandid, kelle kõrgem sotsiaalne kapital ning vilumus probleemide lahendamisel pakuksid väärtuslikumat abi kui paljas eakaaslaste lohutamine. Samuti oleks keskkondadele vaja reklaami ja teavitustööd nii internetis kui koolides, et elavdada arutlemist foorumites. Reklaami ja teavitustöö hädavajalikkust on tõdenud ka Männiste (2010), kuna teadlikkuse tõusmine aitaks kaasa rohkemate uuringute korraldamisele ja rahastamise leidmisele, tänu millele paraneks teenuse tõhusus ja väheneks üldine skeptilisus teenuse kvaliteedi osas.

Seminaritöös läbi viidud foorumite kontentanalüüsist selgus, et negatiivse tagasiside saamine e-nõustamisfoorumist on pigem erandiks kui reegliks, kuna pahakspanevaid vastuseid said vaid alla 9% küsijatest ning neilgi puhkudel leidis saadud tagasiside seas enamasti vaid üks negatiivne vastus (Oolo 2010). Intervjuudest ja eksperimendist aga selgus, et pahatahtlikke kommenteerijaid võib foorumites kohata iga päev. Tulemuste võrdlemisel on usaldusväärsemad siiski intervjuueeritavate foorumikasutajate hoiakud, kuna tegu on aktiivsete foorumikasutajatega, kelle hinnangud pakuvad pikaajalisemat, laialdasemat ja põhjalikumat ülevaadet foorumite sisust kui 184 juhuslikult kontentanalüüsi valimisse sattunud muret. Ka eksperimendi tulemused on vettpidavamad, kuna annavad laiema ülevaate olukorrast erinevates foorumites, samas kui seminaritöö raames läbi viidud uuring keskendus vaid kahele noortefoorumile.

Nimelt võib eksperimendi najal väita, et rohke negatiivne tagasiside on eriti iseloomulikuks probleemiks just täiskasvanufoorumitele. Eksperiment-muredele laekunud rohkeid pahakspanevaid vastuseid võib küll pidada äärmuslikuks, kuna antud juhul olid 14- ja 17-aastase noore mured postitatud veidi ebasobivasse keskkonda, kuid ka intervjuudest johtub, et kriitiliste vastajate hulk on täiskasvanufoorumites kõrgem kui noorte omades. Ühest küljest on see tingitud suuremast kasutamiskiivsusest – mida suurem kasutajate hulk, seda rohkem ka kritiseerijaid. Teisalt iseloomustab täiskasvanuid maailmavaadete suur variatiivsus,

erinevad elukogemused ning suurem enesekindlus ja julgus oma kriitilise arvamuse väljendamisel. Põhjendamata ja liigkriitilise negatiivse tagasiside vastu aitaksid astuda foorumites aktiivselt tegutsevad moderaatorid.

Kuigi Barak (2004) tõdeb, et paljud e-nõustamise kliendid kiidavad tänuväärset võimalust jagada oma muresid kaaskannatajatega, saada ja jagada nõuandeid ilma hukkamõistuta; ning Suzuki & Calzo (2004) nimetavad foorumid olevat väärtuslikeks tundlikel teemadel arutlemise platvormideks, ei saa sama öelda eesti noortele mõeldud veebipõhiste nõustamisportaalide kohta. Antud uuringu tulemused ühtivad pigem nende väheste uuringutega, mis tõdevad, et e-nõustamisteenus on noorte seas küll paljulubav uudne praktika, kuid selles esinevad veel teatud puudujäägid, mis ei luba seda pidada sama efektiivseks kui näost näkku saadavat abi (vt Leibert et al 2006; Selwyn & Powell 2006). Ilmselt jääb Eesti noortefoorumites võrreldes välismaiste foorumitega vajaka just vastajate vahel tekkivast ratsionaalsest diskussioonist ning pädevat sotsiaalset kapitali levitavast professionaalsest panusest, mistõttu ei teki foorumites vastajate vahelisest vestlusest suurt lisaväärtust.

Kui võtta arvesse kasinat vastuste arvu, professionaalse konsultantide vähesust ja rohket negatiivset tagasisidet, selgub, et Eesti lastele ja noortele mõeldud e-nõustamiskeskonnad ei täida efektiivselt oma lõppeesmärki. Professionaalide vastused puuduvad foorumitest ilmselt selle tõttu, et üksikud olemasolevad konsultandid ei jõua kõikidesse postitatud muredesse normaalse aja jooksul süveneda. Keskkondade nõustajate suure töökoormuse ja kirjade vastamise pikka intervalli üle kurtsid ka Männiste (2010) intervjuueeritud internetinõustajad. Ometi oleksid asjatundja arvamused ja soovitused murepostitajatele eakaaslaste omade kõrval hädavajalikud, kuna noortel endil jääb nõu andmisel tehnilise kompetentsi kõrval tihti vajaka sotsiaalsest pädevusest ja murede ratsionaalse lahendamise oskusest. Seega võib antud bakalaureusetööst järeldada sama, mis selgus ka minu seminaritööst (Oolo 2010): nõustamisportaalid on küll vajalikud selleks, et lapsed saaksid ennast avada ja mure ära kurta, kuid enamasti ei saa nad sealt adekvaatset soovitud abi ning jäävad oma murega lõpuks ikkagi üksi. Selline lõpptulemus võib omakorda tingida selle, et ka esialgu e-nõustamisfoorumi poole pöörduvad lapsed ja noored lakkavad lõpuks portaali kasutamast, mistõttu jääb ka „internetinõustajaid“ vähemaks ning nii hääbub kogu teenus, mistõttu kaob üks noorte jaoks olulisemaid konfidentsiaalselt nõu küsimise ja tabuteemadel info saamise kanaleid. On märkimist väärt, et näiteks Lahendus.net keskkonda saabus juba esimesel tegutsemisaastal üle 12 000 kirja (Nõustamisprojekt „Lahendus.net“ [2002]) muredega, millega lastel polnud

kuhugi mujale pöörduda. Suur abipalumiskordade arv annab tõestust taolise teenuse vajalikkusest Eestis.

Kokkuvõttes selgus eksperimendist ja fookusgruupiintervjuudest, et noortefoorumite (Lapsemure, Amor ja Kuut) probleemiks on vastuste vähesus ja sisutühjus, mida aitaksid parandada teadlikkuse tõstmine keskkondadest ja professionaalide lülitamine vestlustesse. Rohkem resursse ja energiat tuleks panustada nooremate foorumikasutajate suhete- ja intiimteemadel küsimustele vastamiseks, vastasel korral peavad lapsed praktilise abi asemel leppima vaid mure südameilt ära rääkimisega. Täiskasvanufoorumite (eriti Buduaar, Delfi naistekas) praktiline abistamisvõime on küll kõrgem, miinuseks on aga rohke negatiivne tagasiside.

4.1. Kriitika, meetodi sobivus ja edasised uuringud

Fookusgruupiintervjuud osutusid väga sobilikuks meetodiks, et pärast kontentanalüüsi läbiviimist jätkata antud temaatika uurimist, kuna meetod aitas keskenduda sihtgrupi hoiakutele ja käitumisele. Grupivestluse vorm pakkis intervjuueeritavatele ühtsustunnet ning andis julgust isiklikel teemadel rääkimiseks, võimaldades ka noorte seisukohti ja kogemusi kõrvutada. Eksperiment andis hea võimaluse kontrollida seminaritöö järelduste paikapidavust ning pakkus noorte kogemuste kõrval väärtuslikku lisamaterjali foorumite efektiivsuse hindamiseks. Nimetatud meetodid andsid vastuse kõikidele uurimisküsimustele.

MSN Messengeri vahendatud intervjuu puudujäägiks osutus asjaolu, et üks intervjuueeritud noor oli enne intervjuu lõppu sunnitud vestlusest lahkuma. Mõnel juhul tuli mõnda osalejat eraldi kõnetada ning paluda ka temal küsimusele vastata, et intervjuuga edasi minna. Vaatamata *online* intervjuu läbiviimise keerukusele osutus kanal väga tänuväärseks intervjuu läbiviimise kohaks, kuna tänu interneti vahendamisele oli samaaegselt võimalik vestlusesse lülitada erinevates paikades asuvad noored, kes avanesid vaatamata küsimuste isiklikule laadile kergesti. Ilmselt poleks valimisse kuulnud noored olnud nõus vestlusest osa võtma, kui see oleks toimunud näost näkku.

Tulevastes uuringutes on antud uurimistöö alusel võimalik intervjuu kava veelgi täiendada ja täpsustada. Näiteks võiks kavasse lülitada küsimusi selle kohta, mis on noortele üksteise abistamisel motiivideks ning kui usaldusväärseks peetakse foorumitest saadavat tagasisidet. Samuti võiks noortelt laiemas plaanis uurida, kui koduselt tunnevad nad ennast nõustamisprotsessi vahendavas ilma mitteverbaalsete vihjeteta ning arvuti teel toimivas tekstilises kommunikatsioonis.

Tulevastes eksperimentides tasuks katsetada lisaks inimsuhetele ka muud tüüpi, näiteks tervise temaatikaga seonduvate muredega, et välja selgitada, milliste murede puhul on abistamisvalmidus ning negatiivne tagasiside kõrgeimad. Samuti oleks huvitav katsetada, milline tagasiside laekub täiskasvanufoorumitest mõnele vanemale murepostitajale ning täiskasvanulikumale murele kui seda on 14- ja 17aastaste omad.

Palju uudseid põnevustpakkuvaid andmeid ja teadmisi lisaks antud valdkonda ka laialdased ankeetküsitlused eesti noorte seas, kuna sel viisil õnnestuks välja selgitada, kui suur on Eestis tegelik teadlikkus veebipõhise nõustamise võimalustest ja keskkondadest ning milline on reaalne e-nõustamisfoorumite külastajate arv. Lisaboonusena aitaks selline uuring saada ülevaate ka nendest lastest ja noortest, kes on häbelikud ise nõustamisprotsessis osalemise suhtes, kuid käivad lugemas teiste kasutajate muresid ja diskussiooni ilma ise aktiivselt foorumitesse märke maha jätmata.

Kokkuvõte

Ehkki laste käitumismustrid internetis on viimasel ajal muutunud oluliseks uurijate huviobjektiks, ei ole akadeemilised uuringud Eestis seni foorumipõhist nõustamist ja internetist muredele abi otsimise praktikaid kuigi palju käsitlenud. Antud bakalaureusetööle pakkus esmast empiirilist taustmaterjali minu seminaritöö (Oolo 2010), mis andis kvantitatiivse sisuanalüüsi abil esialgse pildi *online* foorumeid kasutavast sihtgrupist, keskkondade kasutamise praktikatest ja foorumite efektiivsusest.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli saada põhjalikum ülevaade selle kohta, millised on eesti noorte e-nõustamislehekülgede kasutamise praktikad ning põhjused, miks noored just internetipõhise teenuse poole pöörduvad. Samuti võtsin sihiks analüüsida veebipõhiste nõustamisfoorumite efektiivsust nõuannete jagamisel ning pakkuda välja ettepanekuid teenuse tõhusamaks muutmiseks. Nimetatud uurimisküsimuste lahendamiseks viisin läbi loomuliku efektiivsuseksperimenti, postitades tundud foorumitesse kaks tüüpilist noorte hingemure lahendamisel abi paluvat eksperiment-muret. Lisaks korraldasin kaks fookusgrupiintervjuud, millest esimeses osalesid viis 13–17aastast ning teises sama palju 18–22aastaseid teenuse kasutajaid.

Läbiviidud uuringu tulemustest selgus, et *online* foorumid mängivad eesti noorte murede lahendamisel üksipäini hakkama saamise ning kaaslaste poole pöördumise kõrval osalist rolli. Noored eelistavad abi saamiseks foorumitesse pöörduda ennekõike inimsuhete ja seksuaalmuredega seotud probleemide korral. Kuna antud valdkonnad on nooremas eas tabuteemadeks, mängivad e-nõustamisfoorumite juures noorte jaoks võtmerolli anonüümsus ja konfidentsiaalsus. Teenuse lihtsus ja mugavus on olulised aga ilu, tervise, toitumise ja spordi temaatika üle arutlemisel.

Vaatamata sellele, et (eriti alaealiste) noorte teadlikkus e-nõustamiskeskondadest piirdub võrdlemisi kitsa foorumite ringiga, selgus üllatuslikult, et foorumite külastamissagedus on märkimisväärselt kõrge. Kuigi omaalgatuslikult riputatakse muresid üles vaid paar korda aastas või kord mõne kuu jooksul, selgus seni fikseerimata leiuna, et passiivsete tarbijatena külastavad noored foorumeid regulaarselt kuni viis korda nädalas. See muudab teenuse kasutamise oodatust populaarsemaks praktikaks, ent vastandab eesti noored

internetipõlvkonna stereotüübile, millele on iseloomulik aina kasvav internetisisu loomise aktiivsus.

Ekspertide ja fookusgruupiintervjuudest järeldus, et Eesti foorumid töötavad väga erineva efektiivsusega. Kahetsusväärset ilmselt ilmnes, et spetsiaalselt noortele suunatud veebipõhise nõustamise näol on Eestis tegu alles oma niši leidva praktikaga. Kui võtta arvesse noortefoorumitest saadavat kasinat vastuste arvu, tagasiside sisutühjust ja professionaalse konsultantide vähesust, selgub, et Eesti lastele ja noortele mõeldud e-nõustamiskeskonnad ei täida efektiivselt oma lõppeesmärki. Nõustamisportaalid on küll vajalikud selleks, et lapsed saaksid ennast avada ja mure ära kurta, kuid enamasti ei saa nad sealt adekvaatset soovitud abi või peavad leppima vaid lohutuse saamisega, kuid jäävad oma mure lahendamisel lõpuks ikkagi üksi. Eesti noortefoorumites jääb vajaka just vastajate vahel tekkivast ratsionaalsest diskussioonist ning sotsiaalselt pädevate professionaalide panusest, mistõttu ei teki foorumites vastajate vahelisest vestlusest suurt lisaväärtust.

Ometi ei saa läbikukkunuks pidada kogu Eesti foorumikultuuri, sest vaatamata rohkele negatiivsele tagasisidele on täiskasvanutele mõeldud foorumitest võimalik saada arvukat ja praktilist tagasisidet, millega abipalujad sagedasti rahule jäävad. Kesine efektiivsus on seega omane just lastele ja noortele suunatud teenusele, mis vajaks noorte arvates ulatuslikku reklaami ja teavitustööd. Nõustamisfoorumitesse peaksid noorte sõnul senisest suurema panuse andma moderaatorid ja professionaalsed nõustajad, kes garanteeriksid, et ükski laps ei jää oma murega omapäi, annaksid adekvaatset nõu ning panustaksid vastajate vahel diskussioonimomendi tekkimisse.

Summary

The Internet has become an integral part of young people's lives. It is 'their' medium, they are the pioneers in the cyber-space, developing online competencies and literacies, gaining confidence and expertise as a result (Livingstone 2004). They do not hesitate to look for information concerning their intimate problems on the Internet because it is an accessible and anonymous method of seeking help. However, there is very little knowledge of the popularity and efficiency of online counselling forums among Estonian youth.

The aim of this Bachelor's thesis "**The effectivity and usage practices of online advice-seeking forums among Estonian youngsters**" is to study youngsters' motivations in accessing the Internet for seeking advice and to learn about their usage practices of online counselling. In addition, the present thesis analyses the efficiency of Estonian help-seeking environments and makes suggestions on developing them.

Data for the present study were obtained through two focus group interviews with young people who have used counselling forums. Also two efficiency experiments were carried out in order to analyse whether it is possible for adolescents to get adequate help from Estonian online forums.

The results of this study showed that online sources play a partial role in youngsters' information and advice seeking. However, online forums have been welcomed as providing information on taboo subjects concerning relationships and sexuality. Therefore anonymity plays the key role in accessing those forums.

Surprisingly, the usage rate of online advice-seeking environments among the interviewees turned out to be very high. Although they, contrary to the typical net generation stereotype, seldom post their own questions, the participants surf the forums to obtain information from previously posted questions and answers up to five times a week. Therefore, the online forums prove to be far more popular with and vital to Estonian youngsters than previously thought.

Although adult forums may provide helpful feedback, it occurs that teen forums in Estonia are still relatively incapable of assuring youngsters the help they are looking for. Considering the shortage and superficiality of answers and lack of socially competent counsellors, the service is unable to complete its purpose effectively. Counselling forums are vital for opening oneself and obtaining, if lucky, consolation or moral support but when it comes to solving their problem they mostly feel left alone.

Estonian youngsters' advice-seeking forums are lacking publicity, moderators and the contribution of professional consultants who would ensure that everyone gets adequate help.

Kasutatud kirjandus

- An European Research Project: The Appropriation of New Media by Youth.* (2006). European Commission, Information Society and Media.
- Bambling, M., R. King, W. Reid & K. Wegner. (2008). Online counselling: The experience of counsellors providing synchronous single-session counselling to young people. *Counselling and Psychotherapy Research*, 8(2): 110-116.
- Barak, A. (2004). Internet counseling. *Encyclopedia of Applied Psychology*, 2(2004): 369-378.
- Baym, N. K. (2002). Interpersonal Life Online. *Handbook of New Media: Social Shaping and Consequences of ICTs*. Lievrouw, L. A. & Livingstone, S. (toim.). London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications, 62-76.
- Beattie, D., S. Cunningham, R. Jones & O. Zelenko. (2006) "I use online so the counsellors can't hear me crying": Creating design solutions for online counselling. *Media International Australia Incorporating Culture and Policy*, (118): 43-52.
- Buckingham, D. (2003). *Media education: literacy, learning and contemporary culture*. Cambridge: Polity Press.
- Buckingham, D. (2006). Children and New Media. *Handbook of New Media. Social Shaping and Consequences of ICTs. Updated Student Edition*. Lievrouw, L.A. & Livingstone, S. (toim.). London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications, 75-91.
- Carlsson, U. (2006a). Media Governance. Carlsson, U. (toim.). *Regulation, Aareness, Empowerment: Young People and Harmful Media Content in the Digital Age*. Roots: The International Clearinghouse on Children, Youth and Media, 11-19.
- Carlsson, U. (2006b). What is Media and Information Literacy?. Carlsson, U. (toim.). *Regulation, Aareness, Empowerment: Young People and Harmful Media Content in the Digital Age*. Roots: The International Clearinghouse on Children, Youth and Media, 157-161.
- Cooper, R. (2009). Online Interviewing: It's No tas Simple as Point and Click. *The Weekly Qualitative Report*, 2(43): 250-253.
- Galegher, J., Sproull, L., & Kiesler, S. (1998). Legimacy, authority and community in electronic support groups. *Written communication*, 15(4), 493-530.
- Hasebrink, U., S. Livingstone & L. Haddon. (2008). *Comparing children's online opportunities and risks across Europe: cross-national comparisons for EU Kids Online*. London: EU Kids Online.
- Kalmus, V. (2008). Riskialtid tiigrikutsud: eesti lapsed kui (uee) meedia kasutajad. Ots, L. (toim.). *Uued ajad – uued lapsed*. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 35-62.

- Kalmus, V., M. Keller & P. Pruulmann-Vengerfeldt. (2009a). Lapsed ja noored tarbimis- ja infoühiskonnas. *Eesti inimarengu aruanne 2008*. Eesti: AS Printon Trükikoda, 115-122.
- Kalmus, V., P. Pruulmann-Vengerfeldt, P. Runnel & A. Siibak. (2009b). Mapping the terrain of “Generation C”: Places and practices of online content creation among Estonian teenagers. *Journal of Computer-Mediated Communication*, Special Issue on *Young People, Mediated Discourse and Communication Technologies*, 14(4).
- Kalmus, V., P. Runnel & A. Siibak. (2009c). Opportunities and benefits online. Livingstone, S. & Haddon, L. (toim.). *Kids Online. Opportunities and risks for children*. Great Britain: The Policy Press, 71-82
- Kellner, D. (2002). New Media and New Literacies: reconstructing education for the New Millennium. *Handbook of New Media: Social Shaping and Consequences of ICTs*. Lievrouw, L. A. & Livingstone, S. (toim.). London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications, 90-104.
- King, R., M. Bambling, C. Lloyd, R. Gomurra, S. Smith, W. Reid & K. Wegner (2006). Online counselling: The motives and experiences of young people who choose the Internet instead of face to face or telephone counselling. *Counselling and Psychotherapy Research*, 6(3): 169-174.
- Kraus, R., J. Zack & G. Stricker. (2004). *Online counseling: A handbook for Mental Health Professionals*. United States: Academic Press.
- Kress, G. (2003). *Literacy in the New Media Age*. London: Routledge.
- Leibert, T., J. Archer Jr, J. Munson & G. York. (2006). An Exploratory Study of Client Perceptions of Internet Counseling and the Therapeutic Alliance. *Journal of Mental Health Counseling*, 28(1): 69–83.
- Lievrouw, L. A. & S. Livingstone. (2002). Introduction. *Handbook of New Media. Social Shaping and Consequences of ICTs*. Lievrouw, L.A. & Livingstone, S. (toim.). London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications, 1-15.
- Lievrouw, L. A. & S. Livingstone. (2006). Introduction to the Updated Student Edition. *Handbook of New Media. Social Shaping and Consequences of ICTs. Updated Student Edition*. Lievrouw, L.A. & Livingstone, S. (toim.). London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications, 1-14.
- Livingstone, S. & L. Haddon. (2009). Introduction. Livingstone, S. & Haddon, L. (toim.). *Kids Online. Opportunities and risks for children*. Great Britain: The Policy Press, 1-15.
- Livingstone, S. (2002). *Young people and new media: Childhood and the changing media environment*. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications.
- Livingstone, S. (2004). Interactivity and participation on the internet: Young people’s response to the online invitation to engage in the civic sphere. Dahlgren, P. (toim.). *Young Citizens and New Media: Strategies for learning democratic engagement*. London: London School of Economics and Political Science.

Livingstone, S., M. Bober & E. J. Helsper. (2004). Active participation or just more information? Young people's take up of opportunities to act and interact on the internet. *Information, Communication and Society*, 8(3), 287-314.

McMillan, S. J. & M. Morrison. (2006). Coming of age with the internet: A qualitative exploration of how the internet has become an integral part of young people's lives. *New Media Society* 8(1): 73-95.

McQuillan, H. & d'Haenens, L. (2009). Young people online: gender and age influences. Livingstone, S. & Haddon, L. (toim.). *Kids Online. Opportunities and risks for children*. Great Britain: The Policy Press, 95-106.

Männiste, M. (2010). *Psühholoogilise online-nõustamise praktikad Lahendus.net näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, sotsiaal- ja haridusteaduskond.

Narusk, E. (2009). *Lahendus.net'is esitatavate probleemide ealisest eripäras*. Bakalaureusetöö. Akadeemia Nord, psühholoogia- ja kommunikatsiooniteaduskond.

Nolin, M. J. & K. K. Petersen. (1992). *Gender differences in parent-child communication about sexuality: An exploratory study*. *Journal of Adolescent Research*, 7(1): 59-79.

O'Connor, H. & C. Madge. (2003). "Focus groups in cyberspace": using the Internet for qualitative research. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 6(2): 133-143.

Oolo, E. (2010). *Eesti noorte inimsuhetega seotud probleemid veebipõhiste nõustamiselehekülgede näitel*. Seminaritöö. Tartu Ülikool. Sotsiaal- ja haridusteaduskond

Palfrey, J. & U. Gasser. (2008). *Born Digital: Understanding the first generation of digital natives*. New York: Basic Books.

Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*, 9(5): 1-6.

Reia-Baptista, V. (2006). New Environments of Media Exposure. Carlsson, U. (toim.). *Regulation, Aareness, Empowerment: Young People and Harmful Media Content in the Digital Age*. Rootsi: The International Clearinghouse on Children, Youth and Media, 123-134.

Rice, R. E. & C. Haythornthwaite. (2006). Perspectives and Internet Use: Access, Involvement and Interaction. *Handbook of New Media. Social Shaping and Consequences of ICTs. Updated Student Edition*. Lievrouw, L.A. & Livingstone, S. (toim.). London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications, 92-113.

Selwyn, N. & E. Powell. (2006). Exploring working-class young people's (non)use of the internet for sexual health information and advice. York, UK.

Slater, D. (2002). Social Relationships and Identity Online and Offline. *Handbook of New Media: Social Shaping and Consequences of ICTs*. Lievrouw, L. A. & Livingstone, S. (toim.). London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications, 533-546.

Smetana, J. G., N. Campione-Barr & A. Metzger. (2006). Adolescent Development in Interpersonal and Societal Contexts. *Annu. Rev. Psychol.* 57:255-284.

Staksrud, E., S. Livingstone & L. Haddon. (2007). *EU Kids Online: What Do We Know About Children's Use of Online Technologies?*. London: The London School of Economics and Political Science.

Suzuki, L. K. & J. P. Calzo. (2004). The search for peer advice in cyberspace: An examination of online teen bulletin boards about health and sexuality. *Applied Developmental Psychology*, 25(2004): 685–698.

Tapscott, D. (1998). *Growing up digital: the rise of the net generation*. New York: McGraw-Hill.

Tapscott, D. (2009). *Grown up digital: how the net generation is changing your world*. New York: McGraw-Hill Books

Wasko, M. M. & S. Faraj. (2000). „It is what one does“: why people participate and help others in electronic communities of practice. *Journal of Strategic Information Systems*, 9(2000): 155-173.

Valk, A. & A. Realo. (2004). *Eesti ja eestlased teiste rahvuste peeglis*. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus.

Veldre, A. (2002). *Anonüümsus abistamissuhetes: Internetipõhise nõuandmise spetsiifika projekti „X“ põhjal*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, psühholoogia osakond.

Veldre, A. (2006). *Atributing responsibility and control through discursive practices in email counselling*. Magistritöö. Tartu Ülikool, psühholoogia osakond.

Vengerfeldt, P. & P. Runnel. (2004). Uus meedia Eestis. Vihalemm, P. (toim.). *Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965-2004*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 233-241.

Vihalemm, P. (2006). *Media Use in Estonia. Trends and Patterns*. *Nordicom Review*, 27(2006), 17-29.

Vihalemm, T. (2001). *Teadustöö alused ja seminaritöö*. Tartu: TÜ ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.

Amor.ee: Internetinõustamine. (2005). URL (kasutatud detsember 2009)
<http://www.amor.ee/17582>

Clarke, P. (2000). *The Internet as a medium for qualitative research*. URL (kasutatud aprill 2010)
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.99.9356&rep=rep1&type=pdf>

Fontes, T. O. & M. O'Mahony. (2008). *In-depth interviewing by Instant Messaging*. URL (kasutatud aprill 2010)
<http://sru.soc.surrey.ac.uk/SRU53.pdf>

Grohol, J. M. (1999). *Best Practices in eTherapy. Definition & Scope of e-therapy*. URL (kasutatud detsember 2009)
<http://psychcentral.com/best/best3.htm>

Grohol, J. M. (2001). *Best Practices in eTherapy. Clarifying the Definition of e-therapy*. URL (kasutatud detsember 2009)
<http://psychcentral.com/best/best5.htm>

Interneti kasutamise sagedus 2001-2008. [2008]. URL (kasutatud detsember 2009)
http://www.riso.ee/et/files/eSeire_2008_I_Interneti_kasutamine%20koha%20j%C3%A4rj_r5.pdf

Lahendus.net: Mida pakume. URL (kasutatud detsember 2009)
http://lahendus.net/?a=artiklid&art=Mida_pakume2&style=2

Livingstone, S. [2005]. *UK Children Go Online. End of Award Report*, URL (kasutatud detsember 2009)
<http://www.lse.ac.uk/collections/children-go-online/>

Nielsen, J. (2006). *Participation Inequality: Encouraging More Users to Contribute*. URL (kasutatud mai 2010)
http://www.useit.com/alertbox/participation_inequality.html

Noorsootöö seadus. (17.02.1999). RT I 1999, 27, 392; viimati muudetud 26.11.2009. URL (kasutatud jaanuar 2010)
<http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13249791>

Noorte nõustamiskeskuste-ja teenuste fookusgruppintervjuud. Aruanne. Saar Poll OÜ. (2007). URL (kasutatud detsember 2009)
www.taninfo.ee/public/Noorte_n_ustamiskeskused_uuring.doc

Ollivry, J-P., A. Metsoja, E. Lauk, V. Kalmus, M. Keller, P. Runnel & K. Ugur. (2006). *Ülevaade Eesti koolinoorte meediakasutusest. Mediapro Eesti*. URL (kasutatud märts 2010)
http://www.entk.ee/Microsoft%20Word%20-%20CDle%20_2_.pdf

Voida, A., E. D. Mynatt, T. Erickson & W. A. Kellogg. (2004). *Interviewing over instant messaging*. URL (kasutatud aprill 2010)
http://www.pliant.org/personal/Tom_Erickson/Voida_CHI01_InterviewOvrIM.pdf

Lisa 1: Mure 1

Sõbranna vs kutt?

Tere!

Olen 17a tüdruk, varsti saan 18. Mind vaevab suur mure ja ma ei tea, mida teha... Mu sõbranna käis aasta aega ühe kutiga aga sõbranna jättis kuni maha hiljuti. Samas nad saavad ikka iga päev kokku ja kutt sõidutab teda jne, kuigi sõbranna ei armasta teda. Sõbranna kasutab teda ära niikaua kui tal kedagi uut pole silmapiiril, vahepeal ta muidugi seab teistega ka. Kutt loodab, et äkki tüdruk mõtleb ümber vms, päris kahju on kuttist et sõbranna teda lollitab :S

Siis aastavahetusel juhtus üks asi. Mind kutsuti ühele suurele läbule kellegi poole majja, sinna tuli umbes 20 inimest või nii. Pooled neist olid minu jaoks võõrad. Muidu sõbranna suhtleb selle seltskonnaga, aga kuna ta on selle inimesega tülis kelle pool läbu peeti siis sõbrannat ennast ei kutsutud, aga tema see (üks)kutt oli ka seal.

Õhtu jooksul hakkasime loomulikult selle kutiga juttu rääkima, et miks ta üldse sõbrannal sabas jookseb niiviisi, et ta leiaks endale sellise tüdruku kes teda ise ka tahaks jne. Me istusime vist päris palju kahekesi eemal ja ta tõi mulle uusi jooke kui mul otsa said jne :) Kui südaöö hakkas tulema, siis osa rahvast läks korraks linnapeale tsillima aga kutt ütles mulle, et ta solvub kui ma ka lähen ja me jääme (mitte kahekesi) sinna majja. Siis hakkas mulle vaikselt tunduma, et ta nagu lööb mulle külge, alati istus hästi lähedal ja tahtis kätt ümber panna või käest kinni hoida vms. Mina ei teinud välja ja kui ta hakkas nagu väga lähedale tulema, siis tundsin ennast ebamugavalt ja istusin mujale vms. Aga ta tuli koguaeg järgi, küsis miks ma eemale lähen jne. Mul oli hästi paha tunne, et ta ju ikkagi nagu mingis mõttes sõbranna mees veel ja paljud sõbranna tuttavad ju ka olid seal ja nägid pealt :S Ma ei tahtnud kaasa minna sellega, aga tema ikka ei jätnud järgi, ütles salaja kõrva sisse et ma olen ilus, et ta on tegelt alati mind fännanud aga lihtsalt täna löi välja. Eks alko tegi ka oma töö ja õhtu lõppes ikka sellega, et me suudlesime mitu korda kuskil nurga taga kus keegi ei näinud :((Ma ütlesin talle koguaeg et see on vale, ma ei saa sõbrannale nii teha, aga ta ütles et tal on ükskõik sõbrannast. Ta lubas et ei räägi sõbrannale mis toimus.

Sõbranna muidugi kuulis teistelt läbül olijatelt, et me olime väga tihedalt suhtlenud seal peol ja flirtinud ja piltidelt nägi ka et me istusime kõrvuti jne (aga et me suudlesime seda ta ei teadnud seda ei näinud vist keegi). Pärast ta oli täiega pahane mu peale, aga ma rahustasin, et inimesed mõtlevad üle jne.

Aga mure on selles, et see kutt ikka suhtleb minuga msnis iga päev hullult ja saadab sõnumeid, vahel nt öösel kui ta peolt tuleb siis tahab kokku saada jne. Samal ajal tal on ikka sõbrannaga ka teema. Ma olen täiesti nagu kahe tule vahel ja ei tea mida teha ja kuidas käituda selle poisiga??? Ta meeldib mulle, aga sõbrannat ka reeta ei taha sest siis me oleks jube suures tülis ja mitte ainult temaga, vaid teiste sõbrannadega ka, kes tema poolt oleksid. Sõbrannale ma lugu ära rääkida ka ei saa ta ei annaks seda kunagi andeks, ta on pika vihaga. Ta ei tohi teada et me isegi msnis suhtleme. Kes on samas olukorras olnud ja oskab nõu anda, kas suhelda poisiga edasi ja vaadata kuhu asi areneb (minul on ju ka õigus õnnelikuks saada ja sellel kutil ka) või sõpruse pärast lõpetada kogu suhtlemine kutiga? Ta on mulle päris meeldima hakanud...

Lisa 2: Mure 2

Vanemad ajavad hulluuuks!!!

Olen 14a kutt. Minu proble on see, et ema ja isa nuhivad ja otsustavad minu eest asju koguaeg, ma vaidlen nendega enamvähem 24/7.

Ema käib näiteks koguaeg mu tuba koristamas, kuigi olen talle sadatuhat korda öelnud, et ta ei näpiks mu asju. Olen täiega kindel, et ta käib seal koristamas ainult ettekäändena, et sorida mu asjades, et kas ta leiab sealt suitsu, alkot või tsekke, et näha kus ma käin ja mida ostan. Kui ma midagi vastu ütlen, siis keelab ta mul õhtul välja minna või paneb mingeid totakaid arvutikeelde, sest „niikaua kui elan nende majas, kehtivad nende reeglid“.

Üxpäev käis ta minu toas ja viis minema cd plaadid mis mul lauapeal olid. Kui ma läksin vanematelt küsima siis isa ütles, et neile ei meeldi, et ma sellist muusikat kuulan õhtuti ja nad lihtsalt võtsid ära need plaadid. Kui ütlesin, et need on hoopis sõbra omad ja pean need talle tagasi viima, siis peeti mulle pikk loeng, et see sõber on paras pätt ja keelati mul temaga suhtlemine üldse ära, sest kindlasti tema meelitab mind suitsetama ja jooma jne. Mis õigusega vanemad ütlevad mulle, kellega võin suhelda??!! Ma pole kunagi koju tulnud suitsu või alko lõhnaga et neil oleks põhjust mind milleski sellises kahtlustada. Õhtuti ei taha nad mind välja ka lasta, leiavad ettekäändeid, miks ma minna ei tohi. Kui saan minna, siis ka pean 11 kodus olema, sõpradel pole selliseid piiranguid ja nad naeravad selle üle kui kiviajast vanemad mul on.

Miks vanemad kohtlevad mind nagu tite ega usalda mind? Võiks aru saada, et ma juba 14!! Hinded on mul korras. Andke nõu, tahaks vanematega normilt läbi saada ikka. Kuidas selgitada neile, et ma tahan ise oma asjade üle otsustada, et väärixin natuke usaldust ja privaatsust? Mida ma neile ütlesin? Tahaks juba 18 olla ja kodust ära kolida.....

Lisa 3: Fookusgrupiintervjuu kava

Sissejuhatus

1. Rääkige palun, millised on peamised probleemide valdkonnad, mis tänapäeva noortel võivad ette tulla?
 - a. Millised on kuni 18-aastaste noorte tüüpprobleemid?
 - b. Milliste muredega seisavad silmitsi vanemad, kuni 26-aastased noored?
2. Kuidas noored tavaliselt selliseid probleeme lahendavad? Kuhu nad abi saamiseks pöörduvad?
3. Mis te arvate, kuiõrd alati on noored oma muredega professionaalse nõustaja poole pöörduma?
 - a. Miks nii?
 - b. Millist laadi murega võidakse psühholoogilt siiski abi otsida?

Isiklikud arvamused ja kogemused

4. Jutustage palun, mida teete teie, kui teil on mingit laadi isiklik mure?
5. Kuiõrd kaaluksite nõustamiskeskust või professionaalse konsultandi käest abi otsimist?
6. Kas kellelgi teist endist on psühholoogi jutul käimise kogemus?
 - a. Kas te meenutaksite seda kogemust?
7. Kas on teemasid ja murevaldkondi, mille kohta julgeksite nõu küsida vaid anonüümselt ja internetist? Millised need on?

E-nõustamisfoorumite kasutamise kogemused

8. Milliseid noortele mõeldud üksteise nõustamisega tegelevad veebifoorumeid te teate?
9. Kui suureks hindate üldiselt noorte teadlikkust selliste keskkondade olemasolu kohta?

Kui palju teate oma tuttavaid/sõpru, kes on sellistest foorumitest abi otsinud?

 - a. Milliseid neist külastate te ise?
 - b. Kui regulaarselt?
10. Kui te nendes foorumites käite, mis rollis te nõustamisprotsessis osalete (kas pigem muretõstataja või nõuandja rollis)?
11. Kuiõrd surfate te foorumites ringi passiivsete tarbijatena, otsides infot teiste küsimustest ja vastustest?

12. Teil kõigil on ka endal foorumitest abi küsimise kogemus. Rääkige palun oma kogemusest lähemalt.

- a. Millisest foorumist olete abi palunud?
- b. Kuna see aset leidis?
- c. Mis teemal te teistelt foorumlastelt nõuandeid otsisite?
- d. Milliseid isiklikke andmeid te muresituatsiooni kirjeldades enda kohta avaldasite (sugu, vanus, elukoht vms)?
- e. Kui sage foorumist nõu küsija te olete?

13. Miks te otsustasite oma murele just internetist abi otsida?

- a. Mis aspektid olid/on teie silmis internetinõustamise peamiseks eelisteks?

Interneti teel nõustamise efektiivsusest

14. Kui palju vastuseid te oma muredele foorumitest tavaliselt saanud olete?

15. Kuidas iseloomustaksite foorumist saadud vastuseid?

- a. Kas vastused on pigem moraalset tuge pakkuvad?
- b. Kui loogilised ja rakendatavad need on?

16. Kuivõrd olete kokku puutunud ebaviisakate vastajate ja negatiivsete vastustega?

17. Kes on teie poolt püstitatud muredele peamiselt reageerinud?

- a. Kas nende hulgas on olnud foorumite endi nõustajaid/konsultante/administraatoreid?

18. Mõeldes tagasi oma muredele ja foorumist saadud vastustele, kuivõrd saite foorumites väljapakutud lahendusettepanekutest reaalselt abi?

19. Kas pöörduksite ka tulevikus nõuannete või info saamiseks üksteise nõustamise foorumitesse?

- a. Kas soovitaksite seda sõpradele?

20. Kui tõhus on teie arvates selline tavaliste inimeste üksteisega kogemuste ja teadmiste jagamine internetifoorumite ridadel? Kas noored saavad sealt otsitavat abi?

21. Kui vajalik on selline teenus teie arvates eesti noorte jaoks?

Soovitused

22. Oskate te välja pakkuda soovitusi selliste foorumite efektiivsuse parandamiseks?

- a. Mida peaks tegema, et muredele saadav tagasiside oleks tõhusam?
- b. Kuidas teavitada noori neist keskkondadest?
- c. Kuidas muuta neid keskkondi noorte jaoks atraktiivsemaks?

Lisa 4: Fookusgrupiintervjuu transkriptsioon (13–17a)

Saatja	Sõnum
Egle	Tere siis kõigile!
Veronika, 17	teree
Liisbet, 15	hey
Kaisa, 14	tere jap :)
Mati, 15	tere
Egle	Õelge alustuseks kõik palun oma vanus
Liisbet, 15	15
Veronika, 17	17
Mati, 15	15
Kaisa, 14	14
Kristel, 16	16
Egle	Alustaksime siis sellega, et rääkige palun, millised on peamised probleemide valdkonnad, mis tänapäeva noortel võivad ette tulla?
Liisbet, 15	suhtedraamad
Mati, 15	kindlasti kiusamine ja suhted
Veronika, 17	Mina arvan et rasedus ja selle vältimine ja siis suhted, nii oma vanemate kui ka sõprade ja kallimatega
Liisbet, 15	mured vanemate, sõprade, omavanustega nt
Kristel, 16	ma arvan sama mis Liisbet
Liisbet, 15	nt õppimine
Liisbet, 15	ja oma elu alustamine, et lähed vanemate kodust minema jne
Mati, 15	minu arvates on samuti õppimine ja mida edasi teha tulevases elus
Egle	Aga millised neist on kuni 18-aastaste noorte tüüpiprobleemid? Ja milliste muredega seisavad silmitsi peamiselt vanemad, kuni 26-aastased noored?
Egle	Et kas siin on üldse mingit erinevust teie arvates?
Veronika, 17	vb vanemate vähene tähelepanu ja tänu sellele lapsed hakkavadki ringi hulkuma jms., aga kuni 26- aastase noored- neil on ilmselt suuremateks probleemideks korraliku hariduse ja normaalse palgaga töökoha saamine.
Kaisa, 14	Noorematel kindlasti õppimine, et üleüldse põhikool ja sealt edasi ka gümnaasium ära lõpetada. Noorte jaoks on tegelikult hästi olulised ka sõpradega läbi saamine, seltskonda sulandumine jms. Ja kindlasti ka see, et mida just tulevikus edasi teha.
Kaisa, 14	Vanemad kindlasti mõtlevad rohkem tuleviku peale, just pere loomisele ja sellele, et mida nad oma eluga edasi teha tahavad, et kuhu nad jõuda tahavad.
Liisbet, 15	sõbrad mõjutavad tuleviku ka päris suurel määral, ültse keskkond kus sa elad
Veronika, 17	no vb nooremad ei oska veel nii täpselt elult midagi tahta, ja kipuvad tegema tormakalt ja läbimõtlematult otsuseid
Egle	Aga mis te arvate, kuidas noored tavaliselt selliseid probleeme lahendavad? Kuhu nad abi saamiseks pöörduvad?
Liisbet, 15	oma usaldusväärsemate sõprade poole
Kristel, 16	või siis vanemate poole
Liisbet, 15	ja vanematepoole seda keda rohkem usaldatakse
Kaisa, 14	Jah, sõbrad. + internet, foorumid, kus on võimalus küsida abi anonüümselt.
Mati, 15	sõprade, mul on ka õnneks üks vägagi usaldusväärne täiskasvanu kellelt küsin tihti nõu, aga minu esimene valiku varjant ei oleks vanemad. Mõnikord on ka foorumitest abi
Kristel, 16	mõni isegi pöördub psühholoogi poole
Kaisa, 14	Vanematelt ei julge paljud sellisel puhul abi küsida, kartes nende reaktsiooni või siis lihtsalt ei tunta nii suurt usaldust, et kõiki probleeme läbi arutada.
Veronika, 17	palju oleneb see kindlasti noorest, mõni kellel on head sõbrad pöördub nende poole või vanemate poole, aga kindlasti arutletakse ka foorumites sellistel teemadel mida vb kõigiga rääkida ei taha, sest foorumis on ju võimalus anonüümseks jääda ja samas oma probleeme arutada
Egle	Siin juba mainiti ka psühholoogi. Mis te arvate, kuivõrd alati on noored oma muredega professionaalse nõustaja poole pöörduma?
Liisbet, 15	eriti mitte
Kristel, 16	kuigi kardetakse, et tehakse sellega enda mark täis
Veronika, 17	ilmselgelt mitte eriti alati
Egle	Aga miks nii? Mida kardetakse?
Liisbet, 15	arvatakse, et nad on hullud, et abi tahavad

Saatja	Sõnum
Mati, 15	just
Kaisa, 14	See oleneb tegelikult perekonnast, kust noor pärit on. Näiteks mina tean mitmeid noori, kes on julgenud oma muredega psühholoogi juurde pöörduda.
Kristel, 16	seda, et teevad oma margi täis
Veronika, 17	kuid kui probleemid juba ülepea kuhjuvad siis kindlasti otsitakse ka professionaalset abi
Liisbet, 15	selleks peaks siiski hea psühholoog olema kes noort kuulaks ja talle nõu annaks, keegi usaldusväärne
Veronika, 17	vb kardetakse lihtsalt oma probleemist kellelgi võõrale rääkida, kuigi teinekord võib see võõras just kõige paremini aidata.
Kaisa, 14	See olenebki noore enda maailmavaatest, kuidas on teda kasvatatud - kas oma muresid jagama või kõike endasse koguma.
Mati, 15	sama siin, et ma ei usalda eriti võõrast inimest et talle oma probleemidest rääkida
Egle	Kuid millist laadi murega võidakse psühholoogilt siiski abi otsida?
Mati, 15	koolivägivald..
Liisbet, 15	depressiooni nt
Kristel, 16	Koduvägivald, kodused probleemid
Kaisa, 14	Paljudele mõjub ka vanemate lahusus rängalt, ma tean paari noort, kes on selle peale psühholoogi abi otsinud.
Liisbet, 15	seksuaalne ja füüsiline ära kasutamine
Kaisa, 14	Kuid seksuaalse ära kasutamise puhul ei julge enamuse sellest üldse rääkida, kardetakse, et ollakse ise midagi valesti teinud, et neid peetakse nüüd halvemaks.
Veronika, 17	kindlasti probleemidega mis on seotud kooliga, näiteks pinged mis kogunevad kui palju peab õppima ja ühel hetkel lihtsalt ei sa kõigega hakkama
Egle	Kas ma saan õigesti aru, et teie meelest on need murevaldkonnad siis nii karmid, et adekvaatse abi saamiseks lihtsalt tuleb julgus kokku võtta ja profilt abi otsida?
Kristel, 16	jeap
Liisbet, 15	mhm
Mati, 15	jah
Liisbet, 15	nt depressiooni on raske ravida ilma kellegi teadja käe all
Kaisa, 14	Oleneb kui kaua probleem kestnud on. Mina üritaks algul ise kuidagi hakkama saada, kuid kui lahendust kuskilt ei paistaks ja mured täiesti ära kurnaksid mu, siis küsiks küll kellegi käest abi.
Veronika, 17	ei kindlasti võib ka väiksemate muredega profi poole pöörduda, näiteks kui suhtes on pinged ja probleemid ning tahetakse nn kaine mõtlemisega inimese vastust või arvamust
Veronika, 17	aga enamasti pöörduetakse professionaali poole ikkagi siis kui probleemi juba ise lahendada ei anna
Liisbet, 15	aga saab ka kuidagi nendeta ka hakkama, mul oli kunagi deprekas, sain ühele oma sõbrannale muredest rääkida kuna tal oli samasugune olukord
Egle	Aga lähmegi nüüd teemaga natuke isiklikumaks :) Jutustage palun, mida teete teie, kui teil on mingit laadi isiklik mure?
Liisbet, 15	räägin tavaliselt sõbrannale keda ma enim mainisin, kuna meil on samamaailma vaade asjadest
Kristel, 16	hakkan foorumitest abi küsima
Mati, 15	alguses üritan sõpradega rääkida, kui sealt ei ole abi loota siis sorin foorumites, vahest räägin vanematega.
Veronika, 17	Oleneb kindlasti mures, aga kuna olen suht kinnine inimene ja ei taha kellelgi eriti oma muredest rääkida, siis pean päevikut, kui mul on mingi mure siis lihtsalt kirjutan selle endast välja, enamasti see aitab ka, kuid kui ikka tõesti ei aita siis räägin esmalt oma vanemate või kallimaga:)
Egle	Mati, aga mille järgi sa valid, kuna sa vanematega räägid?
Liisbet, 15	ma saan ka päris hästi emaga läbi aga kõigest ma talle ka ei julge rääkida
Kaisa, 14	Paar aastat tagasi kogusin ma kõik endasse, mis lõpuks muutus tohutult kurnavaks, aga ma lihtsalt ei julgenud kellegagi oma muresid arutada, ma ei julgenud ennast teistele avada. Nüüd on mul aga väga vedanud - mul on suhe poisiga, kes mind mõistab ja alati aidata püüab. + paar sõbrannat, kellega asju läbi arutada saab, kes mind samuti ära kuulavad ja mõista püüavad.
Egle	Liisbet, millest sa nt ei julgeks emale rääkida?
Liisbet, 15	ma pean ka päevikut
Mati, 15	siis kui pole kuskilt eriti abi loota.
Liisbet, 15	asjadest, mis tekkitaks neile suurt peavalu ja üldse kõigest halvast, neil on omal nii palju muresid, et ei taha neid veelgi rohkem koormata
Veronika, 17	aga olen päris tihti ka foorumitest nõu küsinud, kuna seal on võimalik anonüümseks jääda;) muidugi võib selt saada ka halvustavaid vastuseid, kuid neile ma tähelepanu ei pööra:)
Egle	Nii et põhiliselt räägite esmajoones lähedastega ja näost näkku...
Mati, 15	jah
Kristel, 16	noo kuidas kunagi

Saatja	Sõnum
Veronika, 17	esmajoones proovin ma seda probleemi ise kuidagi lahendada ja kui ma sellega hakkama ei saa siis räägin kellegagi
Liisbet, 15	mina ei saa eriti oma parima sõbrannaga näost näkku kohtuda, vahel ei näe ma teda isegi msnis mitu kuud
Kaisa, 14	Olenevalt jällegi murest, tahaks ennemini muidugi rääkida sellega, keda ma tunnen ja kelle kohta ma tean, et saan teda usaldada.
Liisbet, 15	siis räägin teistele headele sõpradele oma muresid keda ma saan usaldada
Egle	Aga kuivõrd kaaluksite te ise nõustamiskeskust või professionaalse konsultandi käest abi otsimist?
Veronika, 17	Jällegi oleneb probleemist, kuid eriti ahvatlev ei ole minna võõrale oma murest rääkima, kuidagi piinlik on või nii
Liisbet, 15	sama siin
Mati, 15	kui on mingi tõsisem probleem siis võibolla isegi kaaluksin seda varianti
Veronika, 17	vähemalt alguses oli mul nii, kui esimest korda amori keskuses käisin. Aga nüüd ei tundugi see asi enam nii hull
Egle	Mati, millise probleemi puhul näiteks sa seda kaaluksid?
Kaisa, 14	Kunagi plaanisin psühholoogi juurde minna, kodused probleemid lihtsalt viskasid üle pea. Aga miskipärast jäi see tegemata, ilmselt olin ma veel liialt noor selleks, et ise seda kätte võtta.
Veronika, 17	ja päris hea on teinekord kellegi targema arvamust kuulata
Mati, 15	näiteks koduvägivald
Egle	Tahtsingi järgmiseks küsida, kas kellelgi teist endist on ka psühholoogi jutul käimise kogemus
Liisbet, 15	olen käinud, aga väiksena
Veronika, 17	ei ole õnneks(A)
Kristel, 16	ei
Mati, 15	olen mõned korrad käinud eriti abi pole olnud
Egle	Veronika, Mati ja Liisbet, palun meenutage seda kogemust?
Liisbet, 15	See ei olnud just päris selline, ma ei rääkinud seal oma muredest vaid pidin mingeid asju tegema
Veronika, 17	noo, olin 16 kui oma poisiga käima hakkasin, ja tahtis rasedusvastaseid vahendeid, või noh selle kohta inffi, aga õnneks oli mul julgustav sõbranna, kes mind toetas ja nii saigi sammud amorisse seatud)
Veronika, 17	vanematega ma sellistel teemadel eriti suhelda ei tihka
Egle	Liisbet, mida sa seal tegema pidid?
Liisbet, 15	Ülesandeid, jätma meelde mis on pildil ja neid pärast ütleva
Egle	Liisbet, aga mis murega seoses sa sinna pöördusid?
Mati, 15	ma olin päris vihane õpetajate peale ja mul oli suur pinge. Aga ega see psühholoog ei aidanud eriti lihtsalt rääkis abi sain ma aga ühelt suuremalt sõbralt
Egle	Mati, kas see oli koolipsühholoog?
Mati, 15	jah
Liisbet, 15	mina käisin siis veel algklassis, pigem mu vanemad viisid
Liisbet, 15	mina küll oma koolis psühholoogile rääkida ei julge midagi
Egle	Tahtsingi järgmiseks küsida, et kas te tunnete, et saite sealt abi ka?
Veronika, 17	mina sain amoriga küll abi, seal on nii mõnus seltskond ja inimesed suhtuvad ka väga väga hästi isegi tühiselt näivatesse probleemidesse:) abi saab sealt küll, soovitan sinna pöörduda, kui vajadus tekib
Kaisa, 14	Mul tuli sellega seoses pähe, et paljud õpetajad räägivad ju ka, et õpilased võivad oma muredega nende poole pöörduda ja et kõik jääb nende vahele. Samas olen mina mitmete õpetajate käest kuulnud teiste õpilaste elu kohta, seega mina küll ei julgeks enam õpetajatele midagi rääkida, kui info niimoodi edasi levib.
Veronika, 17	õpetajatega kipub jah nii olema :S
Mati, 15	olen kaisaga nõus
Kristel, 16	ka mina olen õpetajate poole pöördunud
Liisbet, 15	minu klassijuhatajal on isegi komme paljusid saladusi edasi kanda
Veronika, 17	aga nemad pole mingid professionaalid ka
Liisbet, 15	olen oma õe käest kuulnud
Kristel, 16	abi olen ma ka sealt saanud, kuid pärast ma kahetsesin et ma üldse julgesin õpetajale enda murest rääkida, kuna sest ta läks õpetajate tuppa ja rääkis kõik teistele õpetajatele välja
Liisbet, 15	pärispiinlik oleks kuna jutud levivad kiiresti edasi, mõnel tuleb kogemata suust välja
Kristel, 16	ja samas ta mainib ka seda, et kui ma mõni päev liiga heas tujus olen siis ta võib ka õpilastele koolipeal rääkida minu muredest
Egle	Aga kas on teemasid ja murevaldkondi, mille kohta julgeksite nõu küsida vaid anonüümselt ja internetist? Millised need on?
Liisbet, 15	suhteprobleemid
Mati, 15	Isa olen sõltuvus probleemidest abi küsinud
Liisbet, 15	ma ükskord küsisin ja sain ühel neilult ka väga abistava küsimuse

Saatja	Sõnum
Kristel, 16	kodu probleemid
Kaisa, 14	Intiimsemad teemad ka.
Veronika, 17	praegu ei tule küll ette
Mati, 15	võibolla isegi vanemate poole aga ennem otsin abi foorumitest
Veronika, 17	foorumid on jah kohad mis tavaliselt esimese asjana läbi guugeldan :D
Liisbet, 15	kuna seal kus ma olen käinud on üpris normaalseid inimesi, aga igas foorumis on omad head ja halvad kasutajad
Egle	Räägime siis foorumitest ka. Milliseid noortele mõeldud üksteise nõustamisega tegelevad veebifoorumeid te teate?
Liisbet, 15	Lastemure - käin seal päris tihti, ülejäänusid eriti ei usalda
Mati, 15	lapsemure.ee
Veronika, 17	amor.ee
Kaisa, 14	stiina.ee on üks, kuid seal ei käi eriti inimesi. ja teine on velvet.forum.co.ee - sealt saab üsna tihti abi, kuigi seal on enamus kasutajaid noored.
Egle	Kristel, milliseid sina tead?
Kristel, 16	ainult lapsemure.ee-d tean
Egle	Aga selline küsimus suurele ringile, et kui suureks hindate üldiselt noorte teadlikkust selliste keskkondade olemasolu kohta? Kui palju teate oma tuttavaid/sõpru, kes on sellistest foorumitest abi otsinud?
Liisbet, 15	mu sõbranna ise soovitas mulle lapsemuret ennem ma seda ei teadnud
Veronika, 17	minu tutvusringkonnas päris palju kasutavad erinevaid foorumeid (u pooled)
Kaisa, 14	Mina avastasin oma üllatuseks, et paljud mu tuttavatest ei otsi foorumitest abi. Aga ma ei saa välistada võimalust, et nad lihtsalt kartsid seda küsitlust ja ütlesid seepärast mulle, et nad ei ole foorumeid kasutanud.
Kristel, 16	kahjuks ma ei tea ühtegi sõpra ega tuttavat, kes oleks küsinud sellistest foorumitest abi
Mati, 15	suhteliselt paljud teavad ja kasutavad minu tutvusringkonnast foorumeid
Egle	Kristel, kas nad pole foorumitest teadlikud või lihtsalt ei usu, et sealt abi saaks?
Kristel, 16	ma ei ole sellel teemal nendega vestelnud
Egle	Aga milliseid neist foorumitest külastate te ise? Ja kui tihti?
Mati, 15	lapsemure.ee ja tavaliselt siis kui tekkivad probleemid koolis või kodus
Kristel, 16	www.lapsemure.ee umbes kord kuus
Liisbet, 15	külástangi ka ainult seda, ennem vaatasin seda igapäev aga nüüd on vähemaks jäänud külástamine kuna aega pole
Kaisa, 14	Velvet'is, paar korda nädalas. Ise küsin abi harvemini, käin just seepärast, et ehk oskan ma kedagi aidata.
Veronika, 17	alguses käisin amoris ise küsimusi küsimas aga viimasel ajal külástan seda ikka 4-5 korda kuus, et vastata teiste küsimustele ja nõua anda
Egle	Mati, kui tihti sinu puhul neid probleeme üles kerkib näiteks?
Mati, 15	mõne kuu jooksul tekkib ikka mingi probleem millest ise jagu ei saa
Egle	Kaidi, kust sa sellisest foorumist kuulsid? Ma ei teadnudki sellise olemasolust :)
Liisbet, 15	see arenes minu teada stiinast välja
Kaisa, 14	Stiinas käisin kunagi ja kui see ära vajus, siis tegi üks neiu uue foorumi, selle Velveti. Ja kuna stiina foorumis seda siis reklaamiti, siis leidsingi selle, enamus stiina kasutajaid kolisid sinna ümber.
Egle	Kui te nendes foorumites käite, mis rollis te nõustamisprotsessis osalete (kas pigem muretõstataja või nõuandja rollis)?
Veronika, 17	pigem nõuandja
Kaisa, 14	Mõlemas, tihedamini nõuandja, kui muretõstataja.
Liisbet, 15	rohkem muretõstataja rollis, nõuandja rollis olen vähem olnud
Kristel, 16	nõuandja rollis
Mati, 15	muretõstatajana enamus korrad aga vahest ka aitan kui tean
Egle	Aga kuivõrd surfate te foorumites ringi passiivsete tarbijatena, otsides infot teiste küsimustest ja vastustest?
Liisbet, 15	igapäev
Kristel, 16	koguaeg
Mati, 15	nädalas korra
Veronika, 17	noo mitte just iga päev, aga tavaliselt siis kui ükski kodus olen ja midagi teha pole:)
Liisbet, 15	kui on samasugune probleem kui mul siis pigem vaatan mida tema on saanud vastuseks ja proovin sealt endale abi leida
Kaisa, 14	Kui endal mure on, siis enne loengi vanemaid teemasid, et ehk on minu murele sarnast muret olnud, et ehk saan ma eelnevatest muredest abi.
Liisbet, 15	samuti saavad teised kasutajad vihaseks kui eelnevatele probleemidele on mitu korda tehtud ja kui ei viitsita

Saatja	Sõnum
	ostida
Egle	Teil kõigil on ka endal foorumitest abi küsimise kogemus. Rääkige palun oma kogemusest lähemalt
Egle	Kust foorumist te küsisite, kuna ja mille kohta näiteks...
Kristel, 16	lapsemure.ee-st
Veronika, 17	noo näiteks rasedusvastased meetodid ja sugulisel tel levivate haiguste kohata, amorist. eelmise aasta alguses :D
Liisbet, 15	mina küsisingi seal jällegi suhteprobleemist eakaaslasega, ka eelmine aasta
Veronika, 17	eriti pakkus mulle huvi see praegu populaarne HPV nakkus... halvas mõttes populaarne muidugi
Kaisa, 14	Ma olen uurinud näiteks selle kohta, et kui paljud noortest suitsetavad ja alkoholi tarbivad, tihedalt. Kuna mind huvitas see, et kui "hukas meie noored siis on".
Mati, 15	Lapsemurest. Tarvitsin ise kunagi nikotiini.. ja proovisin abi leida kuidas lahti saada sõltuvusest ja päris arukaid vastuseid tuli
Liisbet, 15	mis see HPV on? ma pole selle kohta kuulnud kui olen siis on kõrvust mööda läinud
Egle	Kaisa, kas mõne isikliku teema või mure kohta oled ka küsinud?
Veronika, 17	see on üks sugulisel teel leviv viirushaigus mis on üheks emakakaela vähi tekitajaks. meestel tekivad sellest tüükad kuid naistel võib see lõppeda emakakaela vähiga
Kristel, 16	jeap olen, nt enda kehakaalu kohta, sest mu kehakaal valmistab mulle suurt muret
Kaisa, 14	Peremure kohta ka. Vanemate suhte kohta küsisin kunagi, et kuidas ma saaks ise aidata neil paremini läbi saada.
Veronika, 17	sellele pole veel päris ravi leitud kuid selle vastu on naistel võimalik ennast vaktsineerida(see on muidugi jube kallis aga tasub ennast ära!)
Liisbet, 15	aitähh:)
Egle	Aga milliseid isiklikke andmeid te muresituatsiooni kirjeldades enda kohta avaldasite (sugu, vanus, elukoht vms)?
Liisbet, 15	sugu ja vanus
Mati, 15	sugu ja vanus
Kristel, 16	pigem sugu ja vanust
Kaisa, 14	Sugu, vanus ja see ka, et kui kaua see probleem mulle peavalu tekitanud on.
Veronika, 17	no vanust olen ikka avaldanud sest siis on lihtsam aidata teistel kui vanus teada ja noh sugu ikka ka , siis nagu ka lihtsam
Egle	Kui sagedaks foorumist nõu küsijaks te end peate?
Veronika, 17	olen rohkem nõuandja:) nõu küsin vb paar korda aasta jooksul
Mati, 15	mitte eriti tihedaks, kuna ei ole eriti suuremaid probleeme mis mind vaevaksid
Liisbet, 15	mina rohkem siiski küsija
Liisbet, 15	kuid olen proovinud ka aidata
Kaisa, 14	Mitte eriti sagedaks. Varem kui ma ennast eriti ei avanud, siis ma ei käinud eriti mööda foorumeid ja nüüd kui mul on neid, kellega enda muresid arutada, siis ma ei pea vajalikuks foorumitest abi küsida. Aga vahel juhtub, et ei saa kellegagi rääkida, siis ikka uurin foorumitest, aga seda ei juhtu eriti tihti.
Liisbet, 15	rohkem olen oma sõbrannasid msni kaudu või näost nakku aidanud
Egle	Nii ei siis teiste puhul umbes paar-kolm korda aastas, ainult Liisbet küsib tihedamini? :)
Kristel, 16	noojah
Kaisa, 14	Samas kui on mõni asi, mida tahaks uurida, et kuidas Eesti noortel on, siis tihedamini.
Liisbet, 15	nüüd on küsijaroll väiksemaks jäänud, kuna arvan, et inimene suudab ise ka oma probleeme lahendada
Egle	Liisbet, kui tihti siis umbes nõu küsid nüüd?
Liisbet, 15	kui väga vaja on, umbes 1 kord kuus mõnikord rohkem
Egle	Kuulge noored, aga miks te otsustasite oma murele just internetist abi otsida?
Kaisa, 14	Sest et kellegi teise poole ei saanud sel hetkel sellise murega pöörduda.
Veronika, 17	see tundus lihtne moodus oma murest rääkida, ilma et peaks suuremat piinlikust tundma:)
Liisbet, 15	vahel ei taha sõpradelt küsida, aga ma olen nii teinud, et küsin sõpradelt nõu ja ka foorumilt ja siis kaalun neid
Mati, 15	kuna internetis saan ma jääda anonüümseks ja pole järelikult kellegi teise poole pöörduda
Kristel, 16	sest mul lihtsalt ei ole olnud julgust oma sõpradelt/tuttavatel nõu küsida, siis ma lihtsalt küsingi netist abi
Egle	Siin juba mainiti anonüümset ja piinlikkustunde puudumist... Aga mis aspektid on teie silmis veel internetinõustamise peamisteks eelisteks?
Veronika, 17	no mina arvan, et põhiline ongi anonüümne, rohkem nagu ei tulegi hetkel:)
Mati, 15	tihti peale on inimesi kellel on abi anda omast kogemusest ja leidub ka palju professionaale kelle jutule saamiseks tuleks kaua oodata, ja muidugi ka mugavus
Egle	Kas see ka mõjutab, et see teenus on tasuta?
Mati, 15	jah
Liisbet, 15	kindlasti

Saatja	Sõnum
Mati, 15	aga kui oleks tõsisem probleem siis oleks nõus ka väljakäima raha
Liisbet, 15	ma arvan küll, et oleks, kui teist teed ei näe
Kaisa, 14	Jah. Kuigi sõprade abi ei maksa ju midagi, seega näiteks minu jaoks see ei mõjuta nii hullult. Muidugi, kui mul oleks vaja professionaalset abi, siis mõjutaks kindlasti see, kas ma peaksin raha välja käima või mitte.
Egle	Aga räägime nüüd natuke vastustest, mis te foorumitest saanud olete. Kui palju vastuseid te oma muredele foorumitest saate?
Kristel, 16	väga vähe
Veronika, 17	no kaks kolm vastust ikka tuleb, õnneks pole ma mingeid nõmedaid ja halvustavaid vastuseid saanud, kuid kui teiste omi olen lugenud siis mõnedele on küll nõmedalt vastatud
Kaisa, 14	Olenevalt. Palju tuleb ka halvustavaid hinnanguid, mis vihjavad nagu oleks ma ise liiga vähe pingutanud, et muret lahendada.
Liisbet, 15	olen saanud nii häid kui ka halbu
Kristel, 16	mõni lihtsalt tuleb ja nähvab
Mati, 15	enamus vastustest olid viisakad ja normaalsed aga tuli ka väga palju mõttetut juttu
Egle	Aga arvuliselt, kui palju vastatakse keskmiselt?
Kaisa, 14	Näiteks kunagi ma otsisin ühte kotti, panin foorumisse pildigi üles ja küsisin, et kust sellist kotti leida võiks. Enamus vastustest olid stiilis : " miks sa ise poodidest ei otsi?" jne, kuigi ma küsisin ju lihtsalt, et ehk on keegi näinud sellist.
Liisbet, 15	pigem need kes asja teavad aga ülejäänud lihtsalt sõimavad näo täis, nt kust meie peaks teadma
Mati, 15	10-st 4 on asjalikud ma arvan
Kaisa, 14	Loeb kindlasti see, kui tihti foorumit kasutatakse, kui populaarne see on & kui tihe on noorte seas see mure, kas sellist muret on paljudel.
Kristel, 16	umbes 30, neist normaalsemad on 1/4
Egle	Kaisa, aga milliste murede korral on siis rohkem ja milliste puhul vähem vastuseid loota?
Kaisa, 14	Rohkem saab asjalikke vastuseid küsimustele, mis on uurimustena üles seatud. Kus on valitud üks valdkond, näiteks kool või suhe kallimaga vms ja kus siis on selle teema kohta erinevad küsimused. Aga murede korral.. rohkem saab ilmselt just suhete koha pealt, kuna noortel on endal nendega probleeme, st nad arvavad, et nad oskavad rohkem aidata. Või tervise, näiteks nahaprobleemide korral
Kaisa, 14	just selliste tervisemurede korral olen ka asjalikke vastuseid näinud.
Egle	Tegelikult te juba hakkasitegi rääkima sellest, mille kohta ma järgmisena küsida tahtsin. Et kuidas iseloomustaksite foorumist saadud vastuseid?
Liisbet, 15	normaalsed
Veronika, 17	üldiselt nad eriti palju kasu ei anna, kuid teinekord mõjub lihtsalt kellegi hea sõna ka innustavalt
Kaisa, 14	Üldjuhul üsna nigelad. Samas kui foorum on spetsialiseerunud ühele valdkonnale, näiteks fotograafia, siis seal liiguvadki inimesed, keda see teema huvitab ja kes on nõus oma kogemusi jagama, sealt leiab alati asjalikku abi selle konkreetse teema kohta, kui see teemasse läheb.
Mati, 15	kui on mingid tervise probleemid tuleb rohkem mõistlikemaid vastuseid aga kui on mingid tavapärased suhte probleemid siis saadetakse pikalt ja öeldakse, et see teema on juba olnud
Egle	Kas vastused on pigem moraalset tuge pakkuvad? Või kui loogilised ja rakendatavad need on?
Kaisa, 14	Kuna abi annavad võõrad noored, kes foorumites üldjuhul on siiski küllalt noored, siis moraalset tuge nad eriti pakkuda ei oska. Mõned, kes on kogenumad, kindlasti suudavad aidata, näiteks minu arust on väga toetav, kui keegi kirjutab lõppu, et ole tubli ja kui tema postitusest on näha, et ta mõtleb seda tõsiselt.
Liisbet, 15	need annavad ka positiivsed emotsioone nagu endaga kaasa, kohe on parem olla
Veronika, 17	pigem lihtsalt tuge pakkuvad, muidugi on neid võimalik teinekord ka rakendada ja neis on isegi kasu, aga siiski enamasti tugi:)
Kaisa, 14	Aga üks mis häirib, on see, kuidas foorumites kirjutatakse. Palju on kirjavigu, tühikud pannakse valesti, kirjutatakse ülimalt palju asju kokku jne, see segab lugemist ja minu jaoks ei muuda see postitust eriti usutavaks, kui juttu raske lugeda on.
Mati, 15	ega tõesti need vastused pole kõige paremad aga leidub ka kes oskavad väga head abi pakkuda.
Liisbet, 15	olen nõus
Egle	Aga kas te saate sellest ka abi, kui keegi ütleb küll, et ta ei oska aidata, aga et tal on ka sarnane olukord või mure?
Kristel, 16	Ikka, kergem tunne hakkab
Mati, 15	teeb olemise küll paremaks kuna sa tead et sa pole selle probleemiga ainus
Kaisa, 14	Mõnes mõttes pakub see tugevust, et ma pole ainus, kellel selline mure on. Samas tekib kurb tunne, kuna keegi teine on sarnase murega raskustes, keegi teine vajaks samuti abi.
Egle	Te surfate foorumites päris palju, kuivõrd olete kokku puutunud ebaviisakate vastajate ja negatiivsete vastustega?
Kristel, 16	no päris tihti

Saatja	Sõnum
Mati, 15	palju. alati on neid kes tahavad halvasti öelda
Liisbet, 15	igapäev
Veronika, 17	õnneks mina pole sellistega kokku puutunud. või tähendab mulle pole negatiivseid vastuseid tulnud, aga olen teiste inimeste vastuseid lugenud ja mõni on kyll nõme
Kaisa, 14	Küllalt palju. Palju on ka feik-kontosid, kes reostavad foorumeid.
Kristel, 16	aga nüüd ma pean lippama, tsauka rahvas! <i>Kristel, 16 on kõnelusest lahkunud.</i>
Egle	Milles see nende negatiivne tagasiside siis seisneb? :
Veronika, 17	et hakatakse halvustama ja mõnitama
Mati, 15	paljud mõnitavad ja sind selle probleemiga mis sul on
Kaisa, 14	Vihjatakse, et ma peaks ise oma murega hakkama saama. Või öeldakse, et see pole nii suur mure midagi, öeldakse et mu mure polegi õige mure, et ei saada aru, miks see minu jaoks raske on.
Liisbet, 15	kuna nad pole vb ise seda kogemust tundnud või neil on halvad kogemused
Liisbet, 15	mõni lihtsalt tahab nii " äge " olla
Mati, 15	just
Liisbet, 15	alati on inimesi kes reageerivad positiivselt kui ka negatiivselt nii see olukord on
Kaisa, 14	Jah, osad ei julge erineda ja kui juba keegi ütleb, et mu mure on mõttetu, siis lähevad teised kaasa, julgemata erineda.
Egle	Aga kui te nüüd mõtlete vastustele, siis kes on teie poolt püstitatud muredele peamiselt reageerinud?
Mati, 15	enamasti need kellel on sama probleem olnud või siis mõned profid
Kaisa, 14	Seal foorumis, kus mina käin, on üks naine, 20ndates, kellel on endal olnud küllalt raske elu. Tema käest saab alati abi, ta on otsekohene, kuid sama väga abivalmis.
Kaisa, 14	Ja abi saabki just neilt, kes saavad aru, mida ma tunnen, kellel on sarnane probleem olnud.
Liisbet, 15	otsekoheseid inimesi ongi tegelt vaja, nad ei keeruta nii palju aga nad ütlevad kõik kiirelt välja mis võib teisele natuke karm olla
Mati, 15	seda ka jah
Egle	Nii et enamasti vastavad eakaaslased ja saatusekaaslased?
Mati, 15	jah
Kaisa, 14	Täpselt.
Veronika, 17	amoris on alati amor vastanud ja siis ilmselt mõned minuvanused:)
Egle	Aga kui paljudel teist on veel peale Veronika vastajate hulgas on olnud foorumite endi nõustajaid/konsultante/administraatoreid?
Veronika, 17	alati on vastanud või siis on suunatud mind mu küsimusega küsi nõu rubriiki, kust olen alati vastuse saanud
Kaisa, 14	See naine, kellelt ma olen abi saanud, ongi selle foorumi looja, kes kannab peamiselt selle foorumi eest hoolt.
Liisbet, 15	vb on keegi kunagi ette tulnud aga eriti mitte
Egle	Aga ootaksite te professionaalide vastuseid?
Liisbet, 15	jah
Mati, 15	jah
Liisbet, 15	nad oksavad ma arvan paremini nõu anda aga on ka sellised kes ei aita eriti midagi
Kaisa, 14	Jah, kuna nemad ei halvusta mu muret, nad üritavad mind mõista, saada aru, mida ma tunnen.
Egle	Kas nende nõuandeid peate väärtuslikumaks kui eakaaslaste omi?
Liisbet, 15	mõlemad on samaväärtuslikud
Mati, 15	muidugi teavad professionaalid rohkem ja mõnikord võibolla tõesti
Kaisa, 14	Oleneb. Nemad räägivad võib-olla rohkem üldist juttu, kuid eakaaslased, kellel on sarnane mure olnud, oskavad ehk rohkem rääkida, kuidas nemad oma mure ära lahendasid.
Egle	Okei. Aga nüüd kõige tähtsama juurde - mõeldes tagasi oma muredele ja foorumist saadud vastustele, kuivõrd saite foorumites väljapakutud lahendustepanekutest realselt abi?
Liisbet, 15	Natukene sain targemaks
Mati, 15	vähe, lõplikult sain ma abi sõbralt
Veronika, 17	see, mida vastasid professionaalid- ütleme nii et sellest oli kasu, teised vastused olid lihtsalt toetavad ja julgustavad
Liisbet, 15	aga olen nõus matiga
Kaisa, 14	Kui ma perekonnamure kohta küsisin, siis ma ei saanud abi. Esiteks tuli vastuseid vähe, teiseks olid vähemalt pooled neist halvustavad ja kolmandaks ei püütudki mind mõista.
Egle	Kahju kuulda, Kaisa. Aga teised, rääkige täpsemalt, millist abi te sealt siis saite? Mida räägiti ja soovitati?
Mati, 15	soovitati küsida mõnelt tuttavalt kellel sama probleem, mis lõpuks aitaski. Aga muidu tuli lihtsalt sellised vastused et jätta maha see ei ole raske jne.

Saatja	Sõnum
Kaisa, 14	Minu arust on väga nõme, kui öeldakse, et teise mure pole midagi väärt, et see pole raske jms. Nii palju kui on erinevaid inimesi, nii palju on ka erinevaid muresid ja erinevaid tundeid.
Veronika, 17	ma küsisin nõu just selle HPV nakkuse kohta ja mulle räägiti sellest ja sain infot ka vaksineerimise kohta, mul oli selle teemaga isiklik side
Liisbet, 15	minul anti nõu kuidas ma nt selle inimesega võiks suhtlema hakata jne
Veronika, 17	vaksineerimise kohta anti soovitus ja siis ka kaaslaste ravi kohta anti soovitusi, et kelle poole peaks ta pöörduma ja kuidas sellises olukorras tegutseda
Liisbet, 15	maha jätmine on jah suht raske, ise pean seda läbi elama
Mati, 15	Jah mul on ka see samuti poole peal
Egle	Aga kas pöördusite ka tulevikus nõuannete või info saamiseks üksteise nõustamise foorumitesse? Ja kas soovitsite seda näiteks sõpradele?
Mati, 15	jah, mõnikord saab sealt head abi
Veronika, 17	soovitsin küll, sest alustuseks on see päris hea, sealt saab julgust oma murega ka professionaalide poole pöördumiseks
Kaisa, 14	Ma pöördun arvatavasti veel, kuna aeg-ajalt saab sealt ka väärtuslikku abi :)
Liisbet, 15	soovitsin küll ja pöördusin
Liisbet, 15	kuigi lapsemure oli kunagi parem aga nüüd on igast inimesi juurde tulnud ja asi on käest ära läinud
Kaisa, 14	Ja sõpradele ma soovitan esialgu, et nad võivad alati mind usaldada, et ma olen alati valmis neid kuulama. Kuid kui nad tahavad anonüümset abi, siis võivad kindlasti pöörduda foorumitesse, kuid nad peavad olema valmis, et nad ei saa sealt abi ja et neid halvustatakse.
Egle	Ühesõnaga kuigi kõigi teie kogemused pole nii head, siis te arvate, et proovida tasub igal juhul jah? :)
Mati, 15	võibolla tõesti enim sõpradelt abi otsida aga muidu kindlasti jah
Kaisa, 14	Jah, kuna vahel siiski saab abi. Ja kui meiesuguseid noori oleks seal rohkem, kes oleksid valmis aitama, siis tuleks kindlasti kasuks alati proovida. Ja ehk aja jooksul tulebki selliseid noori rohkem ka meie foorumitesse.
Egle	Aga nüüd üks väga tähtis küsimus - mis te siis kokkuvõtlikult arvate, kui tõhus on teie arvates selline tavaliste inimeste üksteisega kogemuste ja teadmiste jagamine internetifoorumite ridadel? Kas noored saavad sealt otsitavat abi?
Liisbet, 15	osaliselt aga tuleks ka oma sõpru kuulata ja oma vanemaid ja ka vanaema, mul on oma vanaemaga suhteliselt vedanud, ta saab ka aru aga mõndades asjades on meie meel kõll eriarvamusel
Mati, 15	kui veab saad sa väga head abi aga alati ei pruugi saada head abi.
Veronika, 17	Nõustun jah et kas just kõige paremat ja õigemati sealt saab, selles ma pole nii kindel, kuid sealt saab kindlasti häid soovitusi ja tuge
Kaisa, 14	Olenevalt nende murest, kas nende mure on levinud või mitte. Kui mure on levinud ja aitavad inimesed on lahked, siis kindlasti saab abi.
Mati, 15	just
Egle	Kui vajalik on selline teenus teie arvates eesti noorte jaoks?
Liisbet, 15	ikkagi on tegelikult
Veronika, 17	see on minu arust üsnagi vajalik, sest palju on noori, kes ei julge oma muredega kohe avalikult lagedale tulla. Foorumitest ei pruugi küll alati kõige paremaid vastuseid saada, kuid siiski oled sa oma probleemist rääkinud. nagu öeldakse julge pealehakkamine on pole võitu
Mati, 15	minu arvates ka ikka suhteliselt vajalik, sest paljud ei julge oma sõprade, vanemate või psühholoogiga sellest rääkida
Liisbet, 15	mitte ainult eesti vaid ka kogumaailmale. ka arenguriikides peaks foorumi abi olema
Kaisa, 14	Arvestades seda, kui kõrgel kohal on Eesti näiteks enesetappude koha peal, siis ma arvan, et on oluline ja on tähtis, et paraneks foorumite kvaliteet ja et lahked inimesed rohkem aitaksid. Paljud noored ei saa oma muredest jagu ja sooritavadki enesetapu just sp, et nende murest ei tehta välja.
Mati, 15	jah
Egle	Nii et see on oluline koht, kuhu saab igal juhul küsima minna, kui kuhugi mujale pöörduda ei oska jah :)
Mati, 15	just
Kaisa, 14	Jah.
Liisbet, 15	mhm
Egle	Aga lähme siis kõige viimase teema juurde... Oskate te välja pakkuda soovitusi selliste foorumite efektiivsuse parandamiseks?
Mati, 15	võibolla rohkem kontrollima kasutajaid, et need kes niisama mõnitavad ja torgivad võiks eemale hoida ja rohkem reklaamima selliseid foorumeid
Veronika, 17	neid võiks vb rohkem reklaamida
Liisbet, 15	abi otsija peaks ka ise pingutama mitte ootama kuni abi saab
Kaisa, 14	Ega inimesi lahkemaks muuta ei saa.. Olekski vaja just seda, et inimesed ise mõtleksid rohkem sellele, et teisi on vaja aidata, et me saaks elada paremas elukeskkonnas, kus elukvaliteet on parem, kus inimesed saavad paremini

Saatja	Sõnum
	läbi jms. Rohkem võiks olla ka moderaatoreid, kes kontrolliksid feik-kontosid ja vaataksid, et foorumid ei saaks reostatud.
Egle	Mati, kuidas neid mõnitajaid ja torkijaid eemale hoida?
Egle	Kaisa, aga kuidas muuta abistamist populaarsemaks?
Mati, 15	panna näiteks sellistele kasutajatele blokeeringu peale, muidugi see töötab juba aga võiks natuke aktiivsem olla
Kaisa, 14	Oeh, see on raske küsimus. Vanemate kasvatus peaks olema selline, et mõistetak, et teiste aitamine on oluline. Inimestel endal peab mõistus peas olema ja see saabki ju alguse kodust.
Egle	Mati, aga kui kommenteerijad on anonüümsed?
Mati, 15	no siit kohast läheb juba raskemaks
Kaisa, 14	Avaldan ka arvamust - arvuti IP-aadressi võiks siis ju ära blokeerida, see aitaks ka.
Mati, 15	ma mõtlesin sama aga sellega natukene keerulisem teema
Kaisa, 14	Seda küll. Kuid see võib-olla aitaks.
Mati, 15	jah kindlasti
Egle	Kuulge aga kuidas teavitada noori neist keskkondadest? Te mainisite näiteks reklaami, aga kus ja kuidas?
Liisbet, 15	sõprade kaudu saab ka väga palju teada
Veronika, 17	näiteks populaarsemate suhtlusportaalide kodulehtedel (orkut, Rate, Facebook jne)
Mati, 15	Koolides ja näiteks kas või jah rate.ee ja orkut jne.
Liisbet, 15	aga linkide saatmist ma eriti ei poolda kuna sealt võib igasugust jama tulla
Kaisa, 14	Koolides võiks just reklaamida, et õpilased näeksid selliseid kohti.
Mati, 15	hakkasin mõtlema ja nõustun Liisbetiga
Egle	Mismoodi reklaam koolides toimuda võiks, et sellest kasu oleks?
Mati, 15	plakatid ja kooliraadios näiteks
Kaisa, 14	Ja näiteks kooli psühholoogid võiksid ka rääkida sellistest foorumitest.
Kaisa, 14	Inimeseõpetuse tundides näiteks ka.
Liisbet, 15	meil klassis korraldatakse väga palju üritusi, nt meedia asi oli, ja üldse seksuaalsusest, ka seal saaks flaiereid jagada näiteks
Mati, 15	nõustun
Egle	Aga kui noored juba ükskord foorumitest teadlikud on, siis kuidas muuta neid keskkondi noorte jaoks atraktiivse(ma)ks?
Veronika, 17	eee... suht keeruline küsimus, inimesed peaksid soovutama oma kaaslastel (sõpradel tuttaval) foorumitesse pöörduda, kui nad oma murest avalikult ei taha rääkida. ja rääkima rohkem oma kogemustest foorumitega.
Kaisa, 14	Kui seal oleksid juba inimesed, kes oleksid lahked ja aitaksid, siis tuleksid ka noored sealt abi otsima.
Egle	Aga kõige viimaseks küsiksingi, et mida siis peaks tegema, et muredele saadav tagasiside oleks tõhusam?
Liisbet, 15	rohkem kirjutama oma probleemist täpsemalt
Mati, 15	rohkem asjatundjaid "palkama" foorumitesse
Veronika, 17	Arvan ka et vb peaksid just foorumites olema mingid professionaalid kes küsimustele vastavad, nii nagu on amoris.
Kaisa, 14	Noorte seas muutma populaarsemaks foorumid, julgustama noori oma muresid ja nende lahendusi avaldama. Kui noored räägiksid oma lugusid, siis saaksid teised nendest tuge.
Liisbet, 15	nõustun kaisaga
Egle	Nii et professionaalide vastamine muudaks abi väärtuslikumaks jah, nagu ma aru saan?
Kaisa, 14	Ilmselt küll.
Veronika, 17	kindlasti
Mati, 15	mingil määral küll jah
Egle	On veel ideid, millega muuta vastuseid efektiivsemaks? Mainitud on juba professionaalide kaasamist ja moderaatoreid, kas midagi veel? :)
Kaisa, 14	Oskaksingi vist lisada vaid foorumite reklaamimise, noorte seas oma murede avaldamise populaarsemaks muutmise ka.
Mati, 15	nõus
Egle	Kas murede tõstatajad ja vastajad peaksid teie arvates olema registreeritud või mitte?
Mati, 15	Kindlasti registreeritud
Liisbet, 15	ei pea olema
Kaisa, 14	Peaks, selle läbi oleks reostamist vähem.
Liisbet, 15	kui keegi tõesti ei taha siis, aga siis peaks nad normaalset juttu ajama, mitte läbustama
Kaisa, 14	Normaalset juttu saabki rohkem inimestelt, kes on kasutajaga, kuna nemad on mõistlikumad, nad on võtnud aja selleks, et kasutaja teha, järelikult on neil tõsised plaanid kas aitamiseks või abi soovimiseks.
Liisbet, 15	aga ka registreerinud kasutajad võivad mitte nii sõbralikud olla

Saatja	Sõnum
Kaisa, 14	Seda küll.
Egle	Nüüd oleme küsimustega lõpule jõudnud, kui kellelgi on veel midagi lisaga või arvamust avaldada, siis nüüd võiksite seda teha :)
Mati, 15	tore oli :)
Kaisa, 14	Hmm, ei olegi vist midagi peale selle, et oli hea meel aidata, loodan, et Sa said vajaliku info meie vastustest kätte. :)
Liisbet, 15	Sama siin, samuti oli tore, edu sulle! :)
Egle	Kallid noored, suured tänud teile oma kogemuste ja arvamuste jagamise eest! :)

Lisa 5: Fookusgruupiintervjuu transkriptsioon (18–22a)

Saatja	Sõnum
Egle	Tere kõigile!
Anne, 20	tere
Meelis, 19	tere :)
Teele, 21	tsau
Eugen, 21	tervist
Egle	Palun öelge siis alustuseks kõik oma vanus
Teele, 21	21
Meelis, 19	19
Eugen, 21	21 a
Anne, 20	20
Sandra, 22:	22
Egle	Alustaksime siis veidi üldisemalt, et rääkige palun, millised on peamised probleemide valdkonnad, mis tänapäeva noortel võivad ette tulla?
Eugen, 21	Kindlasti probleemid arvutitega, suhetega, trenniga. Kooliga. Pere kindlasti ...
Anne, 20	seks, seksuaalsus, tervis, vanemad
Teele, 21	seks, suhtlemine vastaspoolega, rasestumisvastased vahendid ka, no läheb samuti seksi alla
Meelis, 19	suhete probleemid
Teele, 21	Pere (lähedased)
Sandra, 22:	Selles foorumis kus mina käin ja külastan seda väga tihti on näha, et kurdavad enamusi noori probleemide üle perega, sõpradega ja seks suhted sammuti
Meelis, 19	trenni kohta mured - nt mis valku võtta
Sandra, 22:	Ja hästi palju küsitakse enne teistelt foorumi kasutajatelt nõu, kui minnakse näiteks uut asja poodi ostma., et kas tasub osta, mis on kõrvalmõjud ja kuidas toimib, kellele sobib kellele mitte.
Egle	Aga millised neist on teie arvates kuni 18-aastaste noorte tüüpprobleemid? Ja milliste muredega seisavad tavaliselt silmitsi pigem vanemad, kuni 26-aastased noored?
Teele, 21	noortel on pigem pere ja seksuaalsus
Anne, 20	seksuaalsus ja vastassugupoole kohta küsivad netis noored palju
Eugen, 21	Noortel jah pigem suhteküsimused. Nii sõprade kui pere endaga
Anne, 20	vanemad muretsevad palju trenni, tervise, moe üle
Sandra, 22:	Kuni 18. Kooliprobleemid, kuhu edasi minna õppima, kas jätta kool pooleli, miks valida see või see kool, uued suunad
Anne, 20	naised üldse küsivad rohkem, mehed vbl autode ja tehnika kohta, muusika
Eugen, 21	Ma ei nimetaks seda probleemiks, aga nooremad poisid kindlasti otsivad internetist vastuseid ka arvutimängude jms kohta. Just tehnikaalased küsimused
Teele, 21	päris palju küsitakse, millised arstid on head (naiste-, pere jm), naised küsivad ka kokandusest ja kultuurist – kus etendusel keegi on käinud, mida soovitab
Egle	Osad teist juba töid erinevusi välja, aga teised - kas teie meelest erinevad üldse kuni 18-aastaste ja üle 18-aastaste noorte probleemid?
Anne, 20	vanemad kirjutavad ka foorumis raseduse ja pulmade kohta, lastega toimetulek
Sandra, 22:	Kuni 26 aastased aga no inimesi on erinevaid aga tüüp probleemid on kindlasti õige partneri leidmine, kodu soetamine, õige tööotsing, arved ja iseseisva elu rööpase seadmine.
Anne, 20	kindlasti on erinevused kuna vanemana on nendele teistele küsimustele juba vastused saadud
Meelis, 19	erinevad ikka. vanematel on juba osa asju läbi elatud ja proovitud ning nende laste küsimuste puhul juba teavad kuidas ja mida teha. noored, kes esmakordselt millegiga kokku puutuvad, neil eelnevad teadmised ja kogemused puuduvad
Teele, 21	üle 18aastased mõtlevad pikemalt ette
Anne, 20	vanemana küsitakse omavahel ei kiputa netti ja foorumisse. aind siis kui ei ole eriti tuttavaid kellega arutada
Eugen, 21	Kindlasti erinevad, aga ei saa päris kindlat piiri tõmmata 18 aasta peale. Vanematel ikka rohkem juba sellised jah elukorralduslikud küsimused.
Sandra, 22:	Mina arvan ,et vanuse järgi asju lahterdada on veits vale.. kuna näiteks, kui 16 aastane otsib interneti foorumist abi.. ja samas sama vastust soovib ka saada 25 aastane. siis see on ju loogiline
Egle	Nüüd te juba liikusitegi otsapidi minu järgmise küsimuse juurde, et kuidas noored tavaliselt selliseid probleeme lahendavad? Kuhu nad abi saamiseks pöörduvad?

Saatja	Sõnum
Meelis, 19	noorte nõustamiskeskused nt. sealt saab professionaalset abi ja ei pea maksma
Anne, 20	foorum, vastava teema alased netilehed, tuttavad, arvamusiidrid, vanemad. raamatud!
Sandra, 22:	Foorum on kõige kindlam, kuna sa oled ju anonüümne, keegi ei vaata sulle otsa ega süüdistata otseselt
Teele, 21	no, eks tuntumad foorumid
Eugen, 21	Noorte jaoks on praegu kõige kergem otsida vastuseid just internetist - anonüümsus väga oluline piinlike küsimuste jaoks.
Teele, 21	samas, kindlasti ka guugeldatakse ja otsitakse võõrkeelset materjali (inglise siis enamasti)
Meelis, 19	muidugi ka jah internetifoorumid jne, kus saab anonüümseks vms vajadusel jääda
Egle	Aga mis te arvate, kuivõrd alati on noored oma muredega professionaalse nõustaja poole pöörduma?
Eugen, 21	Ja paljud ei hakka kindlasti mitte ise uut küsimust foorumisse postitama, vaid proovitakse leida sarnane teema.
Meelis, 19	tihti peale ei taheta või julgeta oma isikut avalikustada
Teele, 21	kuskile kabinetti mõtled?
Anne, 20	oleneb inimesest ja probleemi suurusest/tõsidusest
Eugen, 21	Ega väga ei ole. Mu vend on 12-aastane ja ma ei näeks küll teda professionaalse nõustaja poole pöördumas.
Sandra, 22:	eriti ei julgeta avada end võõrale inimesele. endal kogemus täitsa olemas
Meelis, 19	ma arvan, et kui võimalik, siis eelkõige üritatakse kuidagi anonüümselt lugedes või küsides abi saada internetist
Anne, 20	kui aga suurem või tõsisem probleem, või lihtsalt millele ei saa muud meeleolu vastust...siis ikka pööratakse
Teele, 21	kui enam mujalt vastust ei saa või keegi ütleb et nüüd sellega peaks küll professionaali juurde minema siis minnakse. kui teema on delikaatne siis otsitakse enne alternatiive
Egle	Millist laadi murega siis võidakse teie arvates näiteks psühholoogilt siiski abi otsida?
Anne, 20	Enesetapumõtted
Egle	Tooge näiteks mõni näide, murevaldkond vms?
Anne, 20	narrimine, koolivägivald, perevägivald
Sandra, 22:	Näiteks meil oli koolis selline kord, et kui ma veerandi jooksul vähemalt 10 korda puudusin saadeti psühholoogi juurde :D
Teele, 21	ei ole ise kuulnud, et paljud käivad professionaalide juures, enda tutvusringkonnas pigem otsitakse kõigepealt abi sõpradelt (eriti vanematelt sõpradelt)
Eugen, 21	Vast jah kooli- ja perevägivald kõige levinumad probleemid.
Anne, 20	pidev stress ja depressioon, õpiraskused
Egle	Mis te arvate, miks noored ei taha eriti professionaalse nõustaja poole pöörduda? Mis takistab, mida kardetakse?
Eugen, 21	Kardetakse.
Teele, 21	et vanemad saavad teada vms, et nimi tuleb avalikuks, keegi näeb
Eugen, 21	Ei taheta võõrale inimesele rääkida.
Meelis, 19	et sõbrad saavad teada
Anne, 20	häbenetakse oma muret ja arvatakse et see on imelik asi mida küsida, kardetakse end rumalalt tunda
Meelis, 19	ei osata sellest näost näkku rääkida või tuntakse imelikult sellest rääkides
Sandra, 22:	Stress on kõige algus.. minu arvates on nii, et kui stress muutub juba depressiooniks, siis võiks abi hakata otsima targematelt, kui lihtsalt foorumi kasutajatelt
Anne, 20	kardetakse vastust mis sellele küsimusele võib tulla
Teele, 21	äkki on pigem probleem selles, et noored tunnevad end internetis (anonüümselt) vabamalt?
Eugen, 21	Eks samuti arvatakse, et ei saada abi ka sealt. Netist muidugi palju kergem ju saada infot.
Meelis, 19	vb arvatakse, et nende "suur" mure ei ole tegelt nii suur või et ei saada sellest aru
Teele, 21	ja selline silmast silma suhtlemise osakaal on väiksemaks jäänud
Sandra, 22:	Kuna kardetakse avada end võõrale inimesele. Ei loodeta abi saavat....ei usuta, et rääkimine aitaks
Anne, 20	ei taheta maksta ka ja professionaali juures tihti peab
Eugen, 21	Nõustamiskeskustel on ju ka kodulehed, kus foorumid. Loodetakse nende peale või ikkagi üritatakse varjata oma probleeme just sõprade /pere eest
Egle	Väga hea :) Aga lähme nüüd teemaga natuke isiklikumaks - jutustage palun, mida teete te ise, kui teil on mingit laadi isiklik mure?
Anne, 20	nüüd juba räägin lähedastega. kellega, oleneb siis juba murest
Meelis, 19	räägin teistega, olenevalt murest
Teele, 21	kõigepealt pean nõu sõbrannade, poissõbra, vanematega
Meelis, 19	kas tüdrukuga, sõbrannaga vms
Eugen, 21	Ikkagi on kõige kergem pöörduda Interneti poole :)

Saatja	Sõnum
Anne, 20	kui on probleem, millele on vaja lahendus leida siis püüan leida kohta kust sellele kõige paremat abi saab
Eugen, 21	Kui probleem vajab professionaalsemat lahendust, siis on jah kõige loogilisem tee proovida leida selle ala spetsialist.
Teele, 21	sõltub ka murest, eks kui on midagi tervisega, aitab internet - foorumid, guugeldamine
Sandra, 22:	Mina pöördun vaid oma mehe poole. Mees on mulle kui sõbranna, kaaslane ja mees. Kõik ühes. Usaldan teda ja iial ei jäta talle muredest rääkimatta. Kuna kui mure on väike ja ma sellest räägin siis see ei paisu edasi. Ja mure rääkimine on nagu prügi väljaviimine. Pärast on palju parem olla.
Eugen, 21	Pere poole eriti ei kipu ja nõustamiskeskust pole veel vaja läinud.
Egle	Anne, mille järgi sa otsustad, kust kõige paremat abi saab? Äkki tootsid mõne näite?
Teele, 21	samas, kui on kellelgi tutvusringkonnas sarnane mure olnud, pöördun tema poole
Egle	Eugen, miks sa pere poole ei kipu?
Egle	Sandra, kas mees on sind kõigi murede puhul alati suutnud ka piisavalt ja adekvaatselt aidata?
Eugen, 21	Jah nõustun Teelega, kindlasti on mõni sõber, kellel mingi taoline probleem - saab temalt ka abi. Pere poole ei pöördu, kuna elan koos õega vanematest eraldi. Suht nagu lahku kasvanud. Usaldan oma parimat sõpra igatahes rohkem, kui isa või ema.
Anne, 20	nu kui on tervise teema, siis uurin millised arstid ja mulle sobivaimad kohad sellega tegelevad.
Sandra, 22:	Siiani on tõesti suutnud. Me koos olnud kolm aastat. Ja kõik mured mis on vaja lahendada oleme koos lahendand.
Eugen, 21	Ja kui on elukaaslane või mees/naine, siis temaga saab ka alati rääkida.
Teele, 21	seda kindlasti, usaldusväärne partner
Egle	Meelis, kui sa teistega räägid, siis alati lähemate inimestega ja näost näkku?
Meelis, 19	jah, enamasti kui midagi mureks on siis tüdrukuga ja edasi siis vaatame kuhu või kelle poole ja kas on üldse vaja edasi pöörduda
Meelis, 19	samuti kui vahel midagi sõbrannaga vaja rääkida, siis helistan, et saame kokku ja räägime
Meelis, 19	näost näkku kindlasti parem
Teele, 21	Toetan. näost näkku oskab inimene vb paremini nõu anda, st, vahetu kontakt on oluline
Egle	Kas teised on ka sellega nõus? :)
Eugen, 21	No ikka
Sandra, 22:	Muidugi:)
Eugen, 21	Ega msn-i või telefoni kaudu ei saa ju täit infot tegelikult.
Eugen, 21	Ei tea, mismoodi teine inimene su küsimusele reageerib nt.
Anne, 20	enamjaolt küll. näost näkku saavad asjad kiiremini ja asjalikumalt räägitud. samas mõni mure võib olla selline mida ei julge näost näkku teemaks võtta. siis on hea, et paber kannatab kõike (siin on ka msn paber).
Sandra, 22:	Aga näiteks, minul on üks sõbranna taanis, kes kõige suuremad mured jagab minuga msn-is.. ja siiani ka see toimib
Egle	Seega siis hindate kõige rohkem vahetut ja näost näkku saadavat nõu ja abi.
Teele, 21	Jah, üldiselt küll
Meelis, 19	mhmh
Sandra, 22:	Enamjaolt jah.
Eugen, 21	No kindlasti saab ka msn-i teel abi, aga parem on ikka näost-näkku.
Anne, 20	see mõjub kõige ausamalt ja usaldusväärsemalt sest siis näed juba inimese näost ja kehakeelest kuidas ta sellesse suhtub ja mida arvab jne
Eugen, 21	Kui on tuttav inimene.
Teele, 21	samas jälle - võõraga niisama lampi ei kipu oma muresid jagama, ei lähe kõigile kuulutama ka rõõme
Teele, 21	ikka lähedasemad inimesed (st lähem suhtlusringkond)
Eugen, 21	Võõra inimesega oleks siiski kergem incognito suhelda.
Egle	Aga noored, kuivõrd kaaluksite te nõustamiskeskust või professionaalse konsultandi käest abi otsimist? Oleks see teie puhul variandiks?
Anne, 20	kindlasti!
Teele, 21	mis puudutab tervist, siis kindlasti
Meelis, 19	nu kui on mure või probleem, mida muudmoodi ei saa lahendada või muudmoodi ei saaks piisavalt hästi lahendada siis jah
Eugen, 21	No eks oleneb muidugi teemast...
Sandra, 22:	Mina näiteks ei läheks probleemi puhul kohe targemate inimeste juurde. Ma pöörduks alles siis, kui ma tõesti tunnen, et ma olen mustas augus ja väljapääsu ei näe
Egle	Meelis, mis see sinu puhul näiteks oleks, mida sa ei oskaks muudmoodi lahendada?
Eugen, 21	Aga väga ei kipu minema. Kui aga probleem väga tõsine on, siis peab minema.
Meelis, 19	nt kui oleks tegemist suguhaiguste või taolist teemadega...siis saab aidata ainult spetsialist, mitte mingi suvakas

Saatja	Sõnum
	foorumist. sellise asja puhul ei taha asja kuidagi korda ajada vaid saada professionaalset ja kindlasti toimivat abi
Egle	Eugen, aga too näide sinu jaoks väga tõsisest probleemist?
Teele, 21	samas, ma ei tea, psühholoogi juurde naljalt ei läheks, vb on kooli ajast jäänud sellised mõtted, et ta raudselt urgitseb millegagi
Teele, 21	st, urgitseb sõnaliselt, et nii kaua kui saab kõik vastused kätte
Eugen, 21	Ega ei oskagi nii öelda - pole nii tõsiseid asju olnud. Kui ikka tõesti mingi haigus küljes, millega ise tegeletud ei saa nt...
Eugen, 21	Või probleemid kodus (vägivald). Siis vast oleks aeg pöörduda.
Eugen, 21	Ja kindlasti kroonilise depressiooniga ka
Sandra, 22:	Tervis ja probleemid...need on ju kaks eri asja. Kui oleks terviseiga seotud pöördun koheselt arsti juurde, kui aga teisiti siis ei
Egle	Aga Teele vastust edasi arendades, mis põhjusi on veel, miks te psühholoogi juurde minna ei tahaks?
Egle	Miks selline abi otsimise variant vastumeelne ja pigem tagavaravariandiks on teie jaoks?
Anne, 20	minul ei ole sellega probleeme, kui tunnen et vaja minna siis läheks
Meelis, 19	naiste puhul veel nt soovimatu rasedus, siis ka vaja arsti juurde pöörduda, mitte foorumites surfata
Teele, 21	vägivald on kindlasti teema, millega tuleks abi saamiseks pöörduda spetsialisti poole, nt käisin hiljuti kuulamas üht istungit, kus mees peksis oma naist, ähvardas ära tappa, laps leidis kodus narkootikumede jne - naine on kolm korda vähemalt käinud naiste varjupaigas
Eugen, 21	Kuna endal on kogemus, kui õde käis psühholoogi juures ja sai sealt ainult tablette, et end ravida... Ei ärata usaldust.
Teele, 21	olen ka kuulnud, et psühholoogid kirjutavad tablette ja näggemist, järgmine palun - konveiersuhtumine
Eugen, 21	Nii ongi suht.
Teele, 21	samas, just psühholoogi juures eeldaks isiklikku lähenemist, seda et inimene süveneks, et tal oleks aega muresse süveneda ja et ta tahab aidata
Sandra, 22:	Kui mul ikka meeletu suur masendust peal ei ole, siis miks ma peaks pöörduma kuhugi arsti juurde oma suure stressiga. Võibolla olen ma juba mustalt meelestatud. Aga ega need psühholoogid kah midagi väga ei aita. Tuleb ikka ise enda kallal urgitseda ja juurelda.
Teele, 21	kui ise ei oska juurelda.. kõik mõtted on ühesugused, mida siis?
Egle	Ma saan aru, et põhiliselt siis arvate, et saate endaga ise ka hakkama ja et arstid ei pühendu teile ega süvene piisavalt teie muresse jah?
Teele, 21	mis puudutab arste, siis nende kohta ei oska öelda, st minul on ainult positiivsed kogemused
Egle	Anne, sa ütlesid, et sina ei häbeneneks minna... Mis olukorras sa võiksid tunda, et tõesti oleks vaja psühholoogi abi?
Sandra, 22:	No siiani olen saanud hakkama.
Eugen, 21	No siamaani olen näinud igasuguseid arste... Paljusid tõesti ei huvita konkreetne inimene, vaid just see, et kiiremini saaks inimese kabinetist välja.
Teele, 21	see vist sõltub ja suuresti arstist, kes kuidas
Sandra, 22:	ma nõustun Eugeni lausega. jumala õieti öeldud
Anne, 20	ei ole küll siiani ühegi probleemi puhul veel tundunud et oleks vaja aga siis läheks kui oleks probleeme plevägivallaga või oleks depressioon, mis tekkinud näiteks mõnest lähedase surmast. hetkel rohkem ei tule midagi meelde
Teele, 21	samas vb on ka asi selles, kas minna tasulisse teenusesse või mitte (kui võrrelda erakliinikut ja nt maarjamõisa haiglat)
Sandra, 22:	Kui näiteks tegemist oleks vägivallaga siis mina küll ei pöörduks kuhugi psühholoogi juurde. vaid kohe politseisse.
Anne, 20	ps! plevägivalla all ei mõelnud ma tingimata füüsilist vägivalda ja vbl ka selle tulemusena tekkinud sisemisi haavu, mis ei lase olla
Egle	Kas kellelgi teist endist on ka psühholoogi jutul käimise kogemus? Ennist jäi silma, et vähemalt Sandra on.
Anne, 20	ei ole
Sandra, 22:	Minul. Üks kord
Sandra, 22:	Kooliajal:)
Teele, 21	psühholoogi juures ei ole
Meelis, 19	ei ole, v.a. korra enne sõjaväge oli kõigil kohustuslik psühholoogi jutul käia, et oleks sobilik ikka
Egle	Sandra, palun meenuta seda kogemust?
Egle	Eugen, kuidas sinuga on, kas sul on kogemusi?
Sandra, 22:	No kuna ma puudusin veerandi jooksul rohkem kui 10 päeva siis klassijuhataja saatis. Lootes, et saan muret kurta, miks koolis ei käi, kas on mingid mured.. jne. Sinna saadeti tookord meie klassist 6 õpilast. Psühholoog suhtus nii pealiskaudselt meisse, et kutsus kõik korraga sisse ja küsis tampküsimusi :D.

Saatja	Sõnum
Eugen, 21	Ei ole tegelikult.
Teele, 21	vaimne vägivald ühesõnaga, vaimne surve
Eugen, 21	Ainult see, mis õde rääkinud.
Sandra, 22:	Mina näiteks olen selline inimene, et kui probleem on siis ma ei pöördu sellega targemate inimeste poole. vaid püüan seda ise lahendada.
Egle	Sandra, põhimõtteliselt sa siis abi ei saanud? Aga kas reaalselt tema jutul käimine erines kuidagi sellest, millisena sa psühholoogi jutul käimist eelnevalt ette kujutasid?
Teele, 21	see, kui psühholoog kutsus inimesed korruga sisse, see juba näitab psühholoogi enda suhtumist inimesse - samamoodi tekib "kliendil", "patsiendil" tõrge tema suhtes
Sandra, 22:	Ma ei kujutand midagi ette...lihtsalt see sõna psühholoog ajas judinad peale...nagu ma oleks mingi psühhopaat:D. Aga no peale seal käimist, isegi kooli koristaja lahendas rohkem probleeme koolis kui psühholoog
Egle	Eugen, palun jaga oma õe muljeid ka meiega? :)
Eugen, 21	Tema oli oma kooli ja lisategevustega end ära kurnanud ja vajas abi, et mitte mentaalselt kokku kukkuda. Aga psühholoogilt sai vaid mingeid tablette ja ütles, et psühholoog ei kuulanudki tema probleeme, vaid lihtsalt lajatas retsepti pihku ja saatis minema.
Eugen, 21	Polegi nagu mingit kasu sellisest asjast.
Eugen, 21	Saad vaid tablette osta ja raha kulutada.
Egle	Kurb kuulda... Aga noored, kas on teemasid ja murevaldkondi, mille kohta julgeksite nõu küsida vaid anonüümselt ja internetist? Millised need on?
Sandra, 22:	Mina julgen kõike küsida arutada oma kolme sõbrannaga ja oma mehega.
Eugen, 21	Ma ei ütleks, et oleks teemat, mida VAID netist julgeks küsida - pigem on asi selles, et netist vastus kõige kiirem tulema.
Meelis, 19	ma arvan, et vb nooremana oli teemasid mille kohta ei oleks julgenud mujalt peale interneti abi küsida, nüüd aga ei ole selliseid teemasid
Anne, 20	enam ei tule ühtegi sellist meelde, pigem oli see siis kui olin noorem ja lollem. loen kindlasti netist kui miski huvi pakub, aga kui ise midagi teada tahan, siis uurin ikka telefoni teel või lähen kohale kui võimalik
Egle	Meelis, millised need teemad nooremate jaoks olla võiksid, mille kohta ainult internetist julgetakse küsida?
Teele, 21	pigem jaa nooremana
Eugen, 21	Kindlasti on hea arutada näiteks elukaaslasega paljusid asju... Aga jah, eks nooremana on vast rohkem küsimusi, mida ei julge küsida mujalt
Teele, 21	seksuaalsus - kui teatud vanuses oli see teema natuke "tabu", aga huvitas ikka
Eugen, 21	Ikka suhete, seksi koha pealt...
Meelis, 19	puberteet ja sellega kaasnevad asjad, seksuaalvahekord jne
Egle	Eugen, mis teemasid sa silmas pidasid, mille kohta saab netist kõige kiiremini vastuse?
Eugen, 21	Kõige kohta. Olgu selleks haigused (kergemad muidugi) või seks või trenn või suhted - kõige kohta on kuskil foorum olemas.
Teele, 21	trenni kohta vb vähem, st trenni kohta mina küsiks treenerilt nt
Egle	Nii et olid teatud tabuteemad (seks, seksuaalsus, vahekord jne) pigem noorena, aga enam nii väga mitte?
Teele, 21	jah
Anne, 20	jah
Eugen, 21	Jah
Meelis, 19	mhmh
Egle	Kui me nüüd teemaga e-nõustamisfoorumiteni jõuame, siis milliseid noortele mõeldud üksteise nõustamisega tegelevad veebifoorumeid te teate?
Anne, 20	meelespea.net
Teele, 21	buduaar
Teele, 21	naistekas
Sandra, 22:	buduaar.
Teele, 21	amor (millelt väga vastuseid ei ole loota)
Eugen, 21	Eks delfi foorumid on alati huvitavad. kodutud.com vist oli ka mingi seksinõuandla.
Eugen, 21	Ja neid leidub palju - mingit kindlat küll pole, kus kogu aeg käiks.
Egle	Aga kui suureks hindate üldiselt noorte teadlikkust selliste keskkondade olemasolu kohta? Kui palju teate näiteks oma tuttavaid/sõpru, kes on sellistest foorumitest abi otsinud?
Teele, 21	enamasti on mingid tüüpfoorumid, mis juba eelpool nimetatud. st, mina tean nt piiratud ringi foorumeid (samuti eelpool nimetatud)
Meelis, 19	ma arvan, et noored on üsna teadlikud.. ja kui täpselt ei tea kust ja mida leida, siis otsivad üles selle foorumi või koha

Saatja	Sõnum
Anne, 20	ma arvan et kõik on kunagi otsinud ja kuna internet on noorte teine kodu siis ei usu et kellelgi oleks probleeme leidmaks kohta kus temale sobivaim teema/foorum
Teele, 21	sega kindlasti
Sandra, 22:	Ise tean kahte inimest, kes pidevalt saavad vaid foorumitest abi...vahel isegi olen mõtlenud, et miks nii, et kas neil ei ole tõesti siis kellegiga rääkida? Aga asi ei pruugi alati selles olla.
Eugen, 21	No kindlasti paljud otsivad rohkem infot, kui teistele teada annavad. Ja praegusel ajal usun, et minust nooremad on palju osavamad netist info otsimises kui mina.
Eugen, 21	Ise eriti ei tea kedagi, kes kasutaks.
Egle	Milliseid neist foorumitest külastate te ise ja kui regulaarselt?
Sandra, 22:	buduaar.ee-Igapäevaselt
Teele, 21	buduaar ja naistekas, paar korda nädalas
Eugen, 21	Nagu ütlesin, siis regulaarselt ei külasta ühtegi, aga delfi omad on vast kõige rohkem mul kasutuses.
Eugen, 21	Seal rohkem teemasid mu meelest, kui teistes.
Anne, 20	foorumeid ei külasta regulaarselt. mõned korrad olen lugenud meelespea ja buduaari foorumit.
Teele, 21	ahjaa, kuulnud olen ka foorumist lapsemure.ee, aga pole seda ise külastanud
Meelis, 19	ei külasta väga foorumeid regulaarselt...ainult siis kui kuskilt tahan juurde lugeda või huvitab...spordifoorumites postitan ise vahel ja küsin nõu, buduaar vms vahel lihtsalt hea lugeda mida naised kirjutavad
Teele, 21	pigem meeldib ka lugeda teiste kommentaare ja mõtteid
Egle	Kui te nendes foorumites käite, mis rollis te nõustamisprotsessis üldiselt osalenud olete (kas pigem muretõstataja või nõuandja rollis)?
Eugen, 21	Pigem loen ka teiste postitusi.
Eugen, 21	Meeldib see anonüümsuse variant
Teele, 21	paar korda olen ise küsinud, st muretõstatajana
Anne, 20	enam ei ole kummaski rollis olnud. olen niisama lugenud. nõu olen andnud paaril korral ja seda teemal kus on olemas oad kogemused. noorena olen ise nõuküsija olnud
Eugen, 21	Et ei pea tavaliselt ise midagi postitamagi - saab niisamagi vastuse kätte.
Sandra, 22:	Mõned korrad olen küsinud nõu, enamjaolt aga vastan
Meelis, 19	tervise/spordi puhul muretõstataja...suhete/seksi puhul anonüümne lugeja
Eugen, 21	Aga omalt poolt olen mõnele vastanud ka, kui ma olen kindel, et ma tean, millest räägin.
Egle	Järgmisena tahtsingi uurida seda, mida te tegelikult juba korduvalt ka välja toonud olete :) Et kui võrd surfate te foorumites ringi passiivsete tarbijatena, otsides infot teiste küsimustest ja vastustest?
Eugen, 21	Niisama igaks juhuks vastama ei hakka.
Egle	Eugen, mis teemade puhul sa tunned ennast adekvaatse nõuandjana? :)
Anne, 20	nu paar korda kuus juhuslikult, sihipäraselt eriti mitte
Sandra, 22:	Ma ikka paar korda kuus
Teele, 21	natuke vahepeal. konkreetset alati ei otsigi vastuseid küsimustele, teinekord on niisama hea lugeda
Eugen, 21	See on tegelikult kergeim variant - leida sarnane mure ja selle vastustest vaadata, mis teised arvavad. Ega ma niimoodi ei ütleks, et ma tunnen end mingi ala spetsialistina, aga näiteks arvutite ala tunnen ja olen aidanud inimestel näiteks arvutit töökorda saada. Samuti ka haiguste poole pealt - ema ja isa arstid, õde õpib arstiks...
Eugen, 21	Ka ise mõned haigused läbi põdenud - ikka võib anda infot selle kohta. Aga ega ma end arstiks näiteks ei nimeta veel.
Teele, 21	sõltub foorumist - tahtsin teada rasestumisvastaste plaastrite kohta - amorigist ei tulnud mingit vastust (see on vist suhteliselt välja surnud:D), samas, delfi ja buduaari foorumid olid mõnusad - sai lugeda teiste kogemustest ja vastused tulid päris kiiresti
Egle	Teil kõigil on ka endal foorumitest abi küsimise kogemus. Rääkige palun oma kogemusest lähemalt :) Egle
Teele, 21	küsisin hiljuti, nädal tagasi
Teele, 21	samas, päris mitmed ütlesid, et kasuta otsingut :D
Meelis, 19	spordifoorumist olen küsinud, kuidas kui tihti trenni teha ja kuidas toituda, et tulemused paremad oleksid
Eugen, 21	No näiteks trenni kohta küsisin - tahtsin teada igasuguste ainete kohta, mida võetakse ja kuidas need töötavad. Sain asjalikke vastuseid ning ka idiootseid, nagu ikka. Aga foorumi nime tõesti ei mäleta enam - nii mitu aastat tagasi.
Teele, 21	kuigi üldiselt ikka vastati, ei olnud sedasi, et aa, mis küsimus, kammoon. enamasti on adekvaatne info
Teele, 21	eks idiootsusi on ka, seda ilmselt igal pool
Anne, 20	dieedi ja toitumise kohta olen küsinud et kuidas alla võtta ja kas mingid toidulisandid jne
Anne, 20	noorena olen küsinud süütuse kaotamise kohta, et kuna ja kas oli valus jne
Anne, 20	foorumi nimesid ise ka ei mäleta

Saatja	Sõnum
Eugen, 21	Seksi kohta ise küsinud ei ole, küll aga suhete kohta. Sellesamas kodutud.com foorumis.
Egle	Tahtsingi küsida, et kas keegi on inimsuhete kohta ka küsinud. Seksi, sporti, tervist siin juba mainiti
Egle	Eugen, mis laadi suhetemure kohta uurisid?
Teele, 21	suhete kohta ise ei ole küsinud
Eugen, 21	Oli probleem, kui tüdrukust lahku läksin - tahtsin teada, et mis võis tõeline põhjus olla. Et miks ei sobinud jne ei ole suhete kohta uurinud, kuna ei usu, et suvalised inimesed foorumis, kellel pole mingit reaalselt kokkupuudet või nägemust minu suhtest või suhetest oskaks sellekohaselt piisavalt head ja kasulikku nõu anda, pigem pakuvad midagi huupi nagu tüüpolukordade puhul ikka
Egle	Sandra, kuidas sinuga on?
Sandra, 22:	Mina suhete ja seksi kohta ei küsi. aind kosmeetilised küsimused
Egle	Aga kuna või kui tihti sa küsid kosmeetika kohta ning kust?
Teele, 21	kosmeetika kohta ise küsin pigem nt kaubamaja konsultantidelt
Sandra, 22:	küsin siis alati nõu, kui tahan midagi uut osta-näiteks jumestuskreemi. et kas sellisele nahatüübile on hea, kas on mingid asjad, mida peaks teadma, enne kui ostan. Alati olen vastuse saand. isegi sellist nõu, kus kõige odavam
Egle	Sandra, aga kui sagedasti sa neid küsimusi esitad?
	Ja teised ka, kui nüüd kokku võtta, siis kui sagedased foorumist nõu küsivad te olete?
Sandra, 22:	mina ikka kysin otse foorumi inimestelt, kes ise kasutand.. kaubamaja töötajad ju pole alati igasuguseid asju ise kasutand.. ja ei oska nii soovita, kui need kes seda kasutand
Teele, 21	seda küll..
Meelis, 19	mitte väga sagedane
Sandra, 22:	Küsin nii kolme kuu jooksul paar korda. Viimane kord küsisin apteegi sampooni kohta, kuna ei soovi tõesti osta asju mis ei toimi aga lubatakse suud ja silmad täis ,et on tõhus
Eugen, 21	Ma ka mitte väga sagedane - pigem uurin küsimustele vastust teiste postitustest.
Teele, 21	ei ole sagedane foorumist nõu küsija, harva, enamasti on ja olukorrad, kus küsimused on teiste inimeste poolt esitatud - saab vastuseid lugeda
Sandra, 22:	Njah..ise kah loen rohkem teiste vastuseid, kui esitan ise küsimuse
Egle	Kuid selline küsimus siis suurele ringile, et milliseid isiklikke andmeid te muresituatsiooni kirjeldades enda kohta avaldasite (sugu, vanus, elukoht vms)?
Teele, 21	ei ühtegi
Eugen, 21	No vanus ja sugu on tavaliselt, mis mainin. Muidu on nagu imelik.
Teele, 21	sugu küll ja
Teele, 21	samas, elukohaga ei ole murel midagi pistmist
Eugen, 21	Aga õiget nime mitte ja elukohta kindlasti mitte. Muidu kaob anonüümsus ju ära - kaob asja mõte
Teele, 21	eesnime võib kirjutada, aga täisnime pole ka vaja
Egle	Nii et enamasti ei pea te isikuandmeid mure juures eriti asjakohaseks... ja ka nooremana mõtlesite samamoodi?
Eugen, 21	Jaa, ikka
Teele, 21	telefoninumbrit ka ei jaga
Sandra, 22:	sugu ja vanus.
Meelis, 19	üldiselt sugu vanus ja eesnimi, vanust alati ei avaldanud. samuti ka eesnime alati mitte
Teele, 21	ei pea ja isikuandmeid vajalikuks
Eugen, 21	Ei ole kunagi leidnud, et oleks oluline näiteks see, et kus ma elan ...
Sandra, 22:	eesnime mitte kunagi sammuti ka mitte kunagi elukohta ei avalda
Egle	Aga räägime siis natuke nendest vastustest, mis te foorumitest saite... Kui palju vastuseid te oma muredele foorumitest tavaliselt saanud olete?
Sandra, 22:	vastuseid olen saanud nii 5-kuni 100
Eugen, 21	No vastuseid saab normaalse küsimuse korral alati. Peab mainima, et ligi 50-50 on normaalseid ja mõttetuid.
Teele, 21	ka alates 5
Eugen, 21	Vastuste hulk oleneb ajast ka - olen saanud ka umbes 5st kuni 30-40-ni.
Sandra, 22:	Nii palju, kui mina olen esitan küsimus...olen alati asjakohaseid vastuseid saand
Meelis, 19	nu tavaliselt ühele küsimusele/kirjele kuskil 5 kuni 20 vastust, oleneb ka foorumist ja teemast...eks pikema aja peale muidugi koguneb neid vastuseid sinna juurde, seega on raske lõplikku vastuste arvu öelda
Teele, 21	vastused sõltuvad ka küsimusest - nt korra on juhtunud, et ei ole ühtegi vastust saanud (küsisin leitsitiini kohta)
Egle	Kuidas iseloomustaksite foorumist saadud vastuseid?
Teele, 21	mina ütlen, et üsna asjakohased. teised räägivad oma kogemustest
Meelis, 19	küllaltki informatiivsed kuid tihtipeale üsna üldised, mida saaks igale teisele sama probleemiga pöördujale samuti öelda
Eugen, 21	tavaliselt ikka esimesed vastused on normaalsemad - hiljem jõuavad ilkujad kohale

Saatja	Sõnum
Sandra, 22:	Alati rahule jäänd
Meelis, 19	ehk foorumis, erinevalt arstist, psühholoogist vms, ei saa just ja ainult just sulle mõeldud vastust/lahendust
Teele, 21	mina olen ka rahule jäänd
Teele, 21	ma mõtlen ka, et foorumis ei pruugigi alati saada sellist vastust, mis sobib täpselt küsija küsimusele
Egle	Aga kas vastused on lihtsalt pigem moraalselt tuge pakkuvad? Või kuivõrd loogilised ja rakendatavad nad on?
Teele, 21	pigem ikka ka sellised, mida ise saaks rakendada
Eugen, 21	No eks ikka on rakendatavad - samas oleneb ka küsimusest.
Teele, 21	loogilised on küll
Sandra, 22:	Loogilised enamjaolt
Eugen, 21	Kui ikka esitada retoorilist küsimust, saad retoorilisi vastuseid ka. Peab oskama küsida, see on juba suur asi.
Eugen, 21	Paljudel juhtudel kui olen lugenud postitatud küsimusi, on segaseks jäänud, mida inimene teada üldse tahab.
Anne, 20	vastused olenevad suht sellest et millises foorumis neid küsid ja millised vastajad satuvad
Teele, 21	kusjuures, nõustun Eugeniga - vahepeal on tõesti küsimused segased
Egle	Anne, äkki oskad natuke konkreetsemaks minna, näiteid tuua?
Teele, 21	väga tihti on ka üks küsimus ja vastused hoopis teises suunas. st. üks räägib aiast, teine aiaaugust
Sandra, 22:	Olen Teelega jumala nõus.
Eugen, 21	Jah, eks küsimusest valesti arusaamist tuleb ka ette.
Anne, 20	nu kui satuvad vastajad kes ise asjast midagi ei jaga ja kes on teemast kaugel siis võivad vastused täiesti asjakohatud ja mõttetud tulla. samuti võib juhtuda et minnakse oma seksiteemaga kuhugi foorumisse kus teised räägivad meelelahutuse teemal, siis ei pruugi seal samuti olla vastajaid kes suudaks midagi asjakohast öelda
Teele, 21	Ka seda, samas on need vastajad nõmedad, kes lihtsalt ilguvad ja mõnitavad, siis mõtled küll, et no milleks üldse vastata, et nad vist saavad mingit seletamatut "rahuldust" teistele halvasti ütlemisest, sest saab jääda anonüümseks
Eugen, 21	Täpselt
Egle	Aga jagagegi järgmiseks muljeid selle kohta, kuivõrd olete kokku puutunud ebaviisakate vastajate ja negatiivsete vastustega?
Eugen, 21	Oi, palju.
Teele, 21	piisavalt palju. vahepeal isegi nii palju, et tekib mõte, kas normaalseid inimesi ka on
Eugen, 21	Neid, kes arvavad, et teiste mured on naljakad, on piisavalt.
Sandra, 22:	Neid on palju...liigagi palju. aga ei tee sellistest asjadest välja
Eugen, 21	Isegi, kui mõni annab hea vastuse, võib mõni irvhammas selle vastaja nimega vastata täpselt rist vastupidist asja.
Anne, 20	ika olen kokku puutunud. võib-olla olidki noorena naljakad teemad aga siis ei oleks vaja tegelikult lihtsalt kommenteerida. õelutsejaid on palju.
Eugen, 21	Kerge on ignoreerida, aga tahaks seda varianti, et teemaalgataja saaks ebaviisakaid kommentaare kustutada.
Egle	Aga kui nüüd vastajatest rääkida, siis kes on teie poolt püstitatud muredele peamiselt reageerinud?
Anne, 20	teised foorumi lugejad ja aktiivsed osalejad
Anne, 20	on muidugi foorumeid kus saab asjatundjalt nõu küsida ja sis see asjatundja ongi vastanud
Eugen, 21	Ega jah - rohkem ikka foorumi kasutajad.
Teele, 21	teised foorumi lugejad ja või siis kasutajad, vastuste järgi tundub, et enamasti naised
Meelis, 19	vast kogenumad ja asjatundlikumad või kes arvavad et nad seda on
Meelis, 19	olenevalt foorumist, siis mõnes kohas lihtsalt on aktiivsed kasutajad, kes üritavad iga teema kohta sõna võtta
Eugen, 21	Mehed, mul on tunne jäänud, armastavad rohkem ilkuda ja normaalseid vastuseid saab naistelt tõesti rohkem.
Egle	Et ühesõnaga eakaaslased, saatusekaaslased ja samasugused foorumitavakasutajad, nagu teie isegi?
Teele, 21	pmst küll
Sandra, 22:	Eakaaslased
Eugen, 21	Jääb ka tihti selline mulje, eriti seksiteemalistes foorumites, et mehed postitavad naiste nimedega...
Eugen, 21	Normaalseid vastuseid saab ikka jah "saatusekaaslastelt".
Teele, 21	see võib täiesti reaalne olla, st ei välista, aga vb tõesti mõni õelutseja on ka naine, st natuurilt selline, kellele meeldib halvasti öelda
Sandra, 22:	Olen ka seda juba märganud, et nii mõnigi mees on teinud kasutajanimega ...nagu naine oleks.. aga oma jutuga räägib end sisse :D
Egle	Nii et vahepeal siis eksperimenteeritakse oma identiteetidega jah :D
Sandra, 22:	OO jaa
Eugen, 21	Tundub küll jah.
Teele, 21	jaaa
Eugen, 21	Tundub nende jaoks vist naljaks.

Saatja	Sõnum
Teele, 21	samas, meestel on kindlasti põnev esineda naiste jaoks
Teele, 21	ja lugeda ise vastuseid
Sandra, 22:	iiial ju ei tea, kas arvuti taga istub mari või juri :D
Egle	Aga kas vastajate hulgas on kellelgi olnud ka foorumite endi nõustajaid/konsultante/ administraatoreid? Või huvipakkuva valdkonna professionaale?
Eugen, 21	Mitte eriti.
Anne, 20	jah, seda ka mainisin enne. aga selleks on spetsiaalsed foorumid
Teele, 21	tundub, et ei ole
Sandra, 22:	ei
Egle	Anne, oled selliseid foorumeid kasutanud? Milliseid sa silmas pead?
Anne, 20	arst.ee on üks tuntumaid
Teele, 21	amor on ka, aga selles väga ei vastata
Anne, 20	meespeas vastavad ka naistearstid ja seda olen ise kasutanud
Egle	Näiteks lapsemure.ee, lahendus.net või Sinamina foorumid on sellised, et lisaks foorumlastele vastavad tõsisemate murede puhul ka foorumite endi nõustajad... teil siis sellist kogemust pole kellelgi (v.a Anne) olnud?
Eugen, 21	Ei ole.
Sandra, 22:	ei
Teele, 21	ei ole
Egle	Aga oleks teil hea meel, kui ka professionaal sõna sekka ütleks?
Teele, 21	kindlasti
Sandra, 22:	Vahel ikka
Meelis, 19	jaa, ikka
Eugen, 21	Oleks muidugi
Anne, 20	see on kõige kasulikum info. ja siis saab see asjatundja ka öelda kas probleem on tõsine ja peaks kuhugi edasi pöörduma
Teele, 21	nõustun Annega
Egle	Aga tavavastuste juurde siis. Mõeldes tagasi oma muredele ja foorumist saadud vastustele, kuivõrd saite foorumites väljapakutud lahendusettepanekutest reaalselt abi?
Teele, 21	mina sain
Teele, 21	niivõrd, et otsustasin, et rasestumisvastaseid plaastreid ei taha kasutada. :D
Sandra, 22:	Päris palju.'
Eugen, 21	No ikka sain. Nagu ütlesin, et kui oskad arukad vastused välja pikkida, siis saab mingit infot ikka
Anne, 20	mina ei saanud eriti. vähemalt mitte sellist mida ise oleks kasutanud
Eugen, 21	Päris abita ei tohiks küll jääda.
Teele, 21	ma arvan ka, et päris abita ei jää
Eugen, 21	Keegi ikka oskab aidata või vähemalt suunatagi kuhugi.
Egle	Anne, milliseks vastused siis jäid, et sa abi ei saanudki või kuidas sa neid iseloomustaksid?
Anne, 20	nu oli vastuseid et mida on kasutatud jne ja mis võiks aidata vms ja olid asjalikud asjad aga lihtsalt ise leidsin vastuse ja lahenduse lõpuks kusagilt mujalt, mis kasutusse läks
Egle	Kust sa lõpuks vastuse ja lahenduse said?
Anne, 20	tuttava käest
Egle	Ja teised ka, äkki kirjeldaksite natuke rohkem, missugust abi või teadmisi te oma küsimustele vastuseks saanud olete, millest teil kasu on olnud elus?
Sandra, 22:	Mina olen saanud jumestuskreemide kohta kõige paremat infot just foorumite kaudu. ja samponide
Teele, 21	no, mina nt olen saanud inimeste kogemusi vastusteks, et kas tasub plaastreid kasutada v mitte
Teele, 21	pooled ütlesid, et ääred tulevad lahti ja ei tasu, et läheb mustaks, võib ära tulla, st vastused ei jätnud sellist muljet, et võiks reaalselt hakata kasutama
Eugen, 21	Kui inimesed jagavad oma elust mingeid seiku, siis saab nende põhjal järeltõlgida teha ja sealt edasi mõelda, mida teha.
Meelis, 19	nu ma olen saanud spordi ja tervise kohta nõu, nii spetsialistide enda käest kui ka tavakasutajate käest fitness.ee foorumist. näiteks et kuidas treenida, mis harjutusi...kui tihti, mis koormusega...kuidas toituda jne
Teele, 21	vot, fitness foorum on ka ja, enne ei tulnud meelde
Egle	Ja kas ma saan õigesti aru, et need vastused ja saadud info on aidanud teil tulevikus teha oste, otsuseid ja valikuid? :)
Sandra, 22:	Jep.
Teele, 21	minul küll

Saatja	Sõnum
Eugen, 21	Jah
Meelis, 19	jaa
Egle	Kas pöördusite ka tulevikus nõuannete või info saamiseks üksteise nõustamise foorumitesse? Kas sõpradele ka soovitaksite sellist varianti?
Eugen, 21	Kindlasti soovitaks. Eriti, kui on mingi probleem, mille kohta ma tean, et on lahendus olemas kuskil foorumis.
Teele, 21	mina küll soovitaks
Sandra, 22:	Igakell. Kuna olen pea kaks aastat foorumit kasutand
Anne, 20	jah
Meelis, 19	pöörduks vast ikka kui tarvis ja soovitan kindlasti kõigile, kellel nõu vaja ja ei soovi või ei taha näost näkku neist asju uurida ja küsida
Sandra, 22:	Olen alati oma kysimustele vastuse saand.
Egle	Kui tõhus on teie arvates selline tavaliste inimeste üksteisega kogemuste ja teadmiste jagamine internetifoorumite ridadel? Kas noored saavad sealt otsitavat abi?
Anne, 20	tõenäoliselt üks tõhusamaid kuna sarnaste probleemidega inimesi on väga palju. keegi ei ole oma murega üksi sõltub, aga siiani negatiivseid kogemusi ei ole
Teele, 21	Keskmiselt tõhus. alati on erandeid. Noored saavad isegi rohkem abi, infot, kui vanemad
Sandra, 22:	jah, sarnaste probleemidega inimesi on palju
Teele, 21	see on hea, üldjuhul saab alati abi, kui abi ei saa, siis mingit rahu saab ikka et on ka teisi kellel samad mured jne, ja see teeb asja kergemaks
Meelis, 19	
Egle	Niiöelda moraalset ja emotsionaalset tuge, eks
Eugen, 21	Kindlasti on tõhus - kuna noored on julgemad just netist abi otsima, siis soovitaks kõigile - kui rohkem inimesi seal muresid jagavad, seda suurem tõenäosus, et mure saab lahendatud.
Teele, 21	et ei tunne end üksikuna
Eugen, 21	Kindlasti on hea, kui tead, et sa pole üksi oma mures
Sandra, 22:	just
Eugen, 21	Et teistel ka selliseid kogemusi. Et ei ole mitte ainulaadne ja piinlik.
Teele, 21	jaa, tekib "kommunitunne" :D
Egle	Nii et te arvate, et selline teenus on eesti noorte jaoks (häda)vajalik?
Teele, 21	on ikka ja
Eugen, 21	No kas just hädavajalik, aga vajalik kindlasti.
Anne, 20	nu kuna näha on et seda nii palju kasutatakse siis ütleks jah
Teele, 21	sest kui mujale ei julge pöörduda, siis foorumid ikka
Meelis, 19	jaa on küll vajalik
Eugen, 21	Rohkem reklaami peaks noorte nõustamiskeskused tegema - et nende kodukal foorum üleval, kus asjatundjad vastavad.
Sandra, 22:	Ikka vajalik.
Eugen, 21	Ja kus on pädev admin, kes mõttetuid kommentaare eemaldab.
Teele, 21	reklaam oleks küll vajalik
Meelis, 19	kui poleks foorumeid, siis elusees samasuguste probleemidega noore ei leiaks üksteist...ega tänaval suvaliselt ei lähe küsima, et kle kas sul ka AIDS
Teele, 21	samas, võiks rämpspostitusi vähem olla
Egle	Viimase alateemana võtaksingi nüüd kohe kinni Eugeni jutust ja küsiks suurelt ringilt, et oskate te välja pakkuda soovitusi selliste foorumite efektiivsuse parandamiseks?
Teele, 21	reklaam nagu mainitud. st erinevad bännerid netis, ajalehtedes, ajakirjades
Sandra, 22:	Kindlasti reklaam
Anne, 20	pidev jälgimine, asjatundjate olemasolu
Eugen, 21	No selleks olekski mingi pädeva admini variant - keegi, kes oskaks rämpsust kustutada.... Ja reklaam ka avalikult tutvustama- koolid nt
Meelis, 19	just
Teele, 21	nõustun Eugeniaga, vaja oleks pädevat moderaatorit
Egle	Nii et selleks, et teavitada noori sellistest portaalidest, oleks teie arvates vaja teha reklaami
Teele, 21	Jaa, et muuta neid populaarsemateks
Sandra, 22:	näiteks buduaaris on moderaator väga mõistlik ja vastutulelik. kustutab nõmedad postitused ära
Egle	Kus või mis moel seda reklaami teha tuleks, et see kõike tõhusam oleks?
Eugen, 21	Netis ikka.
Teele, 21	ajalehed, ajakirjad, reklaamplakatid
Sandra, 22:	koolid, ajalehed, ajakirjad

Saatja	Sõnum
Eugen, 21	Tõesti näiteks postimees.ee-gi
Eugen, 21	Koolides ka muidugi. Ja tuntumatel saitidel
Anne, 20	ajakirjades, mida noored loevad ja netilehtedel kus palju käivad
Meelis, 19	et inimesed nt noortenõustamisest käiksid tutvustamas rohkem oma tööd koolides
Teele, 21	samas, kui postimees.ee-l ripuks selline bänner, oleks natuke imelik. aitab sellest, et simpli reklaamidki tiirlevad
Eugen, 21	Tuleks teha ka uuring, et millised saidid on populaarsemad sihtrühma sees.
Egle	Aga kuidas tagada seda, et need keskkonnad noortele ka atraktiivse(ma)d oleksid?
Sandra, 22:	Tuleks olla mitmekülgne.
Anne, 20	tulekski rõhutada seda et sealt saab abi ja seal on asjatundjad kes oskavad nõu anda
Eugen, 21	Üks asi on kindlasti see, et on vaja rõhutada, et selles foorumis leiab vastuse
Teele, 21	Nõustun ka Annega, st tuleb teavitada, et nõu on asjakohane – puuduvad rämpspostitused
Eugen, 21	Just, nõustun ka Annega.
Egle	Sandra ja teised ka, millised funktsioonid peaks neil keskkondadel olema, et nad mitmekülgseid oleksid?
Anne, 20	kindlasti teemad peaksid olema arusaadavalt liigitatud
Eugen, 21	Ja ka see välja tuua, et kuigi probleemi ei pruugi õnnestuda lahendada, osatakse vähemalt edasi suunata kuhugi, kus saab abi
Teele, 21	praeguste keskkondade funktsioonid on ok - st põhifunktsioonid (küsimused, vastused) on olemas
Teele, 21	arusaadavat liigitust peab samuti olema
Anne, 20	nendel lehtedel peaksid olema teiste noortele mõeldud lehekülgede lingid ja keskuste, nõustamiskohtade jms viited
Teele, 21	jaa, nõus, viited nendele kohtadele, kust saab veel täiendavat abi
Teele, 21	teha rohkem teavitustööd ja mitte tekitada inimestes suhtumist, et foorumis abi küsimine on nõme või kui minna ka professionaali juurde, siis tema juurest saab samuti abi
Anne, 20	vbl ka otsinguvariant et jõuda teemani foorumis kus teemat, mis huvitab, on juba käsitletud
Teele, 21	samas, praegu on otsingud olemas
Teele, 21	ehk peaks neid kuidagi paremini liigitama. või no. otsingumootoreid parandama
Egle	Okei, te mainisite kõik, et tuleb rõhutada, et sealt saab abi ja asjatundjate nõuandeid
Egle	Aga rääkige, kuidas seda tagada, et see reaalselt ka nii oleks? Ehk siis mida peaks tegema, et muredele saadav tagasiside oleks tõhusam?
Anne, 20	nagu juba sai mainitud et moderaatorid ja kommentaaride kustutamise võimalus
Eugen, 21	No vast ühildada sarnased teemad... näiteks. Et oleks lihtsam ja kiirem jõuda huvitava teemani
Teele, 21	kuidagi rohkem teha koostööd professionaalide ja nende portaalide vahel
Teele, 21	moderaatorid kindlasti
Eugen, 21	Võib ju ka teha, et foorumis oleks mingi kindel kellaag, mil spetsialistid alati kohal on - saab kiirema vastuse.
Anne, 20	Eugeniga nõus täitsa
Teele, 21	samas, spetsialistide ja küsijatele sobivad ajad ei pruugi sobida, aga üldjoontes nõus
Egle	Nii et professionaalsed vastajad peaksid ka kindlasti kaasatud olema, et abi oleks tõhus?
Teele, 21	Kindlasti
Eugen, 21	Aga alati saab näiteks ju ka muu aja kokku leppida...
Eugen, 21	Jah, kindlasti.
Anne, 20	hetkel selline võimalus et saad otse valida asjatundja kellele kiri läheb, see ka hea variant
Teele, 21	Annel hea idee
Eugen, 21	Kui vastavad kõik, siis ikka mõni ei pruugi asjast piisavalt teada, aga vastab ikka - see segab tõhusust. Peab hakkama sorteerima olulist välja mitteolulise seast.
Eugen, 21	Kui saaks jah otse asjatundjale kirjutada, oleks asi palju kergem ja kiirem.
Teele, 21	samas, kust asjatundjad selle aja võtavad?
Teele, 21	paar tunnikest nädalas vast ikka
Egle	Aga kuidas motiveerida teisi foorumlasi vastama? Kuidas muuta abistamine populaarsemaks tegevuseks?
Eugen, 21	No eks vastajad võivad olla ju ka vabatahtliku rollis . . . Või äärmuslikul juhul neile maksta.
Eugen, 21	Igasuguseid projekte on tehtud, et rahastada nõustamiskeskuseid.
Anne, 20	auhind võib olla motiveeriv aga siis hakkab ka mõttetuid kommentaare tulema
Anne, 20	aitama peaksid ikka need kes ise seda soovivad
Eugen, 21	Kui rahastada spetsialiste, küll nad selle aja leiaks.
Sandra, 22:	olen Anniga nõus
Teele, 21	nõustamiskeskuste rahastamine on hea idee
Sandra, 22:	auhind on täitsa hea
Eugen, 21	EL-is peaks ka olema mingi noorte abistamiseks mõeldud organisatsioonide rahastamine. Et kui vaja, siis ikka

Saatja	Sõnum
	leiab vastavad inimesed.
Anne, 20	auhinna varianti saaks kasutada siis kui võitja on see kelle vastuse tunnistab teema püstitaja kõige paremaks
Teele, 21	aitama peaksid jaa need, kes soovivad, samas, kui auhind anda, kaob foorumite mõte ära
Teele, 21	mulle ei meeldiks auhinna mõte
Egle	Ja millega panna vaikima näiteks kritiseerijaid ja ebaadekvaatseid vastajaid?
Eugen, 21	Ega neid ei saa vaikima panna - nende vastuseid saab kustutada ja kontosid ka.
Teele, 21	Vaikima neid jaa panna ei saa
Eugen, 21	Auhinna idee on jah vastuoluline
Teele, 21	samas, kritiseerijate jaoks võiks teha oma foorumid :D kus nad saaksid omavahel lobitööd teha
Sandra, 22:	Neid ei saagi vaikima panna, kuna iga ühel on õigus oma arvamusele
Eugen, 21	Samas - selleks olekski adminid ja sellised, kes suudaks IP-aadresside kaudu juba kindlaks teha, kes on potentsiaalne rämpspostitaja.
Teele, 21	mis ta rämpspostitajaga edasi teeks?
Eugen, 21	Ja kõige parem oleks foorumisüsteem, kus postitust ei avaldata ilma moderaatori läbivaatamiseta.
Eugen, 21	Aga see võib olla aeganõudev.
Teele, 21	aa, samas, foorumites võiks sedasi olla, et identifitseerid end meiliaadressiga, aga see on ainult moderaatoritele näha
Eugen, 21	Mis temaga ikka teha - ikka kustutada ja oodata Karistusseadustikku vastava sätte ilmumist. :)
Teele, 21	karistusseadustikus ja veel vastavat sätet pole, küll on aga identiteedi vargus karistatav :D
Egle	On veel ideid, millega muuta foorumitest saadavaid vastuseid ja tagasisidet efektiivsemaks? Mainitud on moderaatoreid, professionaalide kaasamist ja kommentaaride kustutamise võimalust, kas veel midagi?
Sandra, 22:	rohkem ei tule praegu küll ette
Egle	Kas vastajad peaksid olema registreeritud kasutajad või võiks neile jääda anonüümseks jäämise võimalus?
Eugen, 21	See identifitseerimine on hea idee, aga mõned küsijad võivad sellest ikkagi kartlikuks muutuda - kardavad, et ikka tuleb välja nende identiteet.
Sandra, 22:	registreeritud
Anne, 20	anonüümsus on väga tähtis. selleks paljud foorumeid kasutavadki
Teele, 21	sega küll, aga kuidas saab nimi välja tulla, kui on usaldusväärsed moderaatorid
Eugen, 21	Ei tulegi välja, aga küsija võib seda karta ikkagi ja küsimata jätta. Seda mõtlen
Teele, 21	siis tuleb sellest teavitada. et no. meiliaadressid ja muud isikuandmed ei jõua avalikkuse ette
Anne, 20	igauhel oma arvamus. minu arvamus on et anonüümne
Eugen, 21	Seda kindlasti. Mina arvan ka, et anonüümsus just meelitabki inimesi küsima.
Teele, 21	samas, teine probleem võib ka see tekkida, kui inimene meelega kasutab kellegi teise meiliaadressi...
Eugen, 21	Kui oled juba kuskile oma andmed/meiliaadressi sisestanud, siis ei või kunagi teada... Jah, vot - see teise inimese meiliaadressi kasutamine ka jällegi probleemne teema.
Eugen, 21	Anonüümselt ikka mu meelest kõige parem. Ja sinna juurde lisada aktiivsed moderaatorid. Kes rämpsust kustutavad.
Teele, 21	nõus, et kes tahab, kirjutab nimega, kes ei, siis anonüümselt. praegu tõesti paljud panevad oma "nimeks" lilleke ja n ja pulgajuku jne
Teele, 21	mugav variant
Sandra, 22	buduaaris kus mina käin on ka registreeritud kasutajad ja kõik toimib
Egle	Saab ju ka nii, et tegu on registreeritud kasutajatega, kes saavad siiski kommentaaride postitamisel oma (kasutaja)nime mitte näidata, s.t nad peavad kommenteerimiseks sisse logima aga ei pea postitusega kaasa panema oma nime ega kasutajanime
Eugen, 21	Seda ka muidugi.
Teele, 21	see vist on praegu buduaariski kasutusel
Eugen, 21	Siiski jääb administraatorile info, kes küsimuse edastas. Aga see on hea variant küll.
Teele, 21	samas, kui on nt ühekordne küsimus, ei viitsiks registreerida ja sisse logida
Egle	Põhimõtteliselt oleme intervjuu küsimustega lõpuni jõudnud, seega nüüd on teil niiõelda vaba võimalus avaldada veel arvamusid asjade kohta, mida ma ei osanud küsida või lisada midagi eelnevalt öeldule vms :)
Eugen, 21	Ega midagi vist lisada eriti pole... Lihtsalt ütles, et kõige parem variant minu meelest oleks, kui saaks noori rohkem suunata nõustamiskeskuste kodukale. Kus oleks spetsialiste jne
Teele, 21	samas, nõustamiskeskuste kodukas on olemas, amorit mõtlen, aga see on välja surnud. vahel harva keegi amori enda inimestest vastab
Anne, 20	ei oska ka midagi enam lisada
Sandra, 22	päris palju sai juba räägitud jah :)
Eugen, 21	Ma ei taha muid foorumeid maha teha, aga noortele vast oleks kõige kasulik.
Eugen, 21	Tulebki välja uurida, miks seal enam ei käida... Kas on vastused ebapiisavad või mis... Või lihtsalt vähe reklaami...

Saatja	Sõnum
Teele, 21	üks asi kindlasti, et reklaami on vähe. st kunagi tutvustati küll koolis, aga that's it
Eugen, 21	Igatahes usun, et spetsialistide kaasabil on asi efektiivsem.
Egle	Aga suur tänu teile mõtete jagamise eest, kallid noored! :)
Eugen, 21	No aga võta heaks.
Anne, 20	ole lahke
Sandra, 22	Hea et aidata saime
Teele, 21	võta heaks ;)